

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta

Jan Strnad

**Mezinárodní civilní procesní právo v Evropské unii –
vybrané otázky**

**International civil procedure in the European Union –
selected issues**

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Monika Pauknerová, CSc., DSc.
Katedra: Katedra obchodního práva
Datum vypracování práce (uzavření rukopisu): 1. listopadu 2014

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha 1. listopadu 2014

Jan Strnad

PODĚKOVÁNÍ

V první řadě děkuji prof. JUDr. Monice Pauknerové, CSc., DSc., za připomínky a odborný dohled nad zpracováním této diplomové práce a za její doporučení, které mi pomohlo ke studiu na Bucerius Law School, v níž jsem si dále rozšířil znalosti v oboru této práce. Dále děkuji prof. Peterovi Hayovi z Emory University, neboť četné diskuse s ním mi značně pomohly zvýšit kvalitu této práce. Děkuji své rodině, přítelkyni a přátelům za trvalou podporu během téměř dvou let přípravy této práce a Bc. Juanu Zamorovi za pomoc při její editaci.

Obsah

0.	Úvod	7
1.	Základní charakteristika Nařízení	8
1.1	Předchozí právní úprava	8
1.2	Průběh revize Nařízení Brusel I a finální podoba Nařízení	8
1.2.1	Rozšíření působnosti na Spojené království, Irsko a Dánsko	9
1.3	Nařízení a jeho místo v systému evropského práva	10
1.4	Zásady, cíle a základní východiska Nařízení	11
1.5	Nejdůležitější změny v Nařízení	12
1.6	Výklad pojmů v Nařízení	13
1.6.1	Autonomní výklad	13
1.6.2	Zásada autenticity jazykových verzí	14
1.6.3	Teleologický výklad	15
1.7	Vztah k jiným instrumentům mezinárodního práva	15
1.7.1	Vztah Nařízení k dalším pramenům Evropského práva	15
1.7.2	Vztah Nařízení k mezinárodním instrumentům	16
1.8	Prameny práva týkající se Nařízení	18
1.8.1	Judikatura SDEU	18
1.8.1	Doktrinální prameny	19
2.	Volba soudu v režimu Nařízení	20
2.1	Výhody sjednání dohody o volbě soudu	20
2.2	Působnost Nařízení a čl. 25	21
2.2.1	Věcná působnost	21
2.2.2	Teritoriální a osobní působnost	27
2.2.3	Časová působnost	28
2.3	Mezinárodní a unijní prvek	29
2.4	Účiny jurisdikčních dohod	32
2.5	Charakteristika dohody o volbě soudu a otázky s tím spojené	33
2.5.1	Dohoda o volbě soudu jako smlouva uzavřená mezi stranami	33
2.5.2	Oddělitelnost a samostatnost dohody o volbě soudu	33
2.5.3	(Ne)výlučná povaha dohody	34
2.5.4	Procesní nástupnictví	35
2.5.5	Řetězení smluv	36
2.6	Náležitosti volby soudu	38
2.6.1	Dohoda stran	38
2.6.2	Spor z určitého právního vztahu	41
2.6.3	Soud nebo soudy členských států	42
2.6.4	Fiktivní místo plnění	43
2.6.5	Derogační dohoda	44
2.6.6	Asymetrická dohoda o volbě soudu	44
2.7	Relevance bydliště stran a místo zvoleného soudu	45
2.8	Kritéria nad rámec čl. 25	47
2.9	Rozsah jurisdikční dohody	47
2.10	Otázky Nařízením neupravené	48
2.10.1	Existence souhlasu s dohodou o volbě soudu	49
2.10.2	Další otázky Nařízením neupravené	54
2.11	Formy dohody o volbě soudu	55

2.11.1	Dohoda, resp. doložka o volbě soudu	57
2.11.2	Písemná forma	57
2.11.3	Ústní dohoda s písemným potvrzením	60
2.11.4	Zvyklost zavedená mezi stranami	62
2.11.5	Obchodní zvyklost udržovaná v mezinárodním obchodě	63
2.12	Materiální platnost dohody o volbě soudu	67
2.13	Zrušení, změna a dodatečné uzavření dohody o volbě soudu	68
2.14	Omezení volby soudu	69
2.14.1	Dohody o volbě soudu uzavřené se slabší smluvní stranou	70
2.14.2	Výlučná příslušnost	75
2.15	Jurisdikční dohoda ve věcech trustu	79
2.16	Následky porušení ujednání o volbě soudu	80
2.16.1	Odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí	80
2.16.2	Forum non conveniens a antisuit injunction	82
2.16.3	Náhrada škody a smluvní pokuta	82
3.	Založení příslušnosti soudu podřízením se jeho jurisdikci	84
3.1	Založení působnosti dle čl. 26	84
3.2	Zabránění založení působnosti dle čl. 26	85
3.3	Aplikace čl. 26 na žalobce	86
3.4	Žalovaný s bydlištěm mimo EU	87
3.5	Ochrana slabších smluvních stran	87
3.6	Přednost před dohodou o příslušnosti soudu	88
4.	Překážka zahájeného řízení	90
4.1	Úprava v Nařízení Brusel I	91
4.2	Změny zavedené v revizi Nařízení Brusel I	91
4.3	Mezinárodní pravidlo lis pendens	93
5.	Volba soudu v režimu Úmluvy	96
5.1	Haagská konference o mezinárodním právu soukromém	96
5.2	Základní charakteristika Úmluvy	96
5.3	Smluvní státy s více právními systémy	98
5.3.1	Organizace regionální hospodářské integrace (REIO)	98
5.4	Výklad Úmluvy	99
5.5	Vztah Úmluvy k jiným instrumentům	100
5.5.1	Vztah Úmluvy k mezinárodním instrumentům	100
5.5.2	Vztah Úmluvy k právu REIO, resp. k právu EU	102
5.6	Věcná působnost	103
5.7	Teritoriální a osobní působnost	106
5.7.1	Státy jako strany řízení	106
5.8	Časová působnost	107
5.9	Mezinárodní prvek a bydliště stran	108
5.9.1	Mezinárodní prvek v oblasti soudní příslušnosti	108
5.9.2	Mezinárodní prvek v oblasti uznání a výkonu rozhodnutí	110
5.9.3	Bydliště stran	110
5.10	Účinky prorogačních dohod	111
5.10.1	Zvolený soud	111
5.10.2	Nezvolený soud	112
5.11	Náležitosti volby soudu	114
5.11.1	Dohoda o výlučné soudní příslušnosti	114

5.11.2	Dvě nebo více stran a účinky dohody vůči jiným osobám.....	116
5.11.3	Stávající a budoucí spory.....	116
5.11.4	Konkrétní právní vztah.....	116
5.11.5	Soudy smluvního státu	116
5.12	Vnitrostátní pravidla soudní příslušnosti	117
5.13	Oddělitelnost a samostatnost dohody o volbě soudu.....	118
5.14	Souvislost mezi zvoleným státem a stranami sporu	118
5.15	Formy dohody o volbě soudu.....	119
5.16	Formální a materiální platnost dohody o volbě soudu.....	120
5.17	Uznání a výkon.....	121
5.17.1	Řízení o uznání a výkonu	122
5.17.2	Odmítnutí uznání a výkonu	122
5.17.3	Limity přezkoumání rozhodnutí	123
5.17.4	Vlastnosti rozhodnutí ve státě původu	123
5.17.5	Vyloučené věci.....	124
5.17.6	Rozhodnutí nevydal zvolený soud	124
5.17.7	Exemplární náhrada škody	125
5.18	Režim nevýlučných dohod o volbě soudu	125
5.18.1	Omezení na oblast uznání a výkon rozhodnutí.....	126
5.18.2	Podmínky uznání a výkonu	126
5.18.3	Prorogační a derogační nevýlučné dohody.....	127
6.	Závěr	129
	Seznam zkratk	131
	Použitá literatura	133
	Summary.....	147
	Abstrakt	149
	Abstract.....	150
	Klíčová slova	152
	Keywords.....	152

0. Úvod

Ve stále propojenějším světě se mezinárodní transakce a investice staly nedílnou součástí aktivit každé vyspělé společnosti. Technologický pokrok čím dál více relativizuje hranice národních států a právo s ním musí držet krok. Spory ze vztahů s mezinárodním prvkem jsou však oproti sporům vnitrostátní povahy spojeny s větší nepředvídatelností práva, riziky a v důsledku toho i s většími náklady. Normotvůrci po celém světě se snaží mezinárodní obchod a investice podpořit a snížit nejistotu, kterou subjekty v nich činné nesou. Proces je to složitý, plný protichůdných zájmů a spojený s překonáváním zažitých národních odlišností. Přesto lze mezinárodní právo procesní považovat za nejdynamičtější se rozvíjející oblast mezinárodního práva.

Jedním z nejpraktičtějších prostředků, kterým mohou strany zvýšit právní jistotu ve svých mezinárodních transakcích, je volba soudu. Na základě shodně projevené vůle se strany zřikají příslušnosti dalších soudů, a nemusí se tedy obávat, že budou žalováni u nepředvídatelného *fora*. Ani takto manifestovaná vůle bohužel nemusí vždy efektivně založit prorogační a derogační účinky a strany nadále nacházejí způsoby, jak se z účinků uzavřené jurisdikční dohody vyvázat.

Tato práce si klade za cíl obsáhnout veškerou úpravu dohod o volbě soudu v režimu dvou nástrojů, jež mají potenciál stát se v blízké budoucnosti nejdominantnějšími v této oblasti, a bude se podle nich řídit většina mezinárodních transakcí, ve kterých strany založí shodným projevem vůle příslušnost soudu či soudů. Tedy Nařízení, které vstoupí v účinnost 10. ledna 2015 a Úmluvy, která vstoupí v platnost prvním dnem měsíce, který následuje po uplynutí tří měsíců od její ratifikace druhým smluvním státem. V práci budeme zkoumat všechny problémy, které se mohou při uzavírání dohod o volbě soudu objevit. Zaměříme se rovněž na příbuzné instituty, kterými je založení soudní příslušnosti podřízením se pravomoci soudu a pravidlo *lis pendens*.

Práce je uzavřena ke dni 1. listopadu 2014.

1. Základní charakteristika Nařízení

1.1 Předchozí právní úprava

Bruselská úmluva byla uzavřena v roce 1968 v Bruselu, jejími prvními smluvními stranami byla Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, západní Německo a Nizozemsko. V roce 1978 k úmluvě přistoupilo Dánsko, Irsko a Velká Británie, v roce 1972 Řecko, v roce 1989 došlo k přistoupení Portugalska a Španělska a v roce 1996 se signatáři stalo Finsko, Rakousko a Švédsko. Rozhodnutí SDEU a doktrinní prameny k Bruselské úmluvě tvoří dodnes nepostradatelnou pomůcku při výkladu dalších Bruselských instrumentů. Zvláštní význam mají rovněž zprávy, které byly k Bruselské úmluvě vypracovávány u příležitosti jejích novelizací a přistupování dalších států k této úmluvě.¹ Ostatní Bruselské instrumenty zachovávají s Bruselskou úmluvou značnou kontinuitu ve své struktuře a systematice a v zásadních principech i v konkrétních ustanoveních její znění přejímají.

Nařízení Brusel I vstoupilo v platnost dne 1. března 2002 a pro Českou republiku se stalo závazné jejím vstupem do EU dne 1. května 2004. Oproti Bruselské úmluvě se jedná o pramen práva EU, dříve Evropského společenství. Aplikace Nařízení Brusel I byla mezinárodními instrumenty rozšířena i na Norsko, Island, Švýcarsko a Dánsko.²

1.2 Průběh revize Nařízení Brusel I a finální podoba Nařízení

Nařízení unifikuje na území členských států EU některé procesní otázky mezinárodního práva soukromého. Specificky se jedná o otázky soudní příslušnosti, litispendence, uznávání a výkonu rozhodnutí, realizaci předběžných opatření a úpravy režimu veřejných listin a soudních smírů. Obsahuje tedy normy mezinárodního práva procesního, normy upravující řízení o soukromoprávních věcech, v nichž je obsažen mezinárodní prvek.³ Stejně jako v případě Nařízení Brusel I jde o obecný předpis, který se uplatní tam, kde nejsou naplněny podmínky pro použití speciálních předpisů. Finální

¹ Srov. kapitola 1., oddíl 1.8.2.

² Srov. Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano 30. října 2007; Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel 17. ledna 2005.

³ Srov. Pauknerová 2013, s. 6.

podoba Nařízení vychází z návrhu revize Nařízení Brusel I, jež Evropská komise představila v prosinci 2010.

Tomuto návrhu předcházelo vydání prvního návrhu revize Nařízení Brusel I, jenž počítal s univerzální použitelností revidovaného nařízení, tedy s tím, že se Nařízení svou působností bude vztahovat i na žalované s bydlištěm nebo sídlem mimo EU. Tím by došlo k naprostému vyloučení aplikace národních pravidel mezinárodního práva soukromého, resp. pravidel *Common Law* v Anglii a Walesu, v této oblasti.⁴ Následovala jednání mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a Radou EU, která po více než třech letech vyústila v návrh revize Nařízení Brusel I, pro který Evropský parlament úspěšně hlasoval 20. listopadu 2012, a 6. prosince 2012 s textem revize vyjádřila souhlas i Rada EU.

V době přípravy této práce jde o platný právní předpis EU, jenž prošel potřebným legislativním procesem a byl publikován v Úředním věstníku EU, účinnosti nabude v souladu s čl. 81 dne 10. ledna 2015. Nařízení bylo přijato v rámci pravomoci EU ve věcech „*justiční spolupráce v občanských věcech*“ dle čl. 81 SFEU, systematicky řazené do hlavy V. „*Prostor svobody, bezpečnosti a práva*“.

1.2.1 Rozšíření působnosti na Spojené království, Irsko a Dánsko

Vzhledem ke skutečnosti, že se Spojené království, Irsko a Dánsko neúčastní části třetí hlavy V. SFEU a jejich zvláštní postavení je upraveno v příslušných protokolech⁵ přijatých v souvislosti s Lisabonskou smlouvou, je potřeba zodpovědět otázku, zda jsou tyto státy Nařízením vázány.

Spojené království a Irsko se neúčastní přijímání instrumentů v této oblasti, na základě svého prohlášení (*opt-in*) však mohou oznámit, že se chtějí účastnit přijímání konkrétních opatření vydaných na základě části třetí hlavy V. SFEU, nebo prohlásit, že se chtějí podřít režimu již vydaného opatření. Spojené království a Irsko se účastnily přijímání Nařízení Brusel I i přijímání Nařízení,⁶ budou tedy od okamžiku účinnosti Nařízení tímto instrumentem vázány.

⁴ Výsledná revize Nařízení Brusel I se vztahuje na žalované s bydlištěm mimo EU v případě některých zaměstnaneckých, pojistných a spotřebitelských sporů, srov. kapitola 2., oddíl 2.14.1.

⁵ Srov. Protokol č. 21 o postavení Spojeného království a Irska s ohledem na prostor svobody bezpečnosti a práva; Protokol č. 22 o postavení Dánska, nyní připojené k Lisabonské smlouvě.

⁶ Srov. odst. 20 preambule Nařízení Brusel I; odst. 40 preambule Nařízení.

Dánsko nemá oproti Spojenému království a Irsku možnost účastnit se opatření přijatých podle části třetí hlavy V. na základě svého prohlášení z důvodu specifického vztahu této země k evropské integraci. Dánská ústava vyžaduje konání referenda v případě veškerých ústavních změn a přenosu pravomocí státu na mezinárodní organizace. Dánští občané odmítli v referendu v roce 1992 Maastrichtskou smlouvu,⁷ přijata byla až o dva roky později v opakovaném referendu konaném po uzavření Edinburské dohody mezi EU a Dánskem, která umožnila Dánsku vznést výhrady mimo jiné ve věcech spolupráce v oblasti justice a vnitra.

Unifikace evropského práva v této oblasti je proto ve vztahu k Dánsku řešena praxí tzv. paralelních dohod, mezinárodních smluv uzavřených mezi EU a Dánskem. Dánsko přistoupilo k režimu Nařízení Brusel I uzavřením paralelní dohody, jež vstoupila v platnost 1. července 2007.⁸ Dánsko deklarovalo v informaci adresované Evropské komisi ze dne 19. prosince 2012, že má v úmyslu provést změnu této bilaterální dohody uzavřené s EU tak, aby reflektovala změny přijaté v souvislosti s přijetím Nařízení.

1.3 *Nařízení a jeho místo v systému evropského práva*

Nařízení⁹ patří mezi prameny evropského práva přijaté ve formě nařízení, tedy obecně závazného normativního aktu, který se podobá vnitrostátnímu zákonu a upravuje konkrétní skutkové situace pro abstraktně určené adresáty.¹⁰ Nařízení mají v zásadě charakter zákona s celounijní působností.¹¹ Nařízení (Nařízení Brusel I bis) bylo přijato jako sekundární akt na základě primárního práva v rámci sdílené pravomoci EU¹² dle čl. 67 odst. 4 a čl. 81 odst. 2 písm. a), c) a e) SFEU, je tedy hierarchicky primárnímu právu podřízené.

Nařízení se z důvodu své povahy jakožto součásti sekundárního práva EU vztahuje na základě zásady přednosti, přímé použitelnosti a přímého účinku přímo na

⁷ Výsledek referenda byl velice těsný, proti bylo pouze 50,7 % oprávněných voličů.

⁸ Dohoda byla přijata na základě Rozhodnutí Rady 2006/325/ES ze dne 27. dubna 2006 o uzavření Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 120, 5. 5. 2006.

⁹ Pokud v tomto oddíle hovoříme o Nařízení (Nařízení Brusel I bis) používáme velké písmeno na začátku slova „Nařízení“ a o Nařízení hovoříme v jednotném čísle. Pokud zmiňujeme nařízení jakožto pramen sekundárního práva, používáme malé počáteční písmeno ve slově „nařízení“ a o „nařízení“ hovoříme v množném čísle.

¹⁰ Srov. Svoboda 2013, s. 116.

¹¹ Srov. Tomášek a kol. 2013, s. 108.

¹² Srov. čl. 4 SFEU.

jednotlivce, adresáty Nařízení tedy nejsou pouze členské státy. Úprava obsažená v Nařízení má rovněž přednost před jakoukoliv úpravou přijatou národními státy,¹³ byť by byla kogentní či ústavní povahy,¹⁴ a Nařízení je v členských státech přímo použitelné. S evropským právem, resp. s Nařízením nesouladné předpisy právního řádu členského státu, nepřestávají být platné, ale vnitrostátní soudy jsou povinny tyto vnitrostátní normy neaplikovat. To nebrání tomu, aby byly tyto normy nadále aplikovány v případě, kdy se do konfliktu s evropským právem nedostávají.¹⁵ Přednost Nařízení před národní úpravou je nezbytná kvůli zajištění jednotné a předvídatelné aplikace pravidel obsažených v Nařízení pod dohledem SDEU.

Normy evropského práva se tedy stávají nedílnou součástí právních řádů členských států, aniž by musely být přetransformovány do pramene vnitrostátního práva a všechny vnitrostátní soudní a správní orgány mají povinnost je bez dalšího aplikovat.¹⁶ Nařízení jakožto obecně závazné evropské právní předpisy mají až na výjimky přímý účinek, zásadně tedy nezprostředkovaně účinkují vůči jednotlivcům a bez dalšího jim mohou samy o sobě přiznávat práva či zakládat povinnosti.¹⁷ Jejich přímý účinek se presumuje.¹⁸ Nařízení ve svém rozsahu vylučuje aplikaci jinak příslušných vnitrostátních předpisů¹⁹ a vnitrostátní soudy jsou přímo povinny se jím řídit.

1.4 Zásady, cíle a základní východiska Nařízení

Základní zásady Nařízení lze rozdělit na oblasti směřující k zajištění jednotného přístupu k soudům členských států, jednotného nakládání s rozhodnutími, smíry a veřejnými listiny vydanými soudy členských států, zajištění respektování řízení probíhajících v jiných státech a zajištění interpretační jednoty.²⁰

Cílem Nařízení, stejně jako jeho ostatních Bruselských instrumentů, je usnadnit fungování společného trhu přijetím pravidel o příslušnosti pro spory, které vznikají

¹³ Srov. usnesení ze dne 3. července 1964, *Flaminio Costa v E.N.E.L.*, 6/64; rozsudek ze dne 9. března 1978, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA*, 106/77, Recueil, s. 629, body 14–17.

¹⁴ Srov. rozsudek ze dne 11. ledna 2000, *Tanja Kreil v Bundesrepublik Deutschland*, C-285/98, Recueil, s. I-69.

¹⁵ Srov. *Bobek – Bříza – Komárek 2011*, s. 11–12.

¹⁶ Srov. *Tomášek a kol. 2013*, s. 62.

¹⁷ Srov. čl. 288 SFEU.

¹⁸ Srov. *Bobek – Bříza – Komárek 2011*, s. 56.

¹⁹ Ve vztahu k předmětu této práce zejména § 6 zákona č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ Srov. *Rozehnalová a kol. 2013*, s. 207.

v souvislosti s operacemi na volném trhu, a v největším možném rozsahu odstranit obtíže týkající se uznání a výkonu rozhodnutí u soudů smluvních států.²¹ S ohledem na snahu zajistit pro evropské žalobce a žalované co možná největší právní jistotu a předvídatelnost práva zabraňuje Nařízení v mezích své působnosti aplikaci pravidel o exorbitantní příslušnosti obsažených v procesních předpisech členských států.²² Záměrem Nařízení je dále snaha se v nejvyšší možné míře vyhnout souběžným řízením u soudů příslušných k vedení sporu z jednoho právního vztahu pomocí sjednocení pravidel o soudní příslušnosti všech členských států.²³ V neposlední řadě bylo Nařízení přijato za účelem umožnění žalobci jednoduše určit soud, u kterého může podat žalobu, a zajištění toho, aby mohl žalovaný přiměřeně předvídat, před kterým soudem může být žalován.²⁴

Nařízení je nutné vykládat v souladu s obecnými principy primárního práva, zejména v souladu se zásadou zákazu diskriminace na základě státní příslušnosti na základě čl. 18 SFEU a s principy, které SDEU odvozuje ze základních svobod.²⁵ Dominantní postavení Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod jakožto pramene základních práv SDEU potvrdil v rozsudku *Francophones et germanophone*.²⁶

1.5 Nejdůležitější změny v Nařízení

Revize Nařízení Brusel I byla přijata ve snaze pokračovat v procesu usnadnění přístupu ke spravedlnosti, zejména uplatňování zásady vzájemného uznávání soudních a mimosoudních rozhodnutí v občanských věcech s cílem usnadnění řádného fungování vnitřního trhu²⁷ a rušení všech mezitímních opatření, jakým bylo např. řízení o prohlášení vykonatelnosti.²⁸ Nařízení se vztahuje na všechny hlavní oblasti spadající

²¹ Srov. rozsudek ze dne 10. února 1994, *Mund & Fester v Hatrex Internationaal Transport*, C-398/92, Recueil, s. I-467, bod 12.

²² Pravidlo je vyjádřeno v čl. 5 odst. 1 Nařízení, příkladem takového ustanovení v českém právním řádu je pravidlo obsažené v ustanovení § 86 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

²³ Srov. rozsudek ze dne 4. března 1982, *Effer SpA v Hans-Joachim Kantner*, C-38/81, bod 6; podobného znění je odst. 15 preambule Nařízení.

²⁴ Srov. rozsudek ze dne 13. července 1993, *Mulox IBC Ltd v Hendrick Geels*, C-125/92, Recueil, s. I 4075, bod 11.

²⁵ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 49.

²⁶ Srov. rozsudek ze dne 26. června 2007, *Ordre des barreaux francophones et germanophone a další proti Conseil des ministres*, C-305/05, Recueil, s. I-5305, bod 29.

²⁷ Srov. odst. 3 preambule Nařízení.

²⁸ Srov. odst. 2 preambule tamtéž, který odkazuje na *Stockholmský program – otevřená a bezpečná Evropa, která slouží svým občanům a chrání je* přijatý na zasedání Evropské rady ve dnech 10. a 11. prosince 2009.

do oblasti občanského a obchodního práva, otázky vyživovací povinnosti odděleně upravuje *Nářízení o výživném*.²⁹

Stranou úpravy Nářízení stojí rozhodčí řízení, které není na úrovni evropského práva upraveno.³⁰ Stanovení okruhu případů, pro něž lze sjednat rozhodčí doložku a přezkum platnosti a účinnosti rozhodčí doložky, je ponecháno vnitrostátní úpravě členských států³¹ a před Nářízením má přednost Newyorská úmluva, jejímiž smluvními stranami jsou všechny členské státy EU.³² Výjimky z aplikace Bruselské úmluvy a Nářízení Brusel I ve prospěch rozhodčího řízení vykládal SDEU široce. Podle názoru SDEU do této výjimky spadají rovněž pomocné činnosti soudů v rámci rozhodčího řízení,³³ rozhodnutí soudu, kterým je určena platnost či neplatnost rozhodčí smlouvy, zrušení rozhodčího nálezu soudem i řízení o uznání a výkonu rozhodčího nálezu.³⁴

Největší změnou spojenou s přijetím Nářízení je bezpochyby zrušení řízení o vykonatelnosti rozhodnutí. Úprava reflektuje zásadu vzájemné důvěry mezi soudy členských států v řádný výkon spravedlnosti, snahu evropského zákonodárce o snížení časové náročnosti a finanční nákladnosti přeshraničních sporů. Nářízení vychází ze zásady, že rozhodnutí vydaná v některém členském státě by měla být uznána a vykonána ve všech členských státech, aniž by bylo vyžadováno zvláštní řízení.³⁵ To nebrání stranám domáhat se odepření výkonu či uznání rozhodnutí dle čl. 45 a 46, Nářízení však již nezná řízení o takzvaném *exequatur*.

1.6 Výklad pojmů v Nářízení

1.6.1 Autonomní výklad

Termíny a pojmy obsažené v Nářízení je potřeba vykládat v zájmu jednotného výkladu evropského práva autonomně, tedy nezávisle na právních rádech jednotlivých členských

²⁹ Srov. Nářízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu a uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovací povinnosti.

³⁰ Důležitou interpretační pomůckou ohledně vztahu Nářízení a rozhodčího řízení je odst. 12 preambule Nářízení.

³¹ V této oblasti v ČR tedy nadále platí zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů a zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů.

³² Některé členské státy jsou navíc smluvními státy Evropské úmluvy o mezinárodní obchodní arbitráži, Ženeva 10. června 1958, vyhlášeno pod č. 176/1964 Sb.

³³ Srov. rozsudek ze dne 25. července 1991, *Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA*, C-190/89, Recueil, s. I-3855, bod 19.

³⁴ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 94.

³⁵ Srov. odst. 26 preambule Nářízení.

států.³⁶ Evropské právo samo stanoví podmínky vzniku a platnosti svých norem, nemůže tak být odvozováno od vnitrostátního práva.³⁷

Ze zásady autonomního výkladu ustanovení evropského práva připustil SDEU výjimky, např. ve věci *Tessili*³⁸ SDEU určil, že místo splnění závazku se pro účely aplikace Bruselské úmluvy určí podle práva rozhodného na základě kolizních norem *lex fori*.³⁹ Takové případy jsou ovšem ojedinělé, a pokud Nařízení samo na národní právo neodkáže, musíme vycházet při výkladu jeho ustanovení v maximální míře jen z textu Nařízení. To samé platí pro výklad pojmu „dohoda o příslušnosti soudu nebo soudů některého členského státu“ ve smyslu čl. 25 Nařízení. SDEU zásadně zakazuje vykládat tento pojem na základě právního řádu některého členského státu, nýbrž instruuje národní soudce, aby tento pojem vykládali autonomně.⁴⁰

1.6.2 Zásada autenticity jazykových verzí

Primární právo EU vychází ze zásady stejné autenticity všech jazykových verzí deklarované v čl. 55 odst. 1 SEU.⁴¹ Pro sekundární právo zakládá pravidlo autenticity všech jazykových verzí *Nařízení o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství*,⁴² které provádí čl. 342 SFEU. Vzhledem ke skutečnosti, že EU má v době přípravy této práce 24 stejně autentických úředních jazyků, je potřeba při výkladu

³⁶ Srov. rozsudek ze dne 14. října 1976, *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*, 29/76, Recueil, s. 1541, bod 5; rozsudek ze dne 21. dubna 1993, *Volker Sonntag v Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann and Stefan Waidmann*, C-172/91, Recueil, s. I-1963, bod 18; rozsudek ze dne 15. listopadu 2012, *Gothaer Allgemeine Versicherung AG a další proti Samskip GmbH*, C-456/11, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí, body 26, 32; rozsudek ze dne 21. června 1978, *Bertrand v Paul Ott KG*, 150/77, Recueil, s. 1431, bod 14; rozsudek ze dne 19. ledna 1993, *Shearson Lehmann Hutton Inc. v TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, C-89/91, Recueil, s. I-139, bod 13.

³⁷ Srov. *Tomášek a kol. 2013*, s. 62.

³⁸ Srov. rozsudek ze dne 6. října 1976, *Industrie Tessili Italiana Como v Dunlop AG*, 12/76, Recueil, s. 1473.

³⁹ Srov. *Tessili*, bod 15; podrobněji srov. rozhodnutí citovaná v kapitole 2., oddílu 2.10 této práce.

⁴⁰ Srov. odůvodnění rozsudku ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745, body 13-14; rozsudku ze dne 9. prosince 2003, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl*, C-116/02, Recueil, s. I-14693, bod 51.

⁴¹ Srov. k tomu podrobněji *Bobek – Bríza – Komárek 2011*, s. 512 an.

⁴² Srov. nařízení Rady Evropského hospodářského společenství č. 1/1958 ze dne 15. dubna 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství ve znění následných smluv o přistoupení a nařízení Rady (ES) č. 930/2004 ze dne 1. května 2004 o dočasné odchylce týkající se sepisování aktů orgánů EU v maltštině a nařízení Rady (ES) č. 920/2005 ze dne 13. června 2005, kterým se mění nařízení č. 1 ze dne 15. dubna 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství, a nařízení č. 1 ze dne 15. dubna 1958 o užívání jazyků v Evropském společenství pro atomovou energii, kterým se zavádí dočasná odchylná opatření od těchto nařízení.

a aplikaci ustanovení evropského práva použít speciální typ gramatického výkladu – srovnávací jazykový výklad.⁴³

Jeho základy vyložil SDEU ve věci *CILFIT*⁴⁴ tak, že text ustanovení evropského práva musí být vykládán a používán ve světle všech jazykových verzí a v případě rozdílů mezi jednotlivými jazykovými verzemi musí být dotčená ustanovení vykládána podle celkové systematiky a účelu evropského práva.⁴⁵

1.6.3 Teleologický výklad

SDEU se při výkladu evropského práva neomezuje na doslovné znění příslušných ustanovení, nýbrž je pro něj charakteristická orientace na účel normy a cíle zřizovacích smluv.⁴⁶

1.7 Vztah k jiným instrumentům mezinárodního práva

1.7.1 Vztah Nařízení k dalším pramenům Evropského práva

Před Nařízením mají přednost veškeré prameny primárního práva, zejména zakládající smlouvy, neboť se žádný akt sekundárního práva nesmí odchýlit od jejich ustanovení. Nařízení se v souladu se zásadou *lex specialis derogat generali* nedotýká uplatňování ustanovení, která upravují příslušnost, uznání a výkon rozhodnutí ve zvláštních věcech a jsou obsažena v právních aktech EU nebo v ustanovení o vnitrostátních předpisech harmonizovaných k provedení těchto aktů.⁴⁷ V současné době v evropském právu žádné jiné nařízení ani směrnice neupravují dohody o volbě soudu, v budoucnosti by takovým instrumentům muselo Nařízení ustoupit.

Před Nařízením mají přednost mezinárodní smlouvy uzavřené EU ve smyslu čl. 216 a 218 SFEU, tzv. vnější smlouvy, které jsou závazné pro EU i pro členské státy.⁴⁸ Konstantní judikaturu k této věci shrnul SDEU ve věci *IATA*, kdy jasně stanovil,

⁴³ Srov. k tomu podrobněji. Bobek – Bříza – Komárek 2011, s. 529–530.

⁴⁴ Srov. rozsudek ze dne 6. října 1982, *Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health*, 283/81, Recueil, s. 3415.

⁴⁵ Srov. *CILFIT*, bod 18; rozsudek ze dne 19. dubna 2007, *UAB Profisa proti Munitinès departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos*, C-63/06 Recueil, s. I-3239, bod 14.

⁴⁶ Srov. k tomu podrobněji Pauknerová 2013, s. 63.

⁴⁷ Srov. čl. 67 Nařízení.

⁴⁸ Srov. čl. 216 odst. 2 SFEU a rozsudek ze dne 30. dubna 1974, *R. & V. Haegeman v Belgian State*, 181/73, Recueil, s. 449, bod 4 a 5.

že vnější smlouvy mají přednost před sekundárním právem EU,⁴⁹ nikoliv však před primárním právem.⁵⁰

1.7.2 Vztah Nařízení k mezinárodním instrumentům

Pro zodpovězení otázky vztahu Nařízení k mezinárodním instrumentům je třeba odlišovat případy aplikace mezinárodní smlouvy uzavřené mezi dvěma členskými státy a mezinárodní smlouvy uzavřené mezi členským státem a nečlenským státem.

1.7.2.1 Mezinárodní smlouvy uzavřené mezi členskými státy

Mezinárodní smlouvy uzavřené mezi dvěma členskými státy⁵¹ musí Nařízení ustoupit co do svých ustanovení upravujících stejnou materii jako Nařízení, neboť to se bude aplikovat přednostně. Úprava Nařízení se nedotýká ustanovení těchto smluv upravujících jiné věci než soudní pravomoc a uznání a výkon soudních rozhodnutí.⁵² Komise vypracovala z příkazu čl. 69 seznam nejvýznamnějších úmluv uzavřených mezi členskými státy, které Nařízení nahrazuje. Tyto úmluvy tedy nezanikají, pouze se při konfliktu s Nařízením v jeho rozsahu působnosti neaplikují.

Z obecného pravidla priority aplikace Nařízení ve vnitrounijních případech před mezinárodními instrumenty, jejichž stranou jsou členské státy, stanoví Nařízení v čl. 71 výjimku ve prospěch přednostní aplikace mezinárodních smluv, jejichž stranami jsou členské státy a které upravují příslušnost, uznání nebo výkon rozhodnutí ve zvláště vymezených věcech.⁵³ Na základě takové mezinárodní smlouvy, jež obsahuje normy mezinárodního práva procesního ve specifických oblastech, může soud členského státu, který je takovou úmluvou vázán, založit svou příslušnost i tehdy, když má žalovaný bydliště na území členského státu, který není smluvní stranou takové úmluvy. Rozhodnutí vydaná soudem, jenž založil svou příslušnost v souladu s takovou úmluvou, jsou v ostatních členských státech uznávána a vykonávána v obecném režimu Nařízení.

⁴⁹ Srov. rozsudek ze dne 10. ledna 2006, *The Queen, na žádost International Air Transport Association a European Low Fares Airline Association proti Department for Transport*, C-344/04, Recueil, s. I-403, bod 35; shodně též rozsudek ze dne 10. září 1996, *Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany*, C-61/94, Recueil, s. I-3989, bod 52 a rozsudek ze dne 1. dubna 2004, *Bellio F.lli Srl v Prefettura di Treviso*, C-286/02, Recueil, s. I-3465, bod 33.

⁵⁰ Srov. k tomu podrobněji *Pauknerová 2013*, s. 44 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 28.

⁵¹ Jde zejména o uzavřené smlouvy o právní pomoci.

⁵² Srov. čl. 70 Nařízení.

⁵³ Srov. rozsudek ze dne 28. října 2004, *Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG proti Portbridge Transport International BV*, C-148/03, Recueil, s. I-10327, bod 14.

Typickým příkladem mezinárodní smlouvy, která obsahuje jurisdikční normy ve zvlášť vymezené soukromoprávní oblasti, je Dohoda o CMR,⁵⁴ jurisdikční normy jsou také obsaženy v čl. 2 písm. b) *Evropské úmluvy o státní imunitě*.⁵⁵ Úmluvy upravující příslušnost, uznání nebo výkon ve specifických věcech ve smyslu čl. 71 Nařízení tvoří *numerus clausus*. Při výkladu Nařízení Brusel I SDEU v rozhodnutí *TNT*⁵⁶ stanovil, že shodně formulované pravidlo v Nařízení Brusel I se vztahuje pouze na již uzavřené a existující mezinárodní smlouvy a neumožňuje členským státům uzavřením nových smluv vytvořit pravidla, jež by měla přednost před aplikací Nařízení Brusel I.⁵⁷ Použitím takových smluv dále nesmí být dotčeny základní zásady soudní spolupráce obsažené v Nařízení⁵⁸ a zvláštní smlouva nesmí být vykládána tak, aby její aplikace vedla k výsledkům méně příznivým pro dosažení řádného fungování vnitřního trhu, než které by byly dosaženy aplikací ustanovení Nařízení.⁵⁹

1.7.2.2 Mezinárodní smlouvy uzavřené s nečlenskými státy

Vztah mezinárodních instrumentů a Nařízení je v tomto případě upraven evropským zákonodárcem na úrovni primárního práva tak, že čl. 351 SFEU stanoví přednost mezinárodních smluv uzavřených před 1. lednem 1958 nebo pro později přistupující státy před jejich přistoupením k EU před evropským právem.⁶⁰ Ustanovení obsažená v evropském právu se v takovém případě neaplikují, pokud by jejich aplikace ohrozila plnění mezinárodních závazků členského státu vůči třetí zemi z takové mezinárodní smlouvy.⁶¹ Členské státy musí přesto usilovat o odstranění či změnu těchto mezinárodních závazků, aby se plně uplatnilo evropské právo. Mají tedy pod sankcí porušení ustanovení SFEU povinnost alespoň vyvinout účinnou snahu směřující k odstranění těchto neslučitelností.⁶² Členské státy nemají po svém přistoupení k EU

⁵⁴ Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, Ženeva 19. května 1956, obsahuje pravidla o dohodách o volbě soudu v čl. 31, neupravuje však jejich formu.

⁵⁵ Srov. Evropská úmluva o státní imunitě, Basilej 16. května 1972.

⁵⁶ Srov. rozsudek ze dne 4. května 2010, *TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG*, C-533/08, Recueil, s. I-4107.

⁵⁷ Srov. *TNT*, bod 38.

⁵⁸ Srov. tamtéž, bod 49.

⁵⁹ Srov. tamtéž, body 51–52.

⁶⁰ Pro situace, jejichž řešení nepokrývá čl. 351 SFEU, musíme řešení hledat v obecných pravidlech mezinárodního práva veřejného, srov. zejména Vídeňská úmluva o smluvním právu, Vídeň 23. května 1969, vyhlášeno pod č. 15/1988 Sb.

⁶¹ Srov. rozsudek ze dne 10. března 1998, *T. Port GmbH & Co. v Hauptzollamt Hamburg-Jonas*, spojené věci C-364/95 a C-365/95, Recueil, s. I-1023, body 60–61.

⁶² Srov. *Tomášek a kol.* 2013, s. 120.

právo sjednávat se třetími státy závazky v oblastech, které EU společnými pravidly v jakékoliv formě již plně upravila k provádění společné politiky podle zakladatelských smluv.⁶³

Nařízení navazuje v čl. 73 odst. 3 na výše uvedené pravidlo obsažené v čl. 351 SFEU a výslovně přiznává přednost dvoustranným mezinárodním smlouvám, které byly uzavřeny mezi členským státem a třetím státem přede dnem vstupu Nařízení Brusel I (tedy nikoliv Nařízením) v platnost a které se týkají otázek Nařízením upravených. Nařízení výslovně přiznává přednost Luganské úmluvě II a Newyorské úmluvě.

Pravidlo o bezpodmínečné přednosti dříve uzavřených mezinárodních smluv bylo modifikováno rozhodnutím SDEU ve věci *Kadi*, kdy si SDEU vyhradil právo nerespektovat přednost dříve uzavřených mezinárodních smluv před evropským právem, pokud by porušovaly základní práva a obecné zásady společenství.⁶⁴ SDEU stanovil, že mezi tyto zásady patří zejména zásada svobody, demokracie a dodržování lidských práv a základních svobod zakotvená v čl. 6 odst. 1 SEU, jakož i ústavní tradice společné členským státům a základní práva popsána v mezinárodněprávních instrumentech týkajících se ochrany lidských práv, na jejichž tvorbě členské státy spolupracovaly nebo k nimž přistoupily.⁶⁵

1.8 *Prameny práva týkající se Nařízení*

1.8.1 *Judikatura SDEU*

Bruselské instrumenty na sebe navazují nejen v obecných zásadách a cílech, ale i v konkrétních ustanoveních. Evropský zákonodárce při přípravě Nařízení Brusel I zachovával kontinuitu s předchozí úpravou obsaženou v Bruselské úmluvě a tento přístup se projevil rovněž v kontinuitě judikatury, neboť SDEU opakovaně deklaroval, že výklad ustanovení Bruselské úmluvy podaný SDEU platí také pro výklad Nařízení Brusel I, pokud lze ustanovení těchto instrumentů kvalifikovat jako rovnocenná.⁶⁶

⁶³ Srov. Kučera 2009, s. 57.

⁶⁴ Srov. Bobek – Bříza – Komárek 2011, s. 16-17.

⁶⁵ Srov. rozsudek ze dne 3. září 2008, *Yassin Abdullah Kadi a Al Barakaat International Foundation v. Rada a Komise*, C-402/05 P a C-415/05 P, Sb. rozh., s. I-6351, body 303–304.

⁶⁶ Srov. rozsudek ze dne 4. května 2010, *TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG*, C-533/08, Recueil, s. I-4107, bod 36; rozsudek ze dne 14. května 2009, *Renate Ilsinger v Martin Dreschers*, C-180/06, bod 41, Recueil, s. I-3961; rozsudek ze dne 16. července 2009, *Zuid-Chemie BV proti Philippo's Mineralenfabriek NV/SA*, C-189/08, Recueil, s. I-6917, bod 18; rozsudek ze dne 18. října 2011, *Realchemie Nederland BV v Bayer CropScience AG*, C-406/09, Recueil, s. I-9773, bod 40.

Nařízení prohlašuje ve svém čl. 80, že odkazy na zrušené Nařízení Brusel I se považují za odkazy na Nařízení.⁶⁷ Není však důvod pochybovat o tom, že kontinuita bude zachována, i co se týče judikatury podané SDEU k čl. 17 Bruselské úmluvy a k čl. 23 Nařízení Brusel I, a tyto prameny budou nadále použitelné při výkladu obsahově shodných ustanovení čl. 25 Nařízení.⁶⁸ Toto platí i pro výklad ostatních článků Nařízení ve vztahu k judikatuře a doktrinálním pramenům, jež byly vypracovány k rovnocenným ustanovením obsaženým v předchozích Bruselských instrumentech.⁶⁹

1.8.1 Doktrinální prameny

Doktrinální prameny, zejména odborné zprávy, vypracované k Bruselské úmluvě a k Nařízení Brusel I si rovněž zachovávají relevanci. O významu těchto zpráv při výkladu evropského práva není nutné dlouze pojednávat, zdůrazňujeme však, že nejde o formálně závazné prameny práva a názory obsažené v doktrinálních pramenech samozřejmě ustupují rozhodnutím SDEU.

Mezi nejvýznamnější doktrinální prameny vypracované k Bruselské úmluvě patří *Jenardova zpráva*, *Schlosserova zpráva*, *Almeida Cruz-Desantes Real-Jenardova zpráva* a *Evrigenes-Kerameusova zpráva*. Pro výklad Nařízení má značný význam *Heidelberská zpráva*, která byla zpracována pro účely diskuse o revizi Nařízení Brusel I a *Pocarova zpráva* vypracovaná k Luganské úmluvě II.

⁶⁷ Shodné ustanovení ve vztahu ke svému předchůdci, Bruselské úmluvě, obsahovalo Nařízení Brusel I v čl. 79.

⁶⁸ Tedy zejména v otázkách formální platnosti. Z důvodu univerzální aplikace čl. 25 Nařízení bude vyloučena aplikace dřívější judikatury na otázky určování bydliště jedné ze stran pro účely platnosti dohody o volbě soudu a díky existenci kolizního pravidla nepůjde na aplikaci Nařízení použít judikaturu týkající se otázek materiální platnosti dohody o volbě soudu.

⁶⁹ Srov. odst. 34 preambule Nařízení.

2. Volba soudu v režimu Nařízení

2.1 Výhody sjednání dohody o volbě soudu

Největší uplatnění naleznou jurisdikční dohody bezpochyby v oblasti mezinárodního obchodu, kde se obchodníci snaží co nejvíce snížit rizika spojená se svými obchodními transakcemi. Při sjednání dohody o volbě soudu mohou strany lépe předvídat, u jakého soudu mohou být žalovány nebo budou moci žalovat. Z toho plynoucí vyšší právní jistota, větší předvídatelnost práva a menší obchodní riziko stranám sníží náklady spojené s jejich podnikáním.

Nelze odhlédnout ani od možné taktické motivace každé strany uzavřít dohodu o volbě soudu. Sjednáním příslušnosti konkrétního sudiště strany implicitně volí i právo, neboť na základě konkrétního *fora* lze určit v souladu s příslušnými kolizními normami, jaké právo se bude aplikovat jako rozhodné. Nejvyšší právní jistoty tak strany docílí, pokud pro mezinárodní právní vztahy, jichž jsou stranami, zvolí jak příslušný soud, tak i rozhodné právo. Sjednáním volby soudu strany rovněž zafixují soud nebo soudy konkrétního státu jako příslušné, a zabrání tak neočekávanému založení příslušnosti jiného soudu z důvodu změny okolností, např. vytvořením či zrušením pobočky dle čl. 7 odst. 1 bodu 5) Nařízení. Strany by při sjednávání soudní příslušnosti měly mít na vědomí, že dle místa sjednaného soudu se určí hodnoty společenského a státního zřízení, včetně hodnot právního řádu, vymezujících obsah výhrady veřejného pořádku a imperativních norem.

V praxi je běžné, že každá ze stran nejčastěji usiluje o sjednání dohody soudní o příslušnosti ve prospěch soudu či soudů státu, ve kterém tato strana sídlí. Strana sporu, který se koná u jejího domácího soudu, těží z důvodu absence jazykové bariéry, lepší znalosti domácího práva a jiných formalit, často nižších nákladů spojených s právní pomocí a nákladů spojených s lepší dostupností soudu.⁷⁰ Druhé straně naopak zpravidla vznikají vyšší náklady a s účastí na řízení u soudu v cizím státě jsou spojeny mnohé další problémy. Běžně jsou však volena i neutrální *fora*, o kterých je známo, že soudní řízení probíhají bez průtahů, nebo soudy států, kde není přítomno korupční prostředí.

⁷⁰ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 444, bod 5.

2.2 *Působnost Nařízení a čl. 25*

2.2.1 **Věcná působnost**

Nařízení vymezuje svou věcnou působnost obdobně, jako je stanovena v Nařízení Řím I a Nařízení Řím II.⁷¹ Nařízení se vztahuje na věci obchodní a občanské bez ohledu na druh soudu. Strany nemohou svou dohodou rozšířit věcnou působnost Nařízení, dohody o volbě soudu uzavřené mimo rámec věcné působnosti Nařízení se tedy budou řídit příslušnými mezinárodními smlouvami nebo národními pravidly mezinárodního práva soukromého.⁷² Zda lze konkrétní věc podřadit pod vztahy občanského a obchodního práva, je potřeba vykládat odděleně od toho, jak jsou tato právní odvětví pojímána v právních řádech členských států EU. Nařízení je jedním z aktů sekundárního práva EU⁷³ a z důvodu zajištění jednotného výkladu pro všechny členské státy je nutné vykládat pojmy v něm obsažené autonomně, nikoliv na základě jednotlivých jazykových verzí Nařízení.⁷⁴

Pojem „občanské a obchodní věci“ lze na základě judikatury SDEU⁷⁵ vymezit oddělením aktů veřejné moci (*acta iure imperii*).⁷⁶ O výkon veřejné moci tedy půjde zejména v případě, kdy subjekt veřejného práva uplatňuje vůči subjektům soukromého práva požadavek na plnění vyplývající z práva veřejného. Nařízení ze své věcné působnosti výslovně vyjímá věci daňové, celní a správní a explicitně vylučuje, aby bylo aplikováno na některé soukromoprávní vztahy uvedené v odst. 2 čl. 1 Nařízení, jež zahrnují následující oblasti občanského a obchodního práva:⁷⁷

⁷¹ Srov. čl. 1 Nařízení Řím I, čl. 1 Nařízení Řím II.

⁷² Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 450–451, bod 19.

⁷³ Srov. čl. 249 SES; rozsudek ze dne 14. října 1976, *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*, 29/76, Recueil, s. 1541, bod 5.

⁷⁴ Srov. rozsudek ze dne 3. března 1977, *North Kerry Milk Products Ltd. v Minister for Agriculture and Fisheries*, 80/76, Recueil, s. 425, body 11 a 17; podrobněji srov. kapitola 1., oddíl 1.6.1.

⁷⁵ Srov. rozsudek ze dne 14. října 1976, *LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol*, 29/76, Recueil, s. 1541, bod 5; rozsudek ze dne 16. prosince 1980, *Netherlands State v Reinhold Rüffer*, 814/79, Recueil, s. 3807; rozsudek ze dne 21. dubna 1993, body 7 a 15, *Volker Sonntag v Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann and Stefan Waidmann*, C-172/91, Recueil, s. I-1963, bod 18; rozsudek ze dne 14. listopadu 2002, *Gemeente Steen v Luc Baten*, C-271/00, Recueil, s. I-10489, body 28 a 37.

⁷⁶ K této otázce se vyjadřoval i Nejvyšší soud České republiky, srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 27. 9. 2012, sp. zn. 33 Cdo 3793/2011.

⁷⁷ Srov. čl. 1 odst. 2 Nařízení.

- a) Věci osobního stavu, způsobilost fyzických osob k právům a právním úkonům, majetková práva plynoucí z manželských vztahů nebo vztahů, s nimiž právo pro ně rozhodné spojuje účinky obdobné manželství;⁷⁸
- b) insolvenční řízení a podobná řízení;⁷⁹
- c) sociální zabezpečení;
- d) rozhodčí řízení;
- e) vyživovací povinnosti vyplývající z rodinných vztahů, rodičovství, manželství nebo příbuzenských vztahů;⁸⁰
- f) závěti a dědění, včetně vyživovacích povinností vzniklých v důsledku smrti.⁸¹

Úprava okruhu věcí, ve kterých lze uzavřít dohodu o volbě soudu v režimu čl. 25 Nařízení, je limitována uvedenou věcnou působností Nařízení a omezujícími ustanoveními Nařízení. K aplikaci pravidel o dohodě o volbě soudu podle Nařízení nedojde ani v případě absence mezinárodního prvku⁸² a Nařízení jako instrument sekundárního práva rovněž ustupuje úpravě obsažené v mezinárodních smlouvách.⁸³ Z logiky věci Nařízení neváže soudy mimo území členských států, které budou při posuzování účinků dohody o volbě soudu aplikovat své vlastní normy mezinárodního práva soukromého nebo mezinárodní smlouvy.

2.2.1.1 *Volba soudu třetích států*

Pravidla týkající se volby soudu v režimu Nařízení se nevztahují na prorogační ujednání učiněná ve prospěch soudů třetích států jako důsledek skutečnosti, že EU postrádá pravomoc zasahovat do suverénních záležitostí jiných států. SDEU za účinnosti Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I neaplikoval úpravu dohod o volbě soudu obsaženou v těchto instrumentech na jurisdikční dohody ve prospěch soudů třetích

⁷⁸ Problematiku částečně upravuje nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti.

⁷⁹ Problematiku upravuje nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení.

⁸⁰ Problematiku upravuje nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností.

⁸¹ Problematiku upravuje nařízení o EP a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení.

⁸² Srov. kapitola 2., oddíl 2.3.

⁸³ Srov. kapitola 1., oddíl 1.7.2.

států, jež derogovaly příslušnost jinak příslušných soudů členských států,⁸⁴ ačkoliv úmysl stran vyvázat se z příslušnosti soudů členských států byl evidentní.

Stojí však řízení, v nichž se strany dovolávají prorogačního ujednání ve prospěch soudu třetího státu – ale v případě absence dohody o volbě soudu by byly příslušné soudy členských států EU –, mimo dosah Nařízení a soud členského státu se v takovém případě bude řídit podle svých pravidel mezinárodního práva soukromého, nebo na taková řízení budou dopadat pravidla obsažená v Nařízení? Ve druhém případě by soudy členských států musely v těchto řízeních jurisdikční dohodu vždy ignorovat a založit svou příslušnost na základě ostatních ustanovení Nařízení, tedy v rozporu s projevenou vůlí stran.

V režimu Nařízení lze zvolit pouze soud nebo soudy některého členského státu. Nařízení dále stanoví v čl. 6 pravidlo, že nemá-li žalovaný bydliště v některém členském státě, určují svou příslušnost soudy členských států podle vlastních předpisů. Výjimky z tohoto pravidla rozebereme v oddíle o teritoriální a osobní působnosti⁸⁵ Ve vztahu k řízením, ve kterých se strany dovolávají uzavřené jurisdikční dohody ve prospěch soudu či soudů třetích států, jsou však relevantní zejména případy výlučné soudní příslušnosti, k jejichž projednání jsou soudy členských států příslušné nehledě na bydliště žalovaného.⁸⁶

Z toho důvodu se tak zdá, že je zásadně ponecháno na soudu členského státu, před kterým je zahájeno řízení na základě právního vztahu, v němž byla učiněna volba soudu ve prospěch soudu třetího státu, aby posoudil podle svého mezinárodního práva soukromého, jaký – pokud vůbec nějaký – bude mít taková dohoda v daném řízení účinek,⁸⁷ tedy zda bude takovou dohodu respektovat a řízení zastaví, přeruší, nebo ji bude ignorovat a věc projedná. Příslušnost takto zvoleného soudu by se tak měla určit na základě pravidel mezinárodního práva soukromého soudu, před nímž se vede řízení. Ačkoliv je tento postup pro soud, před kterým se vede řízení, jistě nejjednodušší, otevírá to v tomto ohledu možnost *forum shoppingu*.⁸⁸

⁸⁴ Srov. rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, *Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others*, C-387/98, Recueil, s. I-9337, bod 19.

⁸⁵ Srov. kapitola 2., oddíl 2.2.2.

⁸⁶ Srov. kapitola 2., oddíl 2.14, oddíl 2.14.2.

⁸⁷ Srov. *Briggs 2008*, s. 290, bod 7.98; *Schlosserova zpráva*, odst. 176.

⁸⁸ Srov. *Kruger 2008*, s. 223, bod 4.28.

Nejistotu v této věci však způsobilo rozhodnutí SDEU ve věci *Owusu*,⁸⁹ po kterém si odborná veřejnost i praxe byly nuceny položit otázku, zda mají soudy členských států z pokynu Bruselské úmluvy, tedy i Nařízení, povinnost nepřihlídnout k dohodě o volbě soudu ve prospěch sudiště třetího státu v případech, kdy má žalovaný bydliště v některém členském státě a dle čl. 2 Bruselské úmluvy (čl. 4 Nařízení) je dána příslušnost soudu členského státu, v němž má žalovaný bydliště.

2.2.1.1.1 Rozhodnutí *Owusu*

Andrew Owusu, britský státní příslušník s bydlištěm ve Velké Británii, utrpěl během dovolené na Jamajce úraz při potápění na soukromé pláži a v důsledku zranění ochrnl. Owusu zažaloval u britského soudu pana Jacksona, rovněž britského státního příslušníka s bydlištěm ve Velké Británii, od kterého si pronajal prázdninovou vilu na Jamajce, a dále žalobou uplatnil nároky z kvazidelikttní odpovědnosti vůči některým jamajským společnostem. Ve smlouvě bylo uvedeno, že nájemce má přístup na soukromou pláž a podobný úraz, jako se stal Owusovi, se před dvěma lety stal jiné rekreantce anglické státní příslušnosti a Jackson pronajaté místo nijak neupravil, ani na nebezpečí neupozornil.

Žalovaní v řízení před britským soudem namítali nedostatek příslušnosti tohoto soudu z důvodu, že spor má užší vztah k Jamajce, a jamajské soudy mají proto prostředky spor vyřešit vhodnějším způsobem pro všechny účastníky. Britský soud se obrátil na SDEU s předběžnou otázkou, zda se může vzdát příslušnosti založené čl. 2 Bruselské úmluvy⁹⁰ ve prospěch soudu třetího státu z důvodu doktríny *forum non conveniens*,⁹¹ když spor nemá žádný vztah k jinému členskému státu.

SDEU uvedl, že znění Bruselské úmluvy nepodmiňuje aplikaci obecného pravidla zakládající příslušnost soudu na základě bydliště žalovaného⁹² existencí právního vztahu, jenž se dotýká více smluvních států. Mezinárodní prvek, který dle Bruselské úmluvy musí pro její aplikace být v daném sporu obsažen, nemusí vyplývat ze zapojení více smluvních států, ať už co se týče meritu sporu nebo bydliště stran.⁹³ Mezinárodní prvek lze nalézt ve skutečnosti, kdy strany mají bydliště v jednom

⁸⁹ Srov. rozsudek ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N. B. Jacksonovi, jednajícím pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“*, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383.

⁹⁰ Ustanovení zakládalo obecnou soudní příslušnost na základě bydliště žalovaného.

⁹¹ Srov. kapitola 2., oddíl 2.16.2.

⁹² Srov. čl. 2 Bruselské úmluvy.

⁹³ Srov. *Owusu*, body 25–26.

smluvním státě, a ke sporným skutečnostem došlo na území třetího státu. Obecné pravidlo příslušnosti soudu žalovaného obsažené v Bruselské úmluvě je kogentní povahy a lze se od něj odchýlit jen v případech výslovně uvedených⁹⁴ v Bruselské úmluvě.⁹⁵ Takto lze tedy založit soudní příslušnost rovněž ve sporu, který má vztah k soudu jen jednoho smluvního státu a k soudům třetích států.

Pokud vyjdeme pouze z textu odůvodnění rozhodnutí *Owusu*, je těžké jej dle našeho názoru interpretovat jiným způsobem než tak, že prorogační účinky dohod o volbě soudu ve prospěch soudů třetích států se neuplatní v těch případech, kdy by byla jinak soudní příslušnost určena podle čl. 4 Nařízení, neboť toto pravidlo se z důvodu své kogentní povahy uplatní vždy. Mnoho autorů se snažilo nalézt argumenty, proč nelze logiku rozhodnutí *Owusu* vztáhnout na jurisdikční dohody⁹⁶ a oporu zčásti našli v odůvodnění rozsudku *Coreck*,⁹⁷ ve kterém SDEU v souladu se *Schlosserovou zprávou*⁹⁸ uvedl, že se čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení) nevztahuje na jurisdikční dohody ve prospěch soudů třetích států a soud členského státu musí rozhodnout o platnosti této dohody o volbě soudu v souladu se svým právem, včetně pravidel mezinárodního práva soukromého.⁹⁹

Přiléhavost argumentů obsažených v odůvodnění zmíněného rozhodnutí na tento problém však snižuje skutečnost, že ve věci *Coreck* nebyl posuzován vztah čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení), zakládajícího příslušnost zvoleného soudu, a čl. 2 Bruselské úmluvy (čl. 4 Nařízení), zakládajícího příslušnost soudu členského státu, v němž má žalovaný bydliště.¹⁰⁰

Proto se domníváme, že rozhodnutí *Coreck* dopadá pouze na situace, kdy žalovaný nemá bydliště na území členského státu. Doktrínu přednosti obecného pravidla zakládajícího příslušnost soudu členského státu, ve kterém má žalovaný bydliště, před pravidlem o volbě soudu ve prospěch *fora* třetích států potvrdil SDEU v posudku

⁹⁴ Srov. tamtéž, bod 37.

⁹⁵ Bruselské instrumenty neobsahují výslovnou odchylku od obecného pravidla zakládajícího příslušnost soudů členského státu, ve kterém má žalovaný bydliště, ve prospěch soudů třetích států zvolených v dohodě o volbě.

⁹⁶ Srov. *Briggs 2008*, s. 290 an.; *Bříza 2012*, s. 128–129 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 69.

⁹⁷ Srov. rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, *Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others*, C-387/98, Recueil, s. I-9337, bod 19.

⁹⁸ Srov. *Schlosserova zpráva*, odst. 177.

⁹⁹ Podrobně srov. *Kruger 2008*, s. 237, bod 4.59.

¹⁰⁰ Nebyl tedy posuzován vztah jurisdikční dohody zakládající příslušnost soudu či soudů třetích států a obecného pravidla zakládajícího soudní příslušnost soudu členského státu, ve kterém má žalovaný bydliště.

k Luganské úmluvě II.¹⁰¹ Případ *Owusu* v neposlední řadě doktrínu i praxi národních soudů rozdělil na dvě skupiny v názoru, zda volba soudu ve prospěch členského státu vyžaduje ke své aplikaci existenci právního vztahu dotýkajícího se několika smluvních států.¹⁰²

2.2.1.1.2 (Ne)univerzální působnost čl. 25 a Úmluva

O úpravě jurisdikčních dohod ve prospěch soudu či soudů třetích států se diskutovalo při přípravě revize Nařízení Brusel I, ale z finálního návrhu byla tato myšlenka vypuštěna. Domníváme se, že evropský zákonodárce zde nevyužil příležitost k posílení předvídatelnosti práva pro strany smluv opatřených jurisdikční dohodou a také nevyužil možnost zvýšit úroveň právní jistoty mezi stranami v mezinárodním obchodě, když v těchto případech budou soudy členských států nadále často nuceny vést řízení v rozporu se sjednanou dohodou o volbě soudu, a tedy v rozporu s jednoznačnou vůlí stran. Domníváme se, že v Nařízení měly být dohody o volbě soudu upraveny univerzálně a měla být stanovena jasná pravidla, jak mají soudy členských států postupovat i v těch řízeních, v nichž se strany dovolávají dohody o volbě soudu učiněné ve prospěch soudu či soudů třetího státu. Takovou dohodu by měly soudy respektovat a nezaložit v rozporu s ní svou příslušnost.

Dle vyjádření zástupce Komise na expertním setkání k návrhu revize, které proběhlo v Evropském parlamentu 20. září 2011, Komise neupravila tuto problematiku v návrhu revize úmyslně, protože měla za to, že je v zájmu EU, aby tuto otázku řešila výlučně Úmluva (Haagská úmluva o volbě soudu). Toto řešení mělo údajně motivovat ostatní státy k tomu, aby k Úmluvě přistoupily. Z pohledů právní praxe lze těžko s tímto postojem souhlasit. Zaprvé zde dochází k nepříjemnému provázání práva a politiky, kdy byly z důvodu nedostatečně argumentované politické vůle úmyslně sabotovány zásady, na kterých Nařízení stojí, a zadruhé si tak evropští politici *de facto* berou mezinárodní obchod za „rukojní“.

Jak zdůrazňuje Bříza, Úmluva se nevztahuje „*na řízení zahájená před jejím vstupem v platnost pro stát soudu, u kterého bylo řízení zahájeno*“.¹⁰³ Dohody o volbě

¹⁰¹ Srov. posudek 1/03 ze dne 7. února 2006 ve věci Luganské úmluvy II, Sb. rozh., s. I-1145; SDEU se k problematice vyjadřoval v souvislosti s posuzováním účinků jurisdikčních dohod sjednaných ve prospěch smluvních států Luganské úmluvy, které nejsou zároveň členskými státy EU; pro odlišný pohled srov. *Kruger 2008*, s. 241, bod 4.65.

¹⁰² Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 164–165, odst. 388.

¹⁰³ Srov. čl. 16 odst. 2 Úmluvy; podrobně srov. kapitola 2., oddíl 2.2.3.

soudu uzavřené po účinnosti Nařízení a před účinností Úmluvy ve státě zvoleného soudu nebudou tedy nikdy požívat ochrany poskytované Úmluvou a soudy členských států budou v případech uvedených v předchozím oddíle povinny tyto dohody nerespektovat a aplikovat pravidla, jež jsou obsažena v Nařízení.¹⁰⁴

Ve vztahu k soudům smluvních států Úmluvy bude po účinnosti tohoto instrumentu ve státě zvoleného soudu tento problém vyřešen přednostní aplikací tohoto instrumentu před Nařízením, jestliže dojde ke sjednání výlučné dohody o volbě soudu ve prospěch soudu či soudů smluvního státu Úmluvy v jiném než čistě vnitrounijním vztahu. V případě sjednání takové dohody mezi jinými stranami než těmi, které mají obě bydliště v EU, či pokud bude mít v členském státě EU bydliště jen jedna strana a druhá strana bude mít své bydliště ve třetím státě (tedy nikoliv ve smluvním státě Úmluvy), budou muset soudy členských států EU respektovat jurisdikční ujednání ve prospěch soudu či soudů smluvních států Úmluvy dle čl. 6 Úmluvy.¹⁰⁵

2.2.2 Teritoriální a osobní působnost

Ustanovení čl. 6 Nařízení stanoví, že „*nemá-li žalovaný bydliště v některém členském státě, určuje se příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů*“. SDEU stanovil v posudku k Luganské úmluvě II,¹⁰⁶ že ustanovení čl. 4 odst. 1 Nařízení Brusel I (čl. 6 Nařízení)¹⁰⁷ má být vykládáno v tom smyslu, že případy, kdy má žalovaný bydliště mimo území EU, spadají pod působnost Nařízení Brusel I, neboť to řeší danou situaci odkazem na právní předpisy členského státu, jehož soudu je věc předložena.¹⁰⁸ Na tyto případy se tedy aplikují pravidla obsažená v národních právních řádech z odkazu Nařízení.

K aplikaci ustanovení obsažených v Nařízení se tedy zásadně vyžaduje, aby měl žalovaný bydliště na území některého členského státu.¹⁰⁹ Členské státy tedy zásadně určují pravidla soudní příslušnosti ve sporech s žalovaným s bydlištěm mimo EU stále na základě svých pravidel mezinárodního práva soukromého. Bez ohledu na bydliště

¹⁰⁴ Srov. Bříza 2012, s. 182–183.

¹⁰⁵ Srov. kapitola 5., oddíl 5.5.2.

¹⁰⁶ Srov. posudek 1/03 ze dne 7. února 2006 ve věci Luganské úmluvy II, Sb. rozh., s. I-1145.

¹⁰⁷ Příslušné ustanovení znělo: „*Nemá-li žalovaný bydliště na území některého členského státu, určuje se příslušnost soudů každého členského státu podle jeho vlastních právních předpisů, s výhradou článků 22 a 23.*“

¹⁰⁸ Srov. posudek 1/03 ze dne 7. února 2006 ve věci Luganské úmluvy II, Sb. rozh., s. I-1145., bod 148.

¹⁰⁹ Srov. čl. 6 Nařízení.

žalované strany se pravidla obsažená v Nařízení aplikují v řízeních před soudy, jejichž příslušnost byla založena: 1) na základě výlučné příslušnosti,¹¹⁰ 2) na základě dohody o volbě soudu,¹¹¹ 3) na základě pravidel o příslušnosti ve věcech spotřebitelských,¹¹² 4) pro individuální pracovní smlouvy¹¹³ a 5) na základě aplikace ochranných ustanovení národního práva určeného dle bydliště pojištěného, spotřebitele a zaměstnance v případě, že druhá strana z takového právního vztahu má v tomto třetím státě pobočku, zastoupení nebo jinou provozovnu a tento spor vyplývá z jejich provozu.¹¹⁴

V návrhu Nařízení se počítalo se speciálními pravidly určujícími obecně příslušnost soudů v případě, že žalovanou stranou bude osoba s bydlištěm mimo EU.¹¹⁵ Tato ustanovení však byla z důvodu nedostatečné politické vůle evropského zákonodárce, aby se kompletně sjednotila pravidla pro určení mezinárodní soudní příslušnosti, ze schváleného znění Nařízení vyjmuta.

Nařízení však neklade na své adresáty žádné další specifické požadavky, irrelevantní je i národnost adresátů.¹¹⁶

2.2.3 Časová působnost

Časová působnost Nařízení je upravena v rámci přechodných ustanovení tak, že se vztahuje pouze na řízení zahájená, na veřejné listiny formálně vyhotovené nebo registrované a na soudní smíry schválené či uzavřené ke dni 10. ledna 2015 nebo po tomto datu.¹¹⁷ Nařízení Brusel I se tedy i nadále použije na rozhodnutí vydaná v zahájených řízeních, veřejné listiny vyhotovené nebo registrované a na soudní smíry schválené či uzavřené před 10. lednem 2015.¹¹⁸ Stejně jako v případě Nařízení Brusel I, tak i Nařízení postrádá v rámci svých přechodných ustanovení pravidlo, jak mají soudy postupovat v případě, že je před nimi zahájeno řízení již za účinnosti Nařízení, avšak jedna ze stran nebo obě strany se v něm dovolávají jurisdikční dohody uzavřené před vstupem Nařízení v účinnost.

¹¹⁰ Srov. čl. 24 Nařízení.

¹¹¹ Srov. čl. 25 Nařízení, který se aplikuje, pokud strany zvolily soud členského státu.

¹¹² Srov. čl. 18 odst. 1 Nařízení.

¹¹³ Srov. čl. 21 odst. 2 Nařízení.

¹¹⁴ Srov. čl. 11 odst. 2, čl. 17 odst. 2, čl. 20 odst. 2 Nařízení.

¹¹⁵ Srov. čl. 25 a 26 návrhu nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech; KOM(2010) 748, 14. prosince 2010.

¹¹⁶ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 452, bod 22.

¹¹⁷ Srov. čl. 66 Nařízení.

¹¹⁸ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 92.

K tomuto problému se vyjádřil SDEU ve věci *Sanicentral*,¹¹⁹ ve které byla položena předběžná otázka ve sporu francouzského zaměstnance a německého zaměstnavatele, vzniknuvšího ze smlouvy, v níž byla obsažena doložka o volbě soudu. Dohoda, jež určovala jako příslušný německý soud, byla podle francouzského práva neplatná, v režimu Bruselské úmluvy by však platná byla. SDEU stanovil, že jurisdikční dohoda nemá žádné účinky do doby, než je na jejím základě zahájeno soudní řízení. Vzhledem ke skutečnosti, že nabývá významu až zahájením řízení, posuzuje se její platnost podle předpisů platných a účinných v době zahájení řízení.¹²⁰

Takový postup je dle našeho názoru v rozporu se zásadou předvídatelnosti práva a jedná se o případ nepravé retroaktivity. Přesto je nutné vzít v potaz, že SDEU v tomto případě rozhodoval ve prospěch platnosti smluvního ujednání, nepostupoval tedy v rozporu s vůlí stran.¹²¹ Není proto jasné, zda by SDEU rozhodoval stejně v případě, kdy by se jurisdikční ujednání, které by bylo platné dle předpisů účinných v době projevu vůle, stalo v souladu s tímto postupem neplatným. V odůvodnění rozhodnutí *Sanicentral* se SDEU nijak nevyjadřoval k otázce respektování vůle stran, nelze tedy vyloučit, že by SDEU vyšel striktně z teorie procesního účinku jurisdikční dohody a připustil by možné *ex post* zneplatnění dříve platně sjednané jurisdikční dohody.

2.3 Mezinárodní a unijní prvek

Ačkoliv tento požadavek není výslovně v textu Nařízení uveden, musí být při aplikaci jednotlivých ustanovení Nařízení,¹²² včetně čl. 25, vždy přítomen mezinárodní prvek.¹²³ Nutnost existence mezinárodního prvku vyplývá již z ustanovení čl. 81 SFEU, které zmiňuje pravomoc v „*justiční spolupráci v občanských věcech s mezinárodním prvkem*“.

Mezinárodní prvek může být obsažen v soukromoprávním vztahu např. tím, že jeden ze subjektů je cizincem, má v zahraničí bydliště, místo plnění smlouvy se nachází v jiném státě, v zahraničí došlo ke vzniku škody aj.¹²⁴ V teorii ani praxi není

¹¹⁹ Srov. rozsudek ze dne 13. listopadu 1979, *Sanicentral GmbH v René Collin*, 25/79, Recueil, s. 3423.

¹²⁰ Srov. *Sanicentral*, bod 6.

¹²¹ Srov. *Bříza 2012*, s. 130–131.

¹²² Z tohoto pravidla existují výjimky – např. k aplikaci čl. 29 Nařízení není potřeba, aby v daném řízení byl přítomný mezinárodní prvek, ten je dán ve vztahu k paralelnímu řízení.

¹²³ Srov. např. rozsudek ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N. B. Jacksonovi, jednajícímu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“*, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383, bod 25.

¹²⁴ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 3.

jednoznačně vyřešena otázka, do jaké míry musí být pro platnost dohody o volbě soudu mezinárodní prvek relevantní. Ve vztahu k problematice volby soudu se dle našeho názoru nabízejí tři možnosti:

- a) Čl. 25 Nařízení se použije i ve vnitrostátních případech, kdy jediným mezinárodním prvkem je volba soudu jiného členského státu;
- b) čl. 25 se aplikuje v případech, kdy strany s bydlištěm ve stejném státě zvolí jako příslušný soud členského státu odlišného od státu, ve kterém mají bydliště, a nad rámec toho je v případě obsažen ještě jiný mezinárodní prvek (např. předmět plnění se nachází v zahraničí);
- c) k aplikaci čl. 25 je potřeba vztah stran s bydlištěm alespoň ve dvou členských státech.

O tom, že Nařízení nezasahuje do čistě vnitrostátních vztahů, není pochyb.¹²⁵ Problémy nastávají s určením situace, jež je čistě vnitrostátní. Skutečnost, že obě strany sporu mají bydliště v jednom státě, automaticky ze situace nečiní situaci vnitrostátní.¹²⁶ Mezinárodní prvek bude ve sporu navíc vždy přítomen, pokud strany volbou soudu zbavují příslušnosti jiný soud členského státu, který by byl dle Nařízení příslušný v případě absence takové volby.¹²⁷ Jurisdikční dohoda však bude platně sjednána i v případě, když strany zvolí za příslušný soud členského státu, ale v případě absence ujednání by nebyl příslušný žádný soud členského státu.¹²⁸

V teorii však stále zůstává sporná otázka, zda se bude Nařízení, resp. jeho čl. 25, aplikovat v případě, pokud strany v jinak čistě vnitrostátní situaci zvolí za příslušný soud jiného členského státu, a prorogace bude tedy tvořit jediný mezinárodní prvek v daném sporu. Doktrína je v tomto ohledu roztržštěná, převládá však názor, že se v takových případech čl. 25 Nařízení nepoužije.¹²⁹ Nabízí se postupovat analogicky s Nařízením Řím I, které explicitně stanoví, že za čistě vnitrostátní situace se považují i případy, kdy jediným cizím prvkem je volba práva jiného státu,¹³⁰ použití této

¹²⁵ Srov. *Schlosserova zpráva*, odst. 174.

¹²⁶ Srov. *Owusu*, body 23–26.

¹²⁷ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 453, bod 24 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 69.

¹²⁸ Srov. *tamtéž*, s. 456, bod 32 a díla tam citované v pozn. pod čarou č. 89.

¹²⁹ K aplikaci čl. 25 se přiklání např. autoři v *Magnus – Mankowski 2012*, s. 459–460, bod 3, Bříza upřednostňuje rozšíření aplikace Nařízení i na tyto situace na základě pragmatických důvodů, srov. *Bříza 2012*, s. 133–134. Proti vyznívá např. *Pocarova zpráva*, odst. 104 a *Schlosserova zpráva*, odst. 174.

¹³⁰ Srov. čl. 3 odst. 3 Nařízení Řím I v souladu s odst. 15 preambule Nařízení Řím I a čl. 3 odst. 3 Římské úmluvy.

analogie se zdá být problematické.¹³¹ Intenzitu mezinárodního prvku bude posuzovat soudce *ad hoc*, v tomto ohledu se tedy nelze nikdy plně vyvarovat rizika rozdílné aplikace Nařízení národními soudy.¹³²

Jenardova zpráva obsahuje tezi, že čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení) se neaplikuje v případě, kdy obě strany mají bydliště v jednom členském státě a zvolí za příslušný soud tohoto státu, neboť předmětem Bruselské úmluvy je pouze mezinárodní soudní příslušnost. Pokud by tyto osoby zvolily soud jiného členského státu, dohoda platná bude.¹³³ Ve *Schlosserově zprávě* je naopak namítáno, že volba soudu jiného členského státu nesmí být jediný mezinárodní prvek v dané věci.¹³⁴

Domníváme se, že požadavek na relevanci mezinárodního prvku by měl být vykládán spíše volněji,¹³⁵ a jsme toho názoru, že platnosti jurisdikční dohody by za předpokladu existence mezinárodního prvku nemělo být na obtíž, že obě strany mají bydliště ve stejném státě. Opačný výklad by *de facto* znamenal stanovení dalšího omezení pro sjednávání dohody o volbě soudu nad rámec požadavků kladených v Nařízení.¹³⁶

Za současného stavu evropské legislativy a judikatury je však velice nepravděpodobné, že by SDEU rozhodl, že situace, kdy jediným mezinárodním prvkem je volba soudu, patří do působnosti Nařízení. Jsme si vědomi značných praktických problémů, které jsou s tím postupem spojeny, avšak SDEU se ve své rozhodovací činnosti týkající se volby soudu striktně drží dikce a systematiky Nařízení a nebývá pravidlem, že by své závěry zakládal na praktických důsledcích plynoucích z toho pro adresáty Nařízení.¹³⁷

¹³¹ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 459, bod 3 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 110.

¹³² Srov. *Rozehnalová a kol. 2013*, s. 212.

¹³³ Srov. *Jenardova zpráva*, s. 37–38.

¹³⁴ Srov. *Schlosserova zpráva*, odst. 174.

¹³⁵ SDEU tento názor nepřímo potvrdil v rozsudku ze dne 17. listopadu 2011, *Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner*, C-327/10, Recueil, s. I-11543, bod 32, kdy stanovil, že k aplikaci Nařízení Brusel I postačí, pokud ve sporu, kterým se zabývá soud členského státu, může vzniknout otázka ohledně určení mezinárodní příslušnosti tohoto soudu.

¹³⁶ Srov. rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, bod 49; rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671, bod 26.

¹³⁷ Srov. např. rozsudek ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N. B. Jacksonovi, jednajícímu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“*, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383; rozsudek ze dne 9. prosince 2003, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl*, C-116/02, Recueil, s. I-14693.

Rozšíření aplikace čl. 25 Nařízení na tyto situace by bylo možné doporučit *de lege ferenda*, ovšem vzhledem ke skutečnosti, že Úmluva¹³⁸ jasně stanoví, že volba soudu cizího státu neučiní mezinárodním jinak zcela vnitrostátní vztah, znamenala by tato změna další rozpor mezi úpravou obsaženou v Nařízení a v Úmluvě.

2.4 Účiny jurisdikčních dohod

Volba soudu má dva účinky, založení příslušnosti zvoleného soudu (prorogace) a zbavení příslušnosti soudu či soudů, jež by byly jinak příslušné (derogace).¹³⁹ Lze se však dohodnout na pouhém založení soudní příslušnosti zvoleného soudu vedle soudu, který by byl jinak příslušný (dohoda bude mít prorogační efekt, nikoliv derogační). Dohoda o volbě soudu zavazuje strany a prorogovaný a derogovaný soud,¹⁴⁰ třetí osoby zavazuje pouze výjimečně, a to v případech konstruovaných na základě judikatury SDEU. Zvolený soud je na základě uzavřené jurisdikční dohody povinen věc projednat a rozhodnout a jiné soudy členských států jsou v případě dohod o volbě soudu, které mají prorogační i derogační efekt, povinny prohlásit se za nepřislušné.

Nařízení neposkytuje soudům při posuzování jurisdikčních dohod žádný prostor k diskreci ohledně modifikace dohody o volbě soudu,¹⁴¹ dohoda buď platí, nebo neplatí. Oproti případům soudních řízení, pro něž Nařízení konstruuje výlučnou soudní příslušnost,¹⁴² je povinen soud, před kterým se řízení vede, respektovat dohodu o volbě soudu až na základě projevené vůle některé ze stran (žaloby či námitky), a nikoliv z úřední povinnosti.

Ve věci *Gothaer Allgemeine Versicherung*¹⁴³ se SDEU zabýval otázkou, zda je rozhodnutí o platnosti dohody o volbě soudu (šlo o rozhodnutí, jimiž soud členského státu odmítl svou příslušnost na základě jurisdikční dohody) uznatelné a vykonatelné v režimu Nařízení Brusel I. SDEU rozhodl, že ustanovení týkající se uznávání a výkonu rozhodnutí v režimu Nařízení Brusel I se vztahují i na taková rozhodnutí a dožádaný

¹³⁸ Srov. čl. 1 odst. 2 Úmluvy.

¹³⁹ Srov. kapitola 2., oddíl 2.5.3.

¹⁴⁰ Srov. *Rozehnalová a kol. 2013*, s. 301.

¹⁴¹ Srov. *Briggs 2008*, s. 239, bod 7.02 a rozhodnutí tam citované v pozn. pod čarou č. 8.

¹⁴² Srov. kapitola 2., oddíl 2.14.2.

¹⁴³ Srov. rozsudek ze dne 15. listopadu 2012, *Gothaer Allgemeine Versicherung AG a další proti Samskip GmbH*, C-456/11, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.

soud je vázán skutečnostmi ohledně platnosti jurisdikčního ujednání uvedenými v odůvodnění rozhodnutí, kterým se tento soud prohlásil za nepřislušný.¹⁴⁴

2.5 Charakteristika dohody o volbě soudu a otázky s tím spojené

2.5.1 Dohoda o volbě soudu jako smlouva uzavřená mezi stranami

Dohodu o volbě soudu podle čl. 25 Nařízení dle našeho názoru nelze považovat za smlouvu mezi stranami, ze které by jejím stranám plynuly práva a povinnosti, ale za procesní ujednání *sui generis*, ve kterém se strany dohodly na příslušnosti určitého soudu či soudů a příslušnost jiných soudů (případně) vyloučily. Pro tento názor lze částečně nalézt oporu v rozhodovací činnosti SDEU, jež požaduje po národních soudech, aby platnost, povahu a účinky takového ujednání posuzovaly (kromě výjimek v Nařízení obsažených) pouze na základě pravidel Nařízení, podpůrná aplikace pravidel smluvního práva obsažených v národních právních řádech je zásadně vyloučena. Jurisdikční dohoda je však svou povahou smlouvě podobná, neboť až na výjimky působí *inter partes* a je projevem smluvní autonomie, toto nepřímě potvrdil i SDEU.¹⁴⁵

2.5.2 Oddělitelnost a samostatnost dohody o volbě soudu

Nařízení v čl. 25 odst. 5 stanoví, že doložka o soudní příslušnosti, která tvoří součást smlouvy, je považována za dohodu nezávislou na ostatních ustanoveních smlouvy. Účelem doktríny o oddělitelnosti je ochrana jurisdikčního ujednání či jiných oddělitelných částí smlouvy před útoky zakládajícími se na neplatnosti hlavní smlouvy. Nařízení Brusel I a Bruselská úmluva o otázce oddělitelnosti a samostatnosti jurisdikční dohody nepojednávaly, výše zmíněné explicitní ustanovení obsažené v Nařízení však přebírá názor SDEU vyjádřený ve věci *Benincasa*,¹⁴⁶ považující jurisdikční dohody uzavřené podle těchto instrumentů za oddělitelné a nezávislé na *lex causae*. Nařízení dále stanoví, že platnost dohody o soudní příslušnosti nelze zpochybnit kvůli neplatnosti smlouvy.¹⁴⁷ Nařízení tedy umožňuje dvojí režim: platnost smlouvy, ke které se

¹⁴⁴ Srov. *Gothaer Allgemeine Versicherung*, body 32 a 43.

¹⁴⁵ Srov. rozsudek ze dne 22. března 1983, *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, 34/82, Recueil, s. 987, bod 13; rozsudek ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745, bod 16.

¹⁴⁶ Srov. rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95, Recueil, s. I-3767, bod 25.

¹⁴⁷ Srov. čl. 25 odst. 5 Nařízení.

jurisdikční dohoda váže, se určí na základě rozhodného práva¹⁴⁸ a (materiální) platnost jurisdikční dohody se určí na základě kolizní normy obsažené v čl. 25. odst. 1.¹⁴⁹

Ve věci *Benincasa* jedna ze stran napadla jurisdikční doložku, jež zněla ve prospěch italského soudu, a namítala její neplatnost podle německého práva. Jurisdikční doložka byla obsažena ve smlouvě s místem plnění v Německu, v případě absence prorogačního ujednání by tedy byly německé soudy příslušné.¹⁵⁰ Strana namítala, že jurisdikční doložka obsažená ve smlouvě, která by byla neplatná v případě absence prorogace, je z toho důvodu neplatná, a nederoguje tedy obecné pravidlo o soudní příslušnosti vyjádřené v čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy.

SDEU judikoval, že jurisdikční dohoda plní procesní funkci a řídí se pouze ustanoveními Bruselské úmluvy. Hmotněprávní ustanovení hlavní smlouvy, ve které je jurisdikční doložka obsažena, se naopak řídí *lex causae* rozhodným dle pravidel mezinárodního práva soukromého *lex fori*.¹⁵¹ SDEU tedy posuzoval platnost jurisdikční dohody nezávisle na platnosti smlouvy, k níž směřuje, a jasně stanovil, že u soudů příslušných na základě jurisdikční dohody se lze žalobou domáhat rovněž neplatnosti smlouvy, ve které byla volba soudu sjednána jako jedna z jejích doložek.¹⁵² Pokud by neplatnost smlouvy podle rozhodného hmotného práva znamenala neplatnost jurisdikční dohody, jež ke smlouvě směřuje, bylo by to v rozporu s principem právní jistoty, kterou stranám možnost sjednání volby soudu poskytuje.

2.5.3 (Ne)výlučná povaha dohody

Dohoda o volbě soudu sjednaná v režimu Nařízení je bez dalšího výlučná, neumožňuje tedy soudu či soudům nezvoleného členského státu věc projednat a rozhodnout, pokud se druhá strana jurisdikci tohoto soudu nepodřídí.¹⁵³ Toto řešení je nezbytné s ohledem na snahu o maximální omezení možnosti paralelních sporů.¹⁵⁴ Výlučnost dohody nemusí být stanovena explicitně.¹⁵⁵ S účinky výlučné volby soudu mohou strany zvolit i více soudů.

¹⁴⁸ Ve většině případů tedy pomocí kolizních norem obsažených v Nařízení Řím I.

¹⁴⁹ Srov. kapitola 2., oddíl 2.12.

¹⁵⁰ Srov. čl. 5 odst. 1 písm. a) Bruselské úmluvy.

¹⁵¹ Srov. *Benincasa*, bod 25.

¹⁵² Srov. tamtéž, bod 31.

¹⁵³ Srov. kapitola 3.

¹⁵⁴ Srov. *Jenardova zpráva*, s. 37.

¹⁵⁵ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 503–504, bod 147 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 465.

Strany se mohou v důsledku dispozitivní povahy tohoto ustanovení¹⁵⁶ domluvit na tom, že jejich dohoda bude nevýlučná, a zvolený soud se tedy stane pouze jednou z alternativ k soudu či soudům, které by byly příslušné v případě, že by k žádné dohodě nedošlo.

Při pochybnostech o tom, zda je dohoda výlučná, či nevýlučná, je potřeba považovat ji za výlučnou. Při určování, zda je dohoda o volbě soudu výlučná, či nevýlučná, nesmíme vycházet pouze ze slov takovéto dohody, nýbrž z toho, zda úmysl stran směřoval k vyloučení jiných soudů než soudu zvoleného, či nikoliv.¹⁵⁷ Výlučné a nevýlučné dohody mají v režimu Nařízení stejný režim, není tomu tak v případě Úmluvy.¹⁵⁸

2.5.4 Procesní nástupnictví

Otázkou procesního nástupnictví do jurisdikční dohody se zabýval SDEU několikrát ve vztahu k nákladnímu listu. Ve věci *Coreck*¹⁵⁹ SDEU navázal na předchozí rozhodnutí ve věcech *Tilly Russ*¹⁶⁰ a *Hugo Trumphy*,¹⁶¹ když judikoval, že pokud rozhodné právo stanoví, že na držitele nákladního listu, ve kterém je obsažena jurisdikční dohoda splňující kritéria čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení), přechází práva a povinnosti přepravce, tak uzavřená jurisdikční dohoda zavazuje i nabyvatele nákladního listu, byť nebyl stranou původní jurisdikční dohody a neprojevil s ní souhlas ve smyslu požadavků Bruselské úmluvy. V takovém případě musel s jurisdikční dohodou vyslovit souhlas ve smyslu Bruselské úmluvy pouze první nabyvatel nákladního listu.

Pokud tedy došlo k uzavření platné dohody o soudní příslušnosti mezi původními stranami nákladního listu, vstupuje nabyvatel do všech práv a povinností uvedených v nákladním listu, včetně práv a povinností vyplývajících z jurisdikční dohody uzavřené mezi původními stranami, a lze se vůči němu bez dalšího dovolávat prorogace.¹⁶² Národní soud musí zkoumat, zda nabyvatel nákladního listu vyslovil

¹⁵⁶ Srov. předposlední věta čl. 25 odst. 1 Nařízení.

¹⁵⁷ Srov. *Briggs 2008*, s. 111, bod 4.09 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 15.

¹⁵⁸ Srov. kapitola 5., oddíl 5.11.1.

¹⁵⁹ Srov. rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, *Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others*, C-387/98, Recueil, s. I-9337.

¹⁶⁰ Srov. rozsudek ze dne 19. června 1984, *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ v NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*, 71/83, Recueil, s. 2417, bod 24.

¹⁶¹ Srov. rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti SpA v Hugo Trumphy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, bod 41.

¹⁶² Srov. *Coreck*, bod 25.

s jurisdikční dohodou v něm obsaženou souhlas v souladu s požadavky čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení) pouze v případě, když podle rozhodného práva nedošlo k převzetí všech práv a povinností přepravce z nákladního listu. Národní soud určuje rozhodné právo upravující procesní nástupnictví podle svého práva, včetně norem mezinárodního práva soukromého.¹⁶³

Platně uzavřená jurisdikční dohoda je tedy účinná i vůči právnímu nástupci, a to za předpokladu, že podle rozhodného práva došlo k platnému převodu práv a povinností mezi ním a původní stranou jurisdikční dohody a převodník věděl nebo měl vědět o tom, že spolu s postupovanou smlouvou na něj rovněž přechází práva a povinnosti z jurisdikční dohody.

2.5.5 Řetězení smluv

V nedávném rozhodnutí ve věci *Refcomp*¹⁶⁴ se SDEU zabýval otázkou účinků dohody o volbě soudu při řetězení smluv o převodu vlastnického práva, tedy v případě na sebe navazujících smluv o převodu vlastnictví, které byly uzavřeny mezi hospodářskými subjekty usazenými v různých členských státech EU.¹⁶⁵ V posuzovaném případě byla ve smlouvě uzavřené mezi výrobcem a zprostředkujícím prodejcem obsažena jurisdikční doložka. Prorogace z této doložky byla následně v soudním sporu uplatněna proti pojistiteli (žaloba na náhradu škody proti výrobcí), na kterého přešla práva dalšího nabyvatele věci. Soud se zabýval otázkou, zda má doložka o volbě soudu obsažená ve smlouvě, jejímž předmětem byl převod vlastnického práva k věci, účinky i vůči dalšímu nabyvateli této věci.

Dohoda o volbě soudu v režimu Nařízení vyžaduje ke své platnosti zásadně shodu ve vůli stran, jež jsou dohodou vázány. SDEU již dříve stanovil, že souhlas s dohodou o volbě soudu se předpokládá u akcionáře společnosti v případě prorogační dohody obsažené ve stanovách společnosti,¹⁶⁶ a rozhodl, že se lze dovolávat doložky o volbě soudu obsažené v konosamentu proti jeho nabyvateli, pokud to vnitrostátní

¹⁶³ Srov. tamtéž, bod 24.

¹⁶⁴ Srov. rozsudek ze dne 7. února 2013, *Refcomp SpA proti Axa Corporate Solutions Assurance SA a další*, C-543/10, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.

¹⁶⁵ Srov. *Refcomp*, bod 15.

¹⁶⁶ Srov. rozsudek ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745, body 25-29.

právo umožňuje.¹⁶⁷ Ve věci *Refcomp* však SDEU nepřipustil možnost dovolávat se prorogace v rámci řetězení smluv vůči dalšímu nabyvateli věci. Řetězení smluv o převodu vlastnického práva nechápe SDEU coby přenesení smlouvy jako celku, a tedy všech práv a povinností, které z ní vyplývají. Smluvní povinnosti stran se mohou lišit v závislosti na konkrétní smlouvě uzavřené v rámci řetězení smluv, tudíž práva, která může další nabyvatel uplatňovat vůči předchozímu nabyvateli, nejsou nutně stejná jako práva, která vůči sobě měly první smluvní strany.¹⁶⁸

SDEU se mimo jiné opíral o zjištění, že mezi právními řády členských států neexistuje oproti otázce převodu práv a povinností na nabyvatele při postoupení konosamentu shoda v otázce převodu práv a povinností v oblasti smluv o převodu vlastnictví. Proto nelze rozšířit závěry obsažené ve věci *Coreck* na otázku řetězení smluv a přiznat v takovém případě účinek dohodě o volbě soudu v závislosti na tom, zda dle vnitrostátního práva došlo k převodu práv a povinností ze smlouvy. Takový postup by dle SDEU vedl v různých smluvních státech k odlišným řešením a v důsledku toho ohrozil cíl Nařízení Brusel I, jímž je sjednocení pravidel pro určení soudní příslušnosti.¹⁶⁹

Ačkoliv souhlasíme s rozhodnutím ve věci *Refcomp*, domníváme se, že se v tomto rozhodnutí SDEU rozhodl zbytečně prodloužit nejistotu ohledně určování právního režimu otázek Nařízením výslovně neupravených. SDEU se v tomto rozhodnutí mohl vydat třemi cestami: 1) trvat dále na autonomním výkladu pojmu dohody o volbě soudu i ve věcech Nařízením Brusel I neupravených, 2) inspirovat se kolizní normou určující materiální platnost dohody o volbě soudu v Nařízení (věc se však řídila Nařízením Brusel I) nebo 3) rozšířit na věc závěry rozhodnutí *Coreck* (tedy připustit účinky jurisdikční dohody vůči nabyvateli, pokud vnitrostátní právo v tomto případě umožňuje přesun práv a povinností).

Doktrína o autonomním výkladu pojmu dohody o volbě soudu tvoří základní aplikační zásadu všech Bruselských instrumentů a SDEU se o ni pravidelně opírá při své rozhodovací činnosti. Bezpodmínečná aplikace této zásady však neumožňuje SDEU svou činností efektivně zacelit prázdná místa v Nařízení, a udržuje tak nejistotu

¹⁶⁷ Srov. rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, bod 41.

¹⁶⁸ Srov. rozsudek ze dne 17. června 1992, *Jakob Handte & Co. GmbH v Traitements Mécano-chimiques des Surfaces SA*, C-26/91, Recueil, s. I-3967, bod 17.

¹⁶⁹ Srov. *Refcomp*, bod 39.

spojenou s absencí pravidel, jež upravují některé aspekty rozsahu a účinků jurisdikčních dohod. Strany jsou tak zbaveny možnosti předem zjistit, jakými pravidly se budou jejich jurisdikční ujednání řídit, a sporné případy rozhoduje SDEU *ad hoc*, aniž by byl vázán jakýmkoliv *hard law*.¹⁷⁰ Pokud by se SDEU ve věci *Refcomp* rozhodl pro druhou či třetí možnost, které jsme uvedli výše, zvýšilo by to dle našeho názoru v této oblasti značně předvídatelnost práva, neboť případ měl precedenční potenciál.

Pokud by např. SDEU rozhodl, že se pro otázku určení, zda má posuzovaná dohoda o volbě soudu účinky vůči dalšímu nabyvateli, a pro další otázky Nařízení Brusel I neupravené, použije kolizní pravidlo pro materiální platnost dohody o volbě soudu obsažené v textu Nařízení, strany by pak předem věděly, jakými pravidly se budou jejich práva a povinnosti v režimu Nařízení Brusel I (i Nařízení) řídit. V současné době tato otázka zůstává nevyřešena a musí být považována za mezeru v úpravě obsažené v Nařízení, které snižuje kvalitu celého instrumentu. O této problematice pojednáváme podrobněji v oddíle o rozsahu dohody o volbě soudu.¹⁷¹

2.6 Náležitosti volby soudu

Čl. 25 stanoví formální požadavky pro platnost dohody o volbě soudu. Pokud dohoda o volbě soudu tyto požadavky nesplní, nebude mít účinky založení soudní příslušnosti v režimu Nařízení. Pokud žalobce podá žalobu k určenému soudu na základě jurisdikční dohody, musí prokázat, že tento spor má původ z určitého právního vztahu, že byla uzavřena dohoda o volbě soudu a že tato dohoda splňuje formální náležitosti stanovené v Nařízení.¹⁷²

2.6.1 Dohoda stran

Nařízení vyžaduje, aby se strany na jurisdikčním ujednání „dohodly“. Ačkoliv čl. 25 kromě kolizního pravidla¹⁷³ stanoví pouze formální náležitosti dohody o volbě soudu, samotná úprava formálních náležitostí *de facto* konstituuje implicitní pravidlo stanovící

¹⁷⁰ SDEU při své rozhodovací činnosti sice vychází z existujících ustanovení Nařízení, své předchozí rozhodovací praxe, zásad, na kterých Nařízení stojí, ze srovnání instrumentů v právních řádech členských států apod., v praxi však jeho rozhodnutí často dle našeho názoru postrádají konzistentnost.

¹⁷¹ Srov. kapitola 2., oddíl 2.9.

¹⁷² Srov. *Briggs 2008*, s. 244, bod 7.10.

¹⁷³ Jazyk čl. 25 je v tomto ohledu nejasný. Není tedy jisté, zda se kolizní norma vztahuje i na otázku existence souhlasu, nebo jen na otázky materiální platnosti dohody o volbě soudu, podrobněji srov. kapitola 2., oddíl 2.6.1.1 a oddíl 2.12.

požadavky kladené na dohodu mezi stranami, které (minimálně ve značné míře) vylučuje aplikaci národního práva.¹⁷⁴ S ohledem na zákaz stanovení dalších podmínek týkajících se platnosti jurisdikční dohody dle národního práva členských států¹⁷⁵ a pravidlo restriktivního výkladu požadavků pro aplikaci zvláštních pravidel pro soudní příslušnost, jež znamenají odklon od obecných pravidel pro určení příslušnosti,¹⁷⁶ vykládá SDEU požadavky na formální platnost dohody o volbě soudu přísně. Zdá se tedy, že je názoru, že otázku, zda došlo k dohodě, lze zkoumat pouze na základě autonomního výkladu ustanovení čl. 25 Nařízení.¹⁷⁷

Nedomníváme se, že SDEU bude vykládat v režimu Nařízení požadavky na formální platnost jurisdikční dohody z důvodu existence kolizní normy pro určení materiální platnosti volněji, než je vykládal za účinnosti předchozích Bruselských instrumentů. Stranám uzavírajícím jurisdikční dohody proto doporučujeme, aby nadále uzavíraly dohody o volbě soudu vyhovující požadavkům na formální platnost, které vyžaduje judikaturu SDEU k předchozím Bruselským instrumentům.

SDEU k platnému uzavření dohody o soudní příslušnosti vyžaduje skutečný a přesně demonstrováný souhlas stran ohledně příslušného soudu a informovanost dotčené strany o existenci jurisdikční dohody. Souhlas musí být vyjádřen v některé formě předvídané Nařízením a jeho existence musí být prokázána stranou, která se jurisdikční dohody dovolává.¹⁷⁸ Tam, kde chybí skutečná dohoda stran, nedojde k prorogaci. Národní soudce však nemůže podmínit platnost dohody o volbě soudu žádnými dalšími kritérii nad rámec požadavků Nařízení.

V případě posuzování, zda došlo ke konsenzu ohledně jurisdikční dohody, je z povahy věci nutné zkoumat náležitosti konsenzu u žalované strany, jež na rozdíl od žalobce v momentě zahájení sporu u údajně zvoleného soudu před tímto soudem nijak nedeklarovala souhlas s namítanou dohodou o volbě soudu. U žalobce se souhlas s jurisdikční dohodou předpokládá již samotným aktem podání žaloby na základě takové jurisdikční dohody.¹⁷⁹

¹⁷⁴ Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 159, odst. 376.

¹⁷⁵ Srov. kapitola 2., oddíl 2.6.

¹⁷⁶ Srov. čl. 4, 7 a 8 Nařízení.

¹⁷⁷ Srov. rozsudek ze dne 14. prosince 1976, *Estasis Salotti di Colzani Aimò e Gianmario Colzani s.n.c. v. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*, 24/76, Recueil, s. 1831, bod 7; rozsudek ze dne 14. prosince 1976, *Galleries Segoura SPRL v Société Rahim Bonakdarian*, 25/76, Recueil, s. 1851, bod 6.

¹⁷⁸ Srov. *Briggs 2008*, s. 284, bod 7.87.

¹⁷⁹ Srov. *Bříza 2012*, s. 139–140.

Ve věci *Gerling*¹⁸⁰ připustil SDEU možnost třetí osoby dovolávat se jurisdikční dohody obsažené v ujednání mezi pojistníkem a pojistitelem o tom, že pojistitele mohou na základě této jurisdikční dohody kromě pojistníka, který byl stranou této dohody o soudní příslušnosti, žalovat rovněž třetí osoby. V tomto případě tedy není nutné, aby žalobce s jurisdikční dohodou vyjádřil souhlas ve formě vyžadované čl. 17 Bruselské úmluvy (čl. 25 Nařízení).

2.6.1.1 *Rozhodné právo pro existenci souhlasu*

Základním předpokladem aplikace čl. 25 Nařízení je dohoda mezi stranami ohledně příslušnosti soudu či soudů členských států. Existence dohody je v Nařízení (minimálně) částečně upravena kolizním pravidlem¹⁸¹ a vzhledem k rozsáhlé judikatuře SDEU kladoucí přísné formální požadavky na platnost dohody o volbě soudu se zdá, že nezbyvá mnoho prostoru pro pochybnosti, zda došlo k dohodě mezi stranami, či ne, neboť shodnou vůli stran vstoupit v dohodu o volbě soudu lze dovozovat ze splnění formálních náležitostí dohody. Ty tedy slouží rovněž jako důkaz o tom, že došlo mezi stranami k dohodě.¹⁸²

Přesto se domníváme, že pravidla týkající se formální a materiální platnosti nemohou pokrýt veškeré otázky spojené s existencí souhlasu s jurisdikční dohodou.¹⁸³ Nařízení explicitně neupravuje, podle jakého práva by se mělo zkoumat, zda došlo mezi stranami k dohodě, SDEU naopak v otázkách posuzování dohody mezi stranami striktně trvá na autonomním výkladu čl. 25 Nařízení.¹⁸⁴ Dle našeho názoru tedy problém určení rozhodného práva pro existenci souhlasu stran s dohodou o volbě soudu patří mezi otázky Nařízením neupravené, podrobněji se touto problematikou zabýváme v oddíle věnovanému této problematice.¹⁸⁵

¹⁸⁰ Srov. rozsudek ze dne 14. července 1983, *Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others v Amministrazione del Tesoro dello Stato*, 201/82, Recueil, s. 2503.

¹⁸¹ Srov. poznámka pod čarou č. 172.

¹⁸² Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 480, bod 90 a dílo tam citované v pozn. pod čarou č. 262.

¹⁸³ Nejistotu ohledně řešení tohoto problému dokazuje i *Heidelberská zpráva* na praxi soudů členských států. Požadavky na souhlas vykládají některé soudy dle *lex fori*, některé naopak podle *lex causae*, srov. *Heidelberská zpráva* s. 159, odst. 376–377.

¹⁸⁴ Srov. rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671, body 24–26.

¹⁸⁵ Srov. kapitola 2., oddíl 2.10.

2.6.2 Spor z určitého právního vztahu

Čl. 25 Nařízení stanoví, že strany si mohou zvolit soud v již vzniklém či budoucím sporu z určitého právního vztahu, není tedy přípustná tzv. *catch all-clause*.¹⁸⁶ Požadavek na určitost právního vztahu tvoří vedle formálních náležitostí prorogačního ujednání jedinou věcnou podmínku vztahující se k předmětu dohody o volbě soudu.¹⁸⁷ Nařízení nijak nerozlišuje režim jurisdikčních dohod uzavřených k současným a budoucím vztahům, nestanoví tedy pro sjednání dohody *pro futuro* nutnost splnit přísnější formální požadavky.¹⁸⁸ Nelze rovněž vyloučit dohodu o volbě soudu týkající se více právních vztahů za předpokladu, že každý z nich bude v jurisdikčním ujednání přesně specifikován.¹⁸⁹

Stejně jako v předchozím případě je potřeba pojem „určitý právní vztah“ vykládat v souladu s judikaturou SDEU autonomně. Odůvodnění požadavku na určitost prorogovaného právního vztahu vychází ze zásady právní jistoty a cílem je vyhnout se překvapení smluvní strany z podání žaloby proti ní u nepředvídatelného soudu.¹⁹⁰ Dohody o volbě soudu musí splňovat požadavek určitosti ohledně zvoleného soudu, aby se předešlo pochybnostem a sporům ohledně toho, na jaké právní vztahy se dohoda vztahuje.

Ve věci *Powell Duffryn* byla položena předběžná otázka, zda je v souladu s požadavkem čl. 23 Nařízení Brusel I (čl. 25 Nařízení) vymezení rozsahu jurisdikční dohody obsažené ve stanovách akciové společnosti tak, že se vztahuje na spory vzniknuvší v souvislosti se vztahem mezi akcionáři a společností. Požadavek, aby jurisdikční ujednání upravovalo příslušnost pro spory z určitého právního vztahu, je splněn, pokud doložka obsažená ve stanovách upravuje pravidla příslušnosti pro spory mezi společností a jejími akcionáři.¹⁹¹

¹⁸⁶ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 469, bod 66 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 171.

¹⁸⁷ Srov. rozsudek ze dne 7. února 2013, *Refcomp SpA proti Axa Corporate Solutions Assurance SA a další*, C-543/10, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí, bod 25.

¹⁸⁸ Srov. *Evrogemos-Kerameusova zpráva*, bod 61.

¹⁸⁹ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 469, bod 68 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 173.

¹⁹⁰ Srov. rozsudek ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745, bod 30-31.

¹⁹¹ Srov. *Powell Duffryn*, bod 32; podrobněji srov. kapitulu 2., oddíl 2.11.2.2.

2.6.3 Soud nebo soudy členských států

Z díkce čl. 25 Nařízení vyplývá, že si lze zvolit soud nebo soudy některého členského státu.¹⁹² Jazyk Nařízení umožňuje, aby si strany zvolily konkrétní soud členského státu (např. „Městský soud v Praze“). Pokud strany konkrétní soud nezvolí (zvolí např. „soudy České republiky“), bude s ohledem na respekt vůči smluvní autonomii stran potřeba nalézt konkrétní soud v rámci jurisdikce zvoleného státu na základě procesních pravidel daného státu.¹⁹³ Vůli stran limituje pouze skutečnost, že strany nemohou měnit věcnou příslušnost soudů, a s tím tedy justiční systém dané země.¹⁹⁴ Pokud tak budou pro danou věc příslušné okresní soudy, nepůjde dohodou o volbě soudu založit příslušnost krajského soudu.

Pokud půjde určit konkrétní soud, jenž bude daný spor řešit na základě vnitrostátních procesních pravidel zvoleného státu, bude ujednání o volbě soudu platné a účinné.¹⁹⁵ Pokud konkrétní soud takto určit nepůjde, lze postupovat v souladu s obecnými pravidly Nařízení tak, že příslušným bude soud podle místa bydliště jedné ze stran (za předpokladu, že obě strany mají bydliště ve státě, v němž má bydliště žalovaný). Pokud toto není možné, bude příslušný soud v místě sídla vlády zvoleného státu. Stejně by se mělo postupovat v případě volby věcně či funkčně nepřislušného soudu. *Jenardova zpráva* naopak rovnou konstruuje neúčinnost takové dohody.¹⁹⁶

Domníváme se, že postup v souladu s *Jenardovou zprávou* by směřoval proti samotnému účelu prorogačních dohod, kdy strany v praxi nebudou natolik motivovány volbou konkrétního soudu, ale volbou konkrétního justičního systému daného státu, jejího právního řádu, geografické lokace či nekorupčního prostředí. Strany tedy primárně sledují to, aby jejich spor „zůstal“ v daném státě. V žádném případě nelze tvrdit, že pokud by spor neprojednal konkrétní soud v dané jurisdikci, dohoda by pro strany ztratila smysl. Jednou z klíčových zásad Nařízení je respektování vůle stran a samotný institut dohod o volbě soudu konstruuje dispozitivní pravidlo, které váže soudy na základě projevené vůle stran ohledně příslušného *fora*. Zbavit z tohoto důvodu

¹⁹² Možnost volby více soudů byla již dříve potvrzena v rozsudku ze dne 9. listopadu 1978, *Nikolaus Meeth v Glacetal*, 23/78, Recueil, s. 2133, bod 5.

¹⁹³ Srov. *Magnus – Mankowski* 2012, s. 471, bod 72 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 189.

¹⁹⁴ Srov. *Jenardova zpráva*, s. 38.

¹⁹⁵ Srov. *Bříza* 2012, s. 207–208.

¹⁹⁶ Pokud by tedy právní řád zvoleného státu neobsahoval pravidla určující konkrétní soud či by jej nebylo možné určit na základě vůle stran, byla by dohoda o volbě soudu ve prospěch takového státu neúčinná, srov. *Jenardova zpráva*, s. 37.

dohody o volbě soudu jejich účinků by bylo v naprostém rozporu s legitimním očekáváním stran a působilo by destruktivně pro mezinárodní obchod.

Již za účinnosti Nařízení Brusel I SDEU dovodil, že strany mohou zvolit více soudů za příslušné.¹⁹⁷ Lze platně sjednat i volbu soudu v takovém znění, že si žalobce může soud vybrat.¹⁹⁸ Národní soudce nemůže požadovat splnění žádných podmínek nad rámec Nařízení¹⁹⁹ a strany nejsou při volbě sudiště omezeny ničím za předpokladu, že na základě jejich dohody půjde příslušný soud objektivně určit.²⁰⁰

Ve věci *Coreck*²⁰¹ odpovídal SDEU mimo jiné na otázku, zda musí být ustanovení jurisdikční dohody pod sankcí neplatnosti jasně a zřetelně formulované tak, aby šlo určit, jaký soud je příslušný již ze samotného znění jurisdikční dohody, a to nejen stranami jurisdikčního ujednání, ale rovněž třetími osobami, které nemusí znát veškeré okolnosti případu. SDEU vyložil obrat „strany se dohodly“ tak, že příslušné soudy dle jurisdikční dohody nemusí být určitelné pouze ze znění této dohody. Za předpokladu, že národní soudce nebude mít pochybnosti ohledně existence dohody o volbě soudu, postačí, aby dohoda určila objektivní faktory, na jejichž základě se příslušný soud určí.²⁰²

2.6.4 Fiktivní místo plnění

Soudní příslušnost může být podle čl. 7 odst. 1 písm. a) Nařízení založena na základě místa, ve kterém má být plněn závazek ze smlouvy. Sjednání místa plnění má stejné prorogační účinky jako nevýlučná dohoda o volbě soudu,²⁰³ nicméně na rozdíl od dohody o volbě soudu dle čl. 25 nevyžaduje toto ujednání splnění žádných formálních požadavků.²⁰⁴ Sjednání fiktivního místa plnění, které nemá žádnou souvislost s realitou smlouvy a jehož cílem je pouze založit příslušnost daného soudu, tedy musí být posuzováno za jednání *in fraudem legis* a za předpokladu, že strany tohoto ujednání

¹⁹⁷ Srov. *Meeth v Glacetal*, bod 5.

¹⁹⁸ Srov. tamtéž; *Magnus – Mankowski* 2012, s. 457, bod 33.

¹⁹⁹ Srov. kapitola 2., oddíl 2.6.

²⁰⁰ Srov. kapitola 2., oddíl 2.6.3.

²⁰¹ Srov. rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, *Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others*, C-387/98, Recueil, s. I-9337.

²⁰² Srov. *Coreck*, bod 15.

²⁰³ Sjednání místa plnění zakládá tzv. specifickou soudní příslušnost, na základě které mají tyto soudy příslušnost vedle dalších příslušných. V režimu čl. 25 lze však příslušnost ostatních soudů vyloučit. Založení soudní příslušnosti sjednáním místa plnění se tedy blíží nevýlučné dohodě o volbě soudu.

²⁰⁴ Srov. rozsudek ze dne 17. ledna 1980, *Siegfried Zelger v Sebastiano Salinitri*, 56/79, Recueil, s. 89, bod 5.

rovněž nesplní veškeré požadavky kladené na dohody o volbě soudu dle čl. 25 Nařízení, jej nelze považovat za platné ujednání s prorogačními účinky.²⁰⁵

2.6.5 Derogační dohoda

Z textu Nařízení a doposud ani z rozhodovací činnosti SDEU nelze jednoznačně určit, zda lze v režimu Nařízení sjednat čistě derogační dohodu, tedy dohodu, která by nezvolila žádný soud za příslušný, ale příslušnost jednoho či více soudů vyloučila. Příslušné by tak byly soudy určené podle obecných ustanovení Nařízení, s výjimkou těch soudů, jež strany shodným projevem vůle vyloučily. Jsme toho názoru, že lze sjednat dohodu o volbě soudu s derogačními účinky s ohledem na respekt vůči smluvní autonomii stran a snahu o sjednocení veškerých pravidel konstituujících prorogaci a derogaci soudu v Nařízení. Domníváme se, že jediným limitem stran v takovém případě je nemožnost vyloučit dohodou příslušnost všech soudů, které by mohly být jinak příslušné na základě Nařízení, soudů výlučně příslušných a soudů, jejichž příslušnost je stanovena na ochranu slabší smluvní strany.²⁰⁶

2.6.6 Asymetrická dohoda o volbě soudu

Rozsáhlejší debata týkající se platnosti asymetrických dohod o volbě soudu, tedy dohod o soudní příslušnosti zavazujících jednu stranu podat žalobu pouze u sjednaného soudu, ale neomezujících v tomto ohledu druhou stranu, začala v roce 2012, kdy na toto téma judikoval francouzský *Cour de cassation*.²⁰⁷ Soud posuzoval platnost jurisdikční dohody uzavřené mezi klientem (fyzickou osobou soukromého práva) a lucemburskou bankou ve prospěch lucemburských soudů, ale bance tato dohoda umožňovala zažalovat protistranu u „jakéhokoliv soudu“. Proti bance podal klient žalobu u francouzského soudu a ten shledal dohodu o volbě soudu neplatnou z důvodu, že banka nebyla jurisdikční dohodou vůbec vázána, dohodu tedy plně kontrolovala²⁰⁸ – takové ujednání je v rozporu s cíli Nařízení Brusel I. Francouzští soudci stanovili pro uplatnění výše

²⁰⁵ Srov. rozsudek ze dne 20. února 1997, *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL*, C-106/95, Recueil, s. I-911, body 31–34; *Magnus – Mankowski 2012*, s. 460, bod 41 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 113.

²⁰⁶ Pro stejný názor srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 459, bod 39.

²⁰⁷ Srov. rozhodnutí *Cour de Cassation* ze dne 26. září 2012, 11-26.022.

²⁰⁸ Francouzské právo zná jako důvod neplatnosti smluvního ujednání tzv. *dohody protestative*, srov. ustanovení § 1170–1174 C. civ. francouzského občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

zmíněného pravidla tyto podmínky: 1) jurisdikční dohoda určuje za příslušný soud členského státu a 2) jedna ze stran má bydliště na území EU.²⁰⁹

S rozhodnutím francouzského soudu se neztotožňujeme. Zprvée úvahy o obecné platnosti rozhodnutí naráží na skutečnost, že *Cour de cassation* nepodal ve věci žádost o předběžnou otázku SDEU. Zadruhé soud aplikoval na otázku platnosti jurisdikční dohody francouzské právo a pouze okrajově se vypořádal s ustanoveními Nařízení. Doktrína o neplatnosti jednostranné jurisdikční dohody je dle našeho názoru v rozporu s projevenou vůlí stran a domníváme se, že takové dohody nejsou v rozporu s cíli Bruselských instrumentů.

Tento postup by mohl být odůvodněný v případě jurisdikční dohody uzavřené se slabší smluvní stranou, avšak argumentace obsažená v odůvodnění rozhodnutí se vztahuje na jakékoliv žalované, tedy nikoliv pouze na slabší strany. K tíži *racia* rozhodnutí přispívá rovněž skutečnost, že asymetrické dohody o volbě soudu, jež umožňují bance žalovat druhou smluvní stranu u soudu kteréhokoliv státu, ve kterém má druhá smluvní strana majetek, jsou běžně sjednávány v rámci mezinárodních úvěrových smluv. Nemyslíme si, že názor *Cour de cassation* v režimu Nařízení ob stojí, nicméně toto rozhodnutí bylo vyneseno příliš pozdě na to, aby bylo zohledněno v rámci revize Nařízení Brusel I. Tento problém, který nyní zvýšil nejistotu evropských žalobců a žalovaných, tedy definitivně vyřeší ve své budoucí rozhodovací činnosti až SDEU.

2.7 *Relevance bydliště stran a místo zvoleného soudu*

Nařízení oproti dřívějšímu Nařízení Brusel I umožňuje platně a v plném rozsahu sjednat dohodu o volbě soudu bez ohledu na bydliště stran. Aplikace čl. 25 je tedy možná v situaci, kdy ani jedna ze stran, jež sjednávají jurisdikční dohodu ve prospěch soudu nebo soudů některého členského státu, nemá bydliště na území členského státu. Jelikož sjednání dohody o volbě soudu nelze podmiňovat rovněž objektivním spojením mezi prorogovaným právním vztahem a zvoleným soudem,²¹⁰ má úprava volby soudu ve prospěch soudů členských států v režimu Nařízení dle našeho názoru univerzální charakter.²¹¹ Čl. 25 má tedy širší působnost než obecné pravidlo Nařízení, zakládající

²⁰⁹ Druhá podmínka se s ohledem na úpravu v Nařízení stala již obsoletní.

²¹⁰ Srov. rozsudek ze dne 17. ledna 1980, *Siegfried Zelger v Sebastiano Salinitri*, 56/79, Recueil, s. 89, bod 4; rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, body 50–52, podrobněji kapitola 2., oddíl 2.6.3.

²¹¹ Jediným limitem je možnost zvolit za příslušné pouze soudy členských států.

příslušnost soudů žalovaného,²¹² které se použije na všechny spory mezi žalovaným s bydlištěm na území členského státu a žalobcem s bydlištěm v členském státě či ve třetím státě.²¹³

Otázka bydliště stran má však stále význam např. pro určení, zda je ve sporu přítomen mezinárodní prvek, a pro aplikaci některých dalších ustanovení Nařízení. Soud členského státu, u něhož byl podán návrh či žaloba, posoudí v souladu s čl. 62 Nařízení podle svého práva otázku, zda má strana řízení bydliště ve státě tohoto soudu. Nemá-li strana řízení bydliště v členském státě, u jehož soudů byl návrh podán, použije soud pro posouzení, zda má strana řízení bydliště v jiném členském státě, právo tohoto členského státu. „Bydliště“ právnických osob nebo sdružení fyzických či právnických osob Nařízení již neupravuje odkazem na národní právní řády členských států, ale v čl. 63 stanoví, že se jím rozumí místo, v němž mají své „*sídlo, ústředí nebo hlavní provozovnu*“. Za sídlo právnické osoby není považováno její faktické sídlo, avšak sídlo registrované v příslušném veřejném rejstříku.²¹⁴

Nařízení Brusel I podmiňovalo sjednání dohody o volbě soudu v režimu tehdejšího ustanovení čl. 23 podmínkou bydliště alespoň jedné ze stran v členském státě.²¹⁵ Bydliště v některém členském státě musela mít alespoň jedna osoba v době uzavření jurisdikční dohody, neboť SDEU stanovil, že platnost jurisdikční dohody se určí ve vztahu k původním stranám.²¹⁶ Sjednání dohody o volbě soudu mezi stranami, z nichž ani jedna neměla sídlo ani bydliště na území členského státu, přeměnilo účinek jurisdikční dohody pouze na účinky litispendenčního pravidla, které zakazovalo ostatním soudům rozhodovat, ledaže by zvolený soud svou příslušnost odmítl. Platnost takové dohody posuzovaly soudy na základě svého práva, včetně pravidel mezinárodního práva soukromého.²¹⁷

Vypuštění požadavku bydliště či sídla alespoň jedné smluvní strany v Nařízení hodnotíme pozitivně. Soudům tak pro účely posouzení účinků jurisdikční dohody

²¹² Srov. čl. 4 Nařízení.

²¹³ Srov. rozsudek ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N. B. Jacksonovi, jednajícimu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“*, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383, bod 27; rozsudek ze dne 13. července 2000, *Group Josi Reinsurance Company SA v Universal General Insurance Company (UGIC)*, C-412/98, Recueil, s. I-5925, body 44–45.

²¹⁴ Srov. *Pauknerová* 2013, s. 98.

²¹⁵ Srov. *Pocarova zpráva*, odst. 104.

²¹⁶ Srov. rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, bod 45.

²¹⁷ Srov. čl. 23 odst. 3 Nařízení Brusel I.

odpadá často složité zkoumání toho, ve kterém státě mají účastníci bydliště či sídlo. Jurisdikční dohody se však nadále vztahují pouze na ujednání ve prospěch soudu či soudů některého členského státu.

2.8 *Kritéria nad rámec čl. 25*

SDEU opakovaně judikoval, že dohodu o volbě soudu v režimu Bruselské úmluvy i Nařízení Brusel I mohou národní soudy přezkoumávat pouze na základě požadavků, jež stanoví tyto instrumenty. Nařízení tedy poskytuje úplnou a autonomní úpravu dohod o volbě soudu. Postup soudu požadující po stranách smlouvy splnění požadavků nad rámec Nařízení by byl v rozporu s evropským právem.²¹⁸ Za postup soudu v rozporu s čl. 25 Nařízení by bylo možné posuzovat situaci, kdy by se po stranách vyžadovalo, aby byla např. dohoda obsažena v jednom dokumentu, aby byly podpisy stran obsaženy na jednom listě nebo aby byly úředně ověřeny.

Ve věci *Elefanten Schuh*²¹⁹ SDEU stanovil, že národní soudce nemůže zpochybňovat platnost jurisdikčního ujednání na základě toho, že bylo sepsáno v jazyce, ježž právo smluvního státu neuznává.²²⁰ Ke sjednání dohody o volbě soudu není potřeba žádného objektivního spojení mezi zemí zvoleného soudu a právním vztahem, o který se vede spor.²²¹

2.9 *Rozsah jurisdikční dohody*

Rozsah jurisdikční dohody záleží v první řadě na jejím znění, tedy na formulacích použitých v konkrétní dohodě o volbě soudu. Do jisté míry je však rozsah dohody o volbě soudu omezen požadavkem na určitost právního vztahu.²²² Pokud výklad rozsahu dohody vyvolá u soudu členského státu pochybnosti, nezbude mu než vykládat její rozsah podle pravidel národního práva, včetně pravidel mezinárodního práva soukromého,²²³ nebo podat žádost o předběžnou otázku SDEU. Ten konzistentně trvá na tom, že výklad dohod o volbě soudu provádí příslušný národní soud podle svých

²¹⁸ Srov. rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, bod 49; rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671, bod 26.

²¹⁹ Srov. rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671.

²²⁰ Srov. *Elefanten Schuh*, bod 27.

²²¹ Srov. *Hugo Trumpy*, body 50–52.

²²² Srov. kapitola 2., oddíl 2.6.2.

²²³ Srov. *Briggs 2008*, s. 285 bod 7.89.

pravidel mezinárodního práva soukromého. Ve své rozhodovací praxi přesto některé případy rozsahu jurisdikční dohody explicitně upravil.

Jurisdikční dohoda, která pouze uvede příslušný soud, se bez dalšího vztahuje na otázky platnosti či neplatnosti smlouvy,²²⁴ veškeré spory pocházející ze smluvního vztahu mezi stranami, včetně nároků z plnění smlouvy, náhrady škody, ukončení smlouvy, snížení ceny a jiné náhrady v případě neplnění jedné ze stran. V pochybnostech se má za to, že jurisdikční dohoda zůstává platná i v případě, kdy byla zrušena smlouva, v níž byla obsažena nebo ke které směřovala.²²⁵ SDEU určil, že pokud si strany nedohodnou něco jiného, vztahuje se uzavřená dohoda o volbě soudu i na nároky ze započtení²²⁶ a připouští se i výklad, který rozšiřuje rozsah účinků uzavřené jurisdikční dohody na vznesený protinárok.²²⁷

S ohledem na autonomii vůle stran je třeba čl. 25 vykládat tak, že jurisdikční dohoda se vztahuje i na předběžná a zajišťovací opatření, taková dohoda však nebude mít derogační efekt, který by byl v rozporu se smyslem čl. 35 odst. 1 Nařízení.²²⁸ Žalobce bude tedy moci navrhnout předběžná a zajišťovací opatření jak u soudu zvoleného, tak u soudu, jenž by byl příslušný dle rozhodného národního práva.²²⁹

2.10 Otázky Nařízením neupravené

Ve věcech, které spadají do působnosti Nařízení, ustupují ustanovení národních právních řádů přednostní aplikaci Nařízení. To však neobsahuje a ani nemůže obsahovat pravidla pro veškeré situace, jež mohou v řízení před národními soudy v souvislosti s posuzováním uzavřených jurisdikčních dohod vyvstat a jež musí tyto soudy vyřešit. Ve sporech, v nichž byla uzavřena jurisdikční dohoda, se objevují otázky, které je nutné pro posouzení účinků dohody o volbě soudu zodpovědět a pro jejichž si národní soudce nevystačí pouze textem čl. 25, který bude vykládat v duchu autonomního výkladu ustanovení obsažených v Nařízení. Bude se jednat např. o otázky týkající se rozsahu

²²⁴ Srov. rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95, Recueil, s. I-3767, bod 31.

²²⁵ Srov. *Magnus – Mankowski* 2012, s. 506, bod 153.

²²⁶ Srov. rozsudek ze dne 9. listopadu 1978, *Nikolaus Meeth v Glacetal*, 23/78, Recueil, s. 2133, body 8 až 9.

²²⁷ Srov. *Magnus – Mankowski* 2012, s. 507, bod 155 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 488.

²²⁸ Předběžná nebo zajišťovací opatření, která jsou upravena právem jednoho členského státu, je možné u soudů tohoto členského státu navrhnout i tehdy, kdy je pro rozhodnutí ve věci samé příslušný soud jiného členského státu.

²²⁹ Srov. *Magnus – Mankowski* 2012, s. 506, bod 152 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 483.

jurisdikční dohody či otázku procesního nástupnictví do jurisdikční dohody a v neposlední řadě o otázku určení rozhodného práva pro existenci souhlasu stran s jurisdikční dohodou.²³⁰

SDEU při své rozhodovací činnosti zásadně trvá na autonomním výkladu ustanovení Nařízení, a pokud na národní právní řád neodkáže přímo Nařízením, umožňuje použití národního práva velice výjimečně. Linie mezi problémy, které lze ještě uspokojivě vyřešit pomocí autonomního výkladu čl. 25, a otázkami, které již nelze zodpovědět jinak než pomocí odkazu na rozhodné vnitrostátní právo, je velmi vágní.²³¹ Situaci dále komplikuje skutečnost, že Nařízení oproti Nařízení Brusel I nově obsahuje v čl. 25 kolizní normu,²³² není však jasný rozsah její působnosti. Je nepochybné, že se vztahuje na otázky určení rozhodného práva pro posouzení materiální platnosti jurisdikční dohody, text příslušného ustanovení ovšem lze vykládat i tak, že se vztahuje i na otázky existence souhlasu stran s jurisdikční dohodou.

Stranou zůstávají otázky tzv. *samostatného navázání*, např. způsobilost stran uzavřít smlouvu a otázky zastoupení. Tyto otázky se řídí vlastními pravidly mezinárodního práva soukromého, a nesdílejí tedy se smlouvou, ke které směřují, stejné rozhodné právo.²³³

2.10.1 Existence souhlasu s dohodou o volbě soudu

Níže uvedený výklad navazuje na obecný úvod do problematiky rozhodného práva pro existenci souhlasu obsažený v kapitole 2., oddíle 2.6.1.1 této práce. Čl. 25 Nařízení stanoví pravidla pro formální platnost a obsahuje kolizní normu pro určení rozhodného práva pro materiální platnost dohody o volbě soudu. Otázkou však zůstává, podle jakých pravidel či kritérií posoudit, zda došlo k tzv. *meeting of minds* (tedy existenci souhlasu). Náležitosti vyžadované pro formální platnost upravují způsob, kterým musí strany projevit shodnou vůli, náležitosti pro materiální platnost upravují kvalitu projevené vůle. Zda došlo k existenci souhlasu, musíme na pomyslné časové ose zkoumat dříve, než budeme posuzovat, zda byly splněny náležitosti pro formální či materiální platnost a nelze tyto otázky směřovat.

²³⁰ Srov. kapitola 2., oddíl 2.6.1.1.

²³¹ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 476, bod 80 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 228.

²³² Srov. kapitola 2., oddíl 2.12.

²³³ Srov. *Magnus – Mankowski 2012* s. 477, bod 84; *Kučera 2009*, s. 169.

Za příklady otázek týkajících se existence shodné vůle stran na jurisdikční dohodě, které však nespádají pod náležitosti pro formální a materiální platnost, lze dle našeho názoru uvést mj. pozdní přijetí nabídky²³⁴ či otázku určení okamžiku uzavření jurisdikční dohody.²³⁵ Dle našeho názoru se nabízí následující možnosti, jak v této věci postupovat.

1) *Lex fori*

Ve věci *Benincasa*²³⁶ SDEU zastal názor, že dohoda o volbě soudu plní procesní funkci a řídí se ustanoveními Bruselské úmluvy. Naopak hlavní smlouva se řídí *lex causae* určeným podle mezinárodního práva soukromého státu příslušného soudu.²³⁷ Prioritu autonomního výkladu čl. 25 Nařízení na žádném místě této práce nezpochybňujeme, ve všech případech si s ním však nelze vystačit. Pokud budeme ve smyslu rozhodnutí *Benincasa* jurisdikční dohodu posuzovat jako procesní ujednání, měly by se otázky, na které nenalezneme odpověď v Nařízení, řídit tradičně podle *lex fori*.

Pokud bychom tento postup připustili, otevřeli bychom možnost pro *forum shopping*, neboť by kterákoliv ze stran mohla jednostranně určit rozhodné právo pro existenci souhlasu tím, že podá žalobu k soudu, který bude na základě svých pravidel mezinárodního práva soukromého aplikovat právo, které tato strana preferuje.²³⁸ Toto riziko by bylo ještě znatelnější v režimu Úmluvy, neboť jejími smluvními stranami (doufáme) budou státy náležející do oblastí s různou právní kulturou, které budou mít značně odlišná pravidla mezinárodního práva soukromého. Takto by mohla jakákoliv ze stran anulovat účinky uzavřené jurisdikční dohody tak, že v rozporu s ní podá žalobu k nezvolenému soudu, jenž ji posoudí jako neplatnou, a věc sám projedná a rozhodne.

2) *Questio Facti*

Bez existence souhlasu na dohodě o volbě soudu nedojde vůbec k aplikaci čl. 25 Nařízení. Tuto otázku tedy lze posuzovat jako otázku skutkovou

²³⁴ Strana A zašle straně B nabídku k uzavření dohody o volbě soudu. Strana B tuto nabídku přijme, ovšem se značným časovým odstupem od učinění nabídky stranou A. Bude dohoda o volbě soudu přesto platně sjednána?

²³⁵ Ve státech *Common Law* se smlouva bez dalšího považuje za uzavřenou v momentě odeslání akceptace druhou stranou. Naopak ve státech *Civil Law* je smlouva zásadně uzavřena až doručením akceptace oferentovi.

²³⁶ Srov. rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95, Recueil, s. I-3767.

²³⁷ Srov. *Benincasa*, body 24–25.

²³⁸ Rozhodné právo by se v tomto případě určovalo na základě pravidel mezinárodního práva soukromého každého jednotlivého členského státu. Nařízení Řím I by se neaplikovalo z příkazu ustanovení v čl. 1 odst. 2 písm. e).

a nikoliv právní.²³⁹ Pokud bychom takto postupovali, zbavíme tím strany možnosti jakkoliv předvídat, jakými právními normami budou soudy při rozhodování o existenci souhlasu vázány.²⁴⁰ Opodstatnění pro tento názor lze nalézt v rovině teoretické, dle našeho názoru je však pro praxi nepřijatelný.

3) *Ad hoc*

V současné době se zdá být převažující, avšak i samotným SDEU příležitostně porušovaný, striktní autonomní výklad čl. 25 Nařízení. Při posuzování toho, zda došlo mezi stranami k dohodě, by se tedy jednalo zejména o autonomní výklad ustanovení týkajících se formální platnosti jurisdikční dohody.²⁴¹ Tento postup však přináší neblahé následky v oblasti předvídatelnosti práva a snižuje právní jistotu stran vstupujících do jurisdikčních dohod, neboť *de facto* SDEU při každém autonomním výkladu čl. 25 vytváří *ad hoc* judikatorní pravidlo, které se strany dozvědí až poté, co spolu kontraktovaly.

Jak bylo zmíněno výše, autonomní výklad SDEU příležitostně porušuje. SDEU v některých případech umožnil určení rozhodného práva podle mezinárodního práva soukromého státu zvoleného soudu, nebo podle *lex fori*, byť prozatím ne v otázce existence souhlasu.²⁴² Umožnění aplikace národního práva na tyto otázky přesto musíme považovat za výjimkou, jde totiž o popření ustálené doktríny SDEU o autonomním výkladu pojmu „dohody o příslušnosti“ a zákazu přezkumu jurisdikčních dohod nad rámec čl. 25 Nařízení.²⁴³ I v tomto případě SDEU vytváří pravidla *ad hoc* a je velice těžké nalézt v jeho vyvíjející se judikatuře v tomto ohledu konzistentnost.

Strany tak nemají žádnou možnost zjistit, *jak* bude v budoucnu SDEU vykládat příslušná ustanovení Nařízení v rámci autonomního výkladu, a rovněž nevědí, *kdy*

²³⁹ Ve vztahu k Úmluvě srov. *DH Report*, s. 38, body 94–97.

²⁴⁰ Kromě pravidel upravujících dokazování před soudem. Tyto normy jsou však procesní povahy, hmotněprávní normy budou tedy úplně chybět.

²⁴¹ Srov. rozsudek ze dne 14. prosince 1976, *Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. v. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*, 24/76, Recueil, s. 1831, bod 7.

²⁴² Při posuzování otázek Nařízením neupravených srov. rozsudek ze dne 19. června 1984, *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ v NV Haven- & Vervoerbedrijf neva and NV Goeminne Hout*, 71/83, Recueil, s. 2417; rozsudek ze dne 11. listopadu 1986, *SpA Iveco Fiat v Van Hool NV*, 313/85, Recueil, s. 3337; rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597; rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, *Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others*, C-387/98, Recueil, s. I-9337.

²⁴³ Srov. *Hugo Trumpy*, bod 49; rozsudek ze dne 9. prosince 2003, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl*, C-116/02, Recueil, s. I-14693, bod 51.

případně SDEU umožní aplikaci pravidel mezinárodního práva soukromého státu zvoleného soudu.

4) Nařízení Řím I

Nařízení Řím I obsahuje pravidlo pro určení rozhodného práva pro souhlas stran, které stanoví, že „[e]xistence a platnost smlouvy nebo některého ustanovení smlouvy²⁴⁴ se určuje podle práva, které by se na základě tohoto nařízení použilo, kdyby byla smlouva nebo ustanovení smlouvy platné“.²⁴⁵ Aplikace Nařízení Řím I na otázky týkající se jurisdikčních dohod se zdá být zapovězena ustanovením čl. 1 odst. 2 písm. e), které stanoví, že Nařízení Řím I se nevztahuje na dohody o volbě soudu. Dle našeho názoru však toto ustanovení dopadá na *účinky* jurisdikčních dohod, nikoliv na jejich *vznik*. Pokud totiž nedošlo k dohodě mezi stranami, dohoda o volbě soudu vůbec nevznikla, a z toho důvodu není vyloučena aplikace Nařízení Řím I dle ustanovení čl. 1 odst. 2 písm. e). Kropholler a von Hein tvrdí, že všechny ostatní předpoklady pro skutečný vznik dohody o volbě soudu, jež nejsou uvedeny v čl. 23 Nařízení Brusel I (č. 25 Nařízení), se řídí právem určeným podle pravidel mezinárodního práva soukromého státu příslušného soudu.²⁴⁶ V tomto případě tedy podle pravidel obsažených v Nařízení Řím I.

Pokud bychom postupovali podle Nařízení Řím I, určíme rozhodné právo pro posouzení existence souhlasu podle čl. 10. Otázkou však zůstává, které právo by se aplikovalo, kdyby byla dohoda platně sjednaná. Dle našeho názoru je v prvé řadě nutné stranám umožnit právo zvolit.²⁴⁷ Pokud tak strany neučiní, bude se dohoda o volbě soudu řídit buď podle *lex causae* hlavní smlouvy, nebo právem, s kterým je nejúžeji spojena.

Aplikace rozhodného práva pro *lex causae* hlavní smlouvy by poskytovala vysokou právní jistotu, neboť zpravidla bude rozhodné právo snadno určitelné a strany budou ve většině případů zamýšlet podřídit veškerá související ujednání, včetně dohody o volbě soudu, stejnému rozhodnému právu. Ani pro dohody o volbě práva však žádné ustanovení Nařízení Řím I nestanovuje, že by mělo být rozhodné právo takto určeno.

²⁴⁴ Termín „některého ustanovení smlouvy“ se vztahuje i na dohody o volbě práva, srov. *Giuliano – Lagarde zpráva*, s. 28. Dle našeho názoru lze pod tento termín podřadit rovněž i dohody o volbě soudu.

²⁴⁵ Srov. čl. 10 odst. 1 Nařízení Řím I.

²⁴⁶ Srov. *Kropholler – von Hein 2011*, s. 422, odst. 28.

²⁴⁷ Ve stejném smyslu se vyjadřuje i Camilleri, byť spíše v úvaze *de lege ferenda*, srov. *Camilleri 2011*, s. 316–317.

Tím spíše pro tento postup nelze nalézt jednoznačnou oporu při určování rozhodného práva pro dohody o volbě soudu. V odborné literatuře však tento názor ve vztahu k dohodám o volbě práva převládá.²⁴⁸

Pokud bychom určili rozhodné právo podle Nařízení Řím I, je dle našeho názoru potřeba k tomuto problému přistoupit odlišně a posuzovat dohodu o volbě soudu jako samostatnou smlouvu.²⁴⁹ Při posuzování existence souhlasu stran na jurisdikčním ujednání tak určíme rozhodné právo, kterým by se dohoda o volbě soudu řídila, pokud by byla platná, podle čl. 4 odst. 4 Nařízení Řím I. Rozhodné by tedy bylo právo státu, s nímž je smlouva nejúžeji spojena. Při výkladu tzv. *únikových doložek* musí být v souladu s body 21 a 22 preambule Nařízení Řím I náležitě zohledněno, zda má dotčená smlouva velmi úzký vztah k jiné smlouvě. V našem případě by takovou smlouvou byla smlouva hlavní, ke které prorogační ujednání směřuje. V souladu s bodem 12 preambule musí být pro účely určení rozhodného práva zohledněna rovněž volba soudu. Určení rozhodného práva bude záležet na okolnostech každého případu, může jím být např. právo, kterým se řídí hlavní smlouva, právo státu zvoleného soudu či právo státu, ve kterém se nachází místo plnění smlouvy.

Zastáváme však názor, že by dohody o volbě soudu měly být zásadně považovány za „nejúžeji spojené“ se státem zvoleného soudu, a to s ohledem na zajištění jednoty rozhodného práva s právem určeným kolizní normou pro materiální platnost, ale i s ohledem na respekt vůči projevené vůli stran. Ty totiž jasně projevíly svou vůli ve smyslu zvoleného soudu.

Přesto se domníváme, že by se tento výklad neměl prosadit. Nařízení obsahuje kolizní normu týkající se materiální platnosti a jsme přesvědčeni o tom, že její aplikace by měla být rozšířena na další otázky Nařízením neupravené, včetně otázky určení rozhodného práva pro existenci souhlasu stran s jurisdikční dohodou.

5) Kolizní norma

Právo rozhodné pro materiální platnost dohody o volbě soudu se určí na základě kolizní normy obsažené v ustanovení čl. 25, které stanoví, že „[...] tato dohoda není z hlediska své věcné platnosti podle práva tohoto členského státu neplatná“. Nařízení v tomto ustanovení hovoří o „věcné platnosti“, ale i o „dohodě“. Není tedy jasné, jestli se kolizní

²⁴⁸ Srov. Pauknerová 2008, s. 235; Bělohávek 2009, s. 596.

²⁴⁹ Srov. Benincasa, bod 25; ve vztahu k dohodám o volbě práva srov. Bríza 2012, s. 58–59.

norma vztahuje jen na otázky materiální (věcné) platnosti, nebo i na otázku existence souhlasu.

Problematika materiální platnosti dohody a existence souhlasu spolu úzce souvisí, podle našeho názoru však nelze tyto otázky směřovat. Materiální platnost se týká kvality projevené vůle a omezení možnosti soukromých osob kontrahovat,²⁵⁰ otázka existence souhlasu se zabývá tím, zda došlo ke shodnému úmyslu stran uzavřít dohodu. Bříza se domnívá, že „[...] norma pro otázku materiální platnosti by měla být [...] soudy použita i k určení práva pro otázky sukcese do jurisdikční doložky a další otázky neřešené [...]“.²⁵¹ Naopak Rozehnalová zastává názor, že termín „věcná platnost“ je potřeba vykládat jako vnitřní podmínky platnosti dohody, nikoliv jako působnost dohody.²⁵²

Strany by v případě rozšíření působnosti kolizní normy mohly předpokládat, že se otázka existence dohody bude řídit stejným právem jako materiální platnost či neplatnost této dohody (vady projevu vůle, jako je např. omyl, tíseň a nátlak, se v rámci posuzování otázky materiální platnosti rovněž řídí kolizní normou). Je však nutné neopomíjet, že bychom v tomto případě postupovali *analogia legis* a proti vůli evropského zákonodárce.

K této možnosti se přesto přikláníme. Na rozdíl od určení rozhodného práva pro existenci souhlasu na základě Nařízení Řím I lze totiž tento výklad rozšířit i na další otázky Nařízením neupravené. Jsme pevně přesvědčeni o tom, že jednotná kolizní norma, která by se subsidiárně použila pro všechny otázky, jež Nařízení výslovně neupravuje, by značně zvýšila právní jistotu mezinárodních kontrahentů, snížila jejich rizika a náklady, a to i za cenu, že v takovém případě vyloučíme možnost stran zvolit právo.²⁵³

2.10.2 Další otázky Nařízením neupravené

Pro tuto problematiku platí *mutatis mutandis* výklad učiněný v předchozím oddíle týkající se existence souhlasu s výjimkou pododdílů 1) *Lex fori* a 2) *Questio Facti*.²⁵⁴

²⁵⁰ K výkladu této problematiky v režimu Úmluvy srov. Brand – Herrup 2008, s. 20.

²⁵¹ Srov. Bříza 2012, s. 161.

²⁵² Srov. Rozehnalová a kol. 2013, s. 295.

²⁵³ Srov. Camilleri 2011, s. 319. Jsme ovšem toho názoru, že pokud strany v dohodě zvolí za příslušné soudy více členských států, budou moci zvolit za příslušné právo některého z těchto států, srov. kapitola 2., oddíl 2.12.

²⁵⁴ Srov. kapitola 2., oddíl 2.10.1.

Dle našeho názoru však v těchto případech nelze uvažovat o určení rozhodného práva na základě Nařízení Řím I jako při posuzování existence souhlasu s dohodou o volbě soudu, neboť se již pohybujeme v rámci *účinků* dohody o volbě soudu, nikoliv jejího *vzniku*, a proto je nutné respektovat výluky z aplikace Nařízení Řím I stanovenou v čl. 1 odst. 2 písm. e).

Bezvýjimečné trvání na autonomním výkladu čl. 25 není prakticky možné a ani praxe, kdy SDEU umožňuje v konkrétních případech aplikaci práva určeného na základě pravidel mezinárodního práva soukromého státu zvoleného soudu, nebo *lex causae*, není zdaleka uspokojivá. V rozsudku *Powell Duffryn*²⁵⁵ odmítl SDEU odpovědět na otázku, zda předmět sporu mezi stranami spadá pod rozsah sjednané jurisdikční dohody, a rozhodl, že rozsah jurisdikční dohody – a tedy odpověď na otázku, zda na daný případ dopadá sjednaná jurisdikční dohoda – vykládá příslušný vnitrostátní soud podle svých pravidel mezinárodního práva soukromého, stejně se SDEU vyjádřil také ve věci posouzení procesního nástupnictví v případě konosamentu ve věci *Coreck*.²⁵⁶ Ve vztahu jurisdikční dohody a pokračování ve smlouvě ve věci *Iveco Fiat* platnost dohody o volbě soudu SDEU spojil s *lex causae*.²⁵⁷ Tento postup naopak odmítl v případě účinků dohody o volbě soudu v řetězení smluv a trval na autonomním výkladu čl. 23 Nařízení Brusel I.²⁵⁸

Z praktického hlediska přináší největší právní jistotu opět postup spočívající v rozšíření aplikace kolizní normy pro materiální platnost a dle našeho názoru i pro existenci souhlasu na další otázky Nařízením neupravené. Tak by došlo k největšímu posílení právní jistoty osob, jež uzavírají jurisdikční dohody sjednané v režimu Nařízení, a strany by tak mohly lépe předvídat osud svých práv a povinností.

2.11 Formy dohody o volbě soudu

Nařízení předpokládá uzavření dohody o volbě soudu písemně nebo ústně s písemným potvrzením, ve formě, která odpovídá zvyklostem zavedeným mezi těmito stranami,

²⁵⁵ Srov. rozsudek ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745, bod 37.

²⁵⁶ Srov. rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, *Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others*, C-387/98, Recueil, s. I-9337, bod 30; podrobněji srov. kapitola 2., oddíl 2.5.4.

²⁵⁷ Srov. rozsudek ze dne 11. listopadu 1986, *SpA Iveco Fiat v Van Hool NV*, 313/85, Recueil, s. 3337, bod 7; podrobněji srov. kapitola 2., oddíl 2.11.2.3.

²⁵⁸ Srov. rozsudek ze dne 7. února 2013, *Refcomp SpA proti Axia Corporate Solutions Assurance SA a další*, C-543/10, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.

nebo v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, jež strany znaly nebo musely znát a jež strany uzavírající smlouvy tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.²⁵⁹ Jde o uzavřený výčet, Nařízení tedy neumožňuje uzavření dohody o volbě soudu v jiné formě.

Na rozdíl od otázky určení rozhodného práva pro materiální platnost nemůžeme pro posouzení, zda byly splněny náležitosti formy, použít kolizní pravidlo,²⁶⁰ resp. vzhledem k judikatuře SDEU nemůžeme na tyto otázky vůbec aplikovat ustanovení vnitrostátních právních řádů členských států, neboť dle SDEU je úprava formálních požadavků v Nařízení úplná a vylučuje aplikaci ustanovení národního práva.²⁶¹ Při výkladu ustanovení týkajících se jednotlivých forem je třeba rovněž zohlednit, že členské státy nemohou stanovit nad rámec Nařízení další formální požadavky podmiňující platnost uzavřené dohody o soudní příslušnosti.²⁶²

Nařízení ani rozhodovací praxe SDEU k Bruselské úmluvě a Nařízení Brusel I doposud jednoznačně nestanovily, jaký moment je relevantní pro určení, zda byly splněny veškeré formální požadavky čl. 25 Nařízení, resp. nejpozději ke kterému okamžiku musí dohoda o volbě soudu splňovat náležitosti čl. 25 Nařízení. Doposud jediné vodítko lze nalézt v argumentaci SDEU při výkladu otázky časové působnosti Bruselské úmluvy ve věci *Sanicentral*,²⁶³ kdy soud stanovil, že jurisdikční dohoda nabývá významu až zahájením řízení, a proto se její platnost posuzuje podle předpisů platných a účinných v době zahájení řízení.²⁶⁴ Lze se tedy domnívat, že rozhodným dnem pro určení formální platnosti bude rovněž okamžik zahájení řízení.²⁶⁵ Vzhledem k absenci obecné platnosti rozsudku *Sanicentral*, ve kterém soud rozhodoval ve prospěch platnosti jurisdikční dohody, jsme toho názoru, že je možné rozšířit závěry zde uvedené na otázku určení rozhodného okamžiku pro posuzování formální platnosti jurisdikční dohody pouze v případech, kdy se dříve formálně neplatná dohoda stane platnou, a nikoliv naopak.²⁶⁶

²⁵⁹ Srov. čl. 25 odst. 1 písm. a), b), c) Nařízení.

²⁶⁰ Srov. kapitola 2., oddíl 2.12.

²⁶¹ Srov. rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671.

²⁶² Srov. *Elefanten Schuh*, bod 26, podrobněji kapitola 2., oddíl 2.6.

²⁶³ Srov. rozsudek ze dne 13. listopadu 1979, *Sanicentral GmbH v René Collin*, 25/79, Recueil, s. 3423, bod 6.

²⁶⁴ Srov. kapitola 2., oddíl 2.2.3.

²⁶⁵ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 466, bod 60.

²⁶⁶ Tedy na případy konvalidace a ratihabice.

2.11.1 Dohoda, resp. doložka o volbě soudu

Nařízením není nijak omezena podoba prorogačního ujednání. Lze tedy platně zvolit soud jak uzavřením dohody o volbě soudu, která bude odkazovat na okruh vztahů, na něž volba soudu dopadá – tedy na stávající či budoucí spory z určité popsanych právních vztahů –, tak vložním ustanovením zakládajícího volbu soudu do textu smlouvy ve formě jedné z jejích doložek.²⁶⁷

2.11.2 Písemná forma

Strany mohou dohodu o volbě soudu uzavřít v písemné formě, a to bez dalšího. Nelze tedy vyžadovat splnění dalších podmínek, např. formu veřejné listiny, či aby byly podpisy stran na jednom dokumentu. Písemné formě jsou rovnocenná veškerá sdělení provedená elektronickými prostředky, které umožňují trvalý záznam dohody,²⁶⁸ zejména formou vytištění, uložení na paměťovém disku či jiným způsobem.²⁶⁹ Tímto způsobem lze potvrdit i ústně sjednanou dohodu.²⁷⁰

Dohoda o volbě soudu není uzavřena, pokud dohodu podepíše jen jedna ze stran, ačkoliv byla dohoda obsažena na standardním formuláři druhé strany, nebo v případě, kdy byla dohoda o volbě soudu obsažena v návrhu smlouvy, ale z finální verze smlouvy byla vyškrtuta. Prorogační účinky nemají dále případy, kdy je dohoda o volbě soudu vytištěna na zadní straně faktury, kdy je dohoda o volbě soudu pouze předána druhé straně bez projevené vůle, aby se stala součástí smlouvy, nebo pokud strana písemně přijme nabídku druhé strany, k ní však připojí své všeobecné obchodní podmínky obsahující jurisdikční dohodu.²⁷¹ SDEU ovšem stanovil ve své judikatuře, jež se týká formální platnosti dohod o volbě soudu, přísné požadavky na informovanost a skutečný souhlas stran s jurisdikční dohodou.

2.11.2.1 Dohoda o příslušnosti obsažená ve VOP

Vzhledem ke skutečnosti, že cílem Nařízení je především snaha podpořit mezinárodní obchod a soukromý styk na území EU, je vždy třeba vyloučit v nejvyšší možné míře

²⁶⁷ Srov. *Rozehnalová – Týč 2003*, s. 254.

²⁶⁸ Srov. čl. 25 odst. 2 Nařízení.

²⁶⁹ Srov. *Pocarova zpráva*, odst. 109.

²⁷⁰ Srov. *Bříza 2012*, s. 153–154; podrobněji srov. kapitola 2., oddíl 2.11.3.

²⁷¹ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 481–484.

účinky těch jurisdikčních dohod, se kterými se strany nemohou seznámit.²⁷² Ve věci *Estasis*²⁷³ SDEU rozhodl, že jurisdikční dohoda obsažená ve všeobecných obchodních podmínkách („VOP“) jedné ze smluvních stran, které byly vytištěny na druhé straně smlouvy, bez dalšího nesplňuje formální požadavky dohody o volbě soudu uzavřené v písemné formě dle tehdy účinné Bruselské úmluvy.²⁷⁴

K platnosti takové dohody o volbě soudu by bylo potřeba, aby na VOP obsahující jurisdikční dohodu výslovně odkazoval samotný text smlouvy a aby smluvní strana mohla při vynaložení rozumně předpokladatelné péče prorogaci v ujednání rozpoznat. Musí být také zajištěno, že druhá strana s jurisdikční dohodou skutečně souhlasila, a VOP obsahující jurisdikční dohodu jí musely být poslány nejpozději společně s nabídkou, na kterou odkazují.²⁷⁵

SDEU tedy nepožaduje, aby jurisdikční dohoda tvořila vždy součást textu smlouvy, za splnění výše uvedených požadavků je možné uvést ve smlouvě pouhý odkaz na VOP obsahující jurisdikční dohodu a k prorogaci platně dojde.

2.11.2.2 Dohoda o příslušnosti obsažená ve stanovách společnosti

Ve věci *Peters v ZNAV*²⁷⁶ vyložil SDEU pojem „smlouvy nebo nároky ze smlouvy“ ve smyslu čl. 5 Bruselské úmluvy²⁷⁷ tak, že povinnosti osoby jako společníka společnosti mají být pro účely aplikace čl. 5 Bruselské úmluvy vykládány jako povinnosti smluvní povahy z toho důvodu, že povaha vztahů mezi společníky založených na základě účasti ve společnosti je podobná povaze vztahů mezi stranami smlouvy.²⁷⁸

SDEU rozšířil závěry obsažené v rozhodnutí *Peters v ZNAV* ve věci *Powell Duffryn*²⁷⁹ na otázku povahy stanov společnosti. Ve věci *Powell Duffryn* akcionář podal žalobu na společnost z důvodu výplaty dividend. Podaná žaloba se opírala o jurisdikční doložku obsaženou ve stanovách společnosti. SDEU stanovil, že doložka o volbě soudu

²⁷² Srov. *Jenardova zpráva*, s. 37.

²⁷³ Srov. rozsudek ze dne 14. prosince 1976, *Estasis Salotti di Colzani Aimo e Gianmario Colzani s.n.c. v. Rüwa Polstereimaschinen GmbH*, 24/76, Recueil, s. 1831.

²⁷⁴ Srov. *Estasis*, bod 9.

²⁷⁵ Srov. *Estasis*, body 9–12.

²⁷⁶ Srov. rozsudek ze dne 22. března 1983, *Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging*, 34/82, Recueil, s. 987.

²⁷⁷ Čl. 5 Bruselské úmluvy zněl: „Osoba, která má bydliště na území některého státu vázaného touto úmluvou, může být v jiném státě vázaném touto úmluvou žalována, pokud předmět sporu tvoří smlouva nebo nároky ze smlouvy, u soudu místa, kde závazek, o němž se jedná, byl nebo měl být splněn.“

²⁷⁸ Srov. *Peters v ZNAV*, bod 13.

²⁷⁹ Srov. rozsudek ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745.

vložená do stanov akciové společnosti v souladu s rozhodným národním právem, jež určuje, který soud je rozhodný pro spory mezi společnostmi a akcionáři, vyhovuje formálním náležitostem požadovaným Bruselskou úmluvou, jejichž smysl SDEU již dříve zdůraznil ve věci *Estasis*,²⁸⁰ tedy aby bylo jisté, že došlo ke skutečné dohodě mezi stranami.

Taková jurisdikční dohoda je platná a působí prorogační účinky dle Bruselské úmluvy, a to ačkoliv společnost nedala souhlas s tím, aby na základě této dohody byla žalována. Ve vztahu k akcionářům společnosti jsou podmínky stanovené pro formální platnost dle Bruselské úmluvy splněny v případě, že stanovy obsahující jurisdikční dohodu jsou uloženy v místě, do kterého mají akcionáři volný přístup, nebo jsou dostupné ve veřejném rejstříku.²⁸¹

SDEU se ve věci rovněž zabýval skutečností, že v právních řádech členských států mají vztahy mezi akcionáři a společnostmi různou povahu, tedy ne vždy smluvní, která je vyžadována pro uzavření jurisdikční dohody. SDEU zopakoval autonomní povahu pojmu „dohody o volbě soudu“ a odmítl vykládat tento pojem odkazem na právní řád některého z členských států.²⁸² Stanovy společnosti, které mají v právních řádech všech členských států vždy písemnou formu a vážou akcionáře dané společnosti, se pro účely aplikace Bruselské úmluvy považují za smlouvu, která upravuje jak vztahy mezi společníky navzájem, tak mezi společníky a společností.²⁸³

Tím, že vstoupil a setrvává ve společnosti, akcionář ví nebo musí vědět, že se podrobuje veškerým ustanovením stanov společnosti a rozhodnutím učiněným orgány společnosti v souladu s rozhodným právem, a to i v případě, že s ustanoveními stanov či s rozhodnutími orgánů společnosti nesouhlasí.²⁸⁴ Zmíněný výklad jurisdikčních dohod obsažených ve stanovách společnosti podaný SDEU tak zabraňuje štěpení pravidel pro příslušnost ve sporech vznikajících v rámci společnosti a opačný postup by byl v rozporu se smyslem právních principů stojících za vznikem společnosti jako samostatné právnické osoby.²⁸⁵

²⁸⁰ Srov. *Estasis*, bod 7.

²⁸¹ Srov. *Powell Duffryn*, body 25–29.

²⁸² Srov. tamtéž, body 10–14.

²⁸³ Srov. tamtéž, body 15–16.

²⁸⁴ Srov. tamtéž, body 18–19.

²⁸⁵ Srov. tamtéž, body 15–20.

Rozhodnutím ve věci *Powell Duffryn* SDEU tedy stanovil další případ, kdy není k účinnosti dohody o volbě soudu potřeba písemného souhlasu obou stran nad rámec ústní dohody s písemným potvrzením jedné ze stran.²⁸⁶ Dotčená strana totiž ví nebo má vědět o existenci takového ujednání.

2.11.2.3 Pokračování stran v plnění smlouvy

V odpovědi na předběžnou otázku vznesenou belgickým soudem odpovídal SDEU ve věci *Iveco Fiat*²⁸⁷ na otázku, zda se spor z právního vztahu, který vznikl z důvodu pokračování stran v písemně uzavřené smlouvě na dobu určitou, která obsahovala jurisdikční ujednání, bude řídit rovněž tímto jurisdikčním ujednáním. SDEU judikoval, že původní smluvní ujednání, včetně jurisdikčního ujednání, zůstává nadále v platnosti v případě, že rozhodný právní řád umožňuje automatické obnovení písemné smlouvy, aniž by se na tom strany písemně domluvily.²⁸⁸ Záleží tedy na tom, zda je tento postup možný podle rozhodného práva. Pokud automatické obnovení neumožní, bude příslušnost soudu založena pouze v případě, když jedna ze stran písemně potvrdí jurisdikční dohodu a druhá strana proti tomuto potvrzení nevznese námitky.²⁸⁹

2.11.3 Ústní dohoda s písemným potvrzením

Dle čl. 25 Nařízení lze platně uzavřít jurisdikční dohodu rovněž formou ústní dohody s písemným potvrzením. Dohoda o volbě soudu uzavřená bez dalšího v ústní formě však bude neplatná. Nařízení vyžaduje výslovnou dohodu stran v ústní formě, písemné potvrzení již může vydat pouze jedna ze stran, resp. kterákoliv ze stran.²⁹⁰ Tímto způsobem nelze založit příslušnost zvoleného soudu, pokud druhá strana odporuje písemnému potvrzení, musí tak však učinit v přiměřené době po obdržení písemného potvrzení.²⁹¹ Písemné potvrzení musí potvrzovat dohodou s tímž obsahem, na kterém se

²⁸⁶ Srov. *Bříza 2012*, s. 153.

²⁸⁷ Srov. rozsudek ze dne 11. listopadu 1986, *SpA Iveco Fiat v Van Hool NV*, C-313/85, Recueil, s. 3337.

²⁸⁸ Srov. *Iveco Fiat*, bod 7.

²⁸⁹ Srov. tamtéž, body 8–10.

²⁹⁰ Srov. rozsudek ze dne 19. června 1984, *Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ v NV Haven- & Vervoerbedrijf Nova and NV Goeminne Hout*, 71/83, Recueil, s. 2417, bod 16; *Pocarova zpráva*, odst. 108.

²⁹¹ Srov. rozsudek ze dne 11. července 1985, *F. Berghoefier GmbH & Co. KG v ASA SA*, 221/84, Recueil, s. 2699, bod 15.

strany dohodly, opačný postup je možný jen v případě, že by druhá strana potvrzení explicitně přijala rovněž v písemné formě.²⁹²

Z písemného potvrzení musí jasně vyplývat úmysl strany potvrdit předchozí ústní dohodu, nemůže tedy jít pouze o fakturu či pouhé potvrzení nabídky, jež nejsou potvrzením smlouvy obsahující jurisdikční doložku nebo samotně stojící dohody o volbě soudu.²⁹³ Písemné potvrzení může být, stejně jako písemně uzavřená jurisdikční dohoda, zasláno druhé straně elektronickými prostředky, které umožňují trvalý záznam dohody.²⁹⁴

2.11.3.1 *Potvrzení jurisdikční dohody u potvrzení objednávky*

SDEU se ve věci *Segoura* zabýval otázkou, zda byla platně uzavřena jurisdikční dohoda v ústní formě s písemným potvrzením v případě, že jurisdikční dohoda byla společně se všeobecnými podmínkami prodeje jedné ze stran obsažena v potvrzení objednávky, které jedna strana předala druhé při dodání zboží, aniž by toto potvrzení druhá strana podepsala.

SDEU zopakoval v rozhodnutí požadavek na přísný výklad formálních náležitostí dohody o volbě soudu a rovněž na jasně a zřetelně projevenou vůli stran být dohodou o soudní příslušnosti vázán. Dohoda o soudní příslušnosti obsažená na zadní straně potvrzení vydaného jednostranně jednou ze smluvních stran na základě uzavřené ústní kupní smlouvy by druhou stranu zavazovala pouze v případě, pokud by druhá strana potvrzení písemně přijala.²⁹⁵ Skutečnost, že druhá strana potvrzení převzala a neprotestovala vůči němu, nelze bez dalšího považovat za projev vůle této strany být tímto ujednáním vázán.²⁹⁶ To by bylo možné pouze v případě, kdy by byla taková ústní smlouva, jež se řídí všeobecnými podmínkami prodeje obsahujícími jurisdikční doložku, uzavřena v rámci mezi stranami zavedené a trvající obchodní praxe.²⁹⁷

²⁹² Srov. rozsudek ze dne 14. prosince 1976, *Galleries Segoura SPRL v Société Rahim Bonakdarian*, 25/76, Recueil, s. 1851, bod 8.

²⁹³ Srov. *Magnus – Mankowski* 2012, s. 487–488.

²⁹⁴ Srov. kapitola 2., oddíl 2.11.2.

²⁹⁵ Srov. *Segoura*, bod 8.

²⁹⁶ Srov. tamtéž, body 10–11.

²⁹⁷ Srov. tamtéž, bod 11–12.

2.11.3.2 Ústní změna písemně uzavřené jurisdikční dohody

Ve věci *Berghoefer*²⁹⁸ se SDEU zabýval případem, kdy strany ústně změnily původně písemně uzavřenou jurisdikční dohodu a následně strana, která později podala žalobu, druhé straně poslala dopis s písemným potvrzením této ústní dohody. Druhá strana na tento dopis nijak nereagovala a ani jinak neprotestovala. Ačkoliv ústní dohodu potvrdila pouze jedna strana, která navíc měla z ujednání prospěch, druhá strana proti doručenému písemnému potvrzení o změně jurisdikční dohody nijak neprotestovala.²⁹⁹ Z toho tedy lze usuzovat, že se změnou souhlasila, a dohoda o volbě soudu byla tedy platně změněna. Domníváme se, že SDEU v tomto rozhodnutí vyjádřil názor, že neexistuje žádná hierarchie mezi jednotlivými formami jurisdikční dohody, písemná forma a ústní forma s písemným potvrzením jsou si tedy rovny a písemně uzavřenou jurisdikční dohodu lze ústně změnit.

2.11.4 Zvyklost zavedená mezi stranami

Nařízení propůjčuje prorogační účinky rovněž jurisdikčním dohodám uzavřeným ve formě, jež odpovídá zvyklostem zavedeným mezi stranami. Evropský zákonodárce v tomto případě chrání legitimní očekávání a dobrou víru osob, které spolu dlouhodobě vstupují do právních vztahů na stejném či podobném základě.³⁰⁰ Jurisdikční dohody jsou běžně používány mezi obchodníky v rámci mezinárodního obchodu, neboť zvyšují jejich jistotu, snižují riziko, a tedy i celkové náklady na obchodní transakci. Obchodníci mezi sebou často opakovaně uzavírají větší množství obchodů stejného druhu. Je tak legitimní chránit dobrou víru účastníka takového trvalého obchodního vztahu v to, že se druhá smluvní strana bude v budoucnu chovat za podmínek, které mezi stranami vešly ve zvyklost, shodně, jako se chovala doposud.³⁰¹

Nelze samozřejmě vyloučit ani možnost zavedení zvyklosti mezi stranami jednajícími mimo svou podnikatelskou činnost, domníváme se však, že takové případy nebudou časté.

²⁹⁸ Srov. rozsudek ze dne 11. července 1985, *F. Berghoefer GmbH & Co. KG v ASA SA*, 221/84, Recueil, s. 2699.

²⁹⁹ Srov. *Berghoefer*, bod 10, 14 a 15.

³⁰⁰ Srov. rozsudek ze dne 14. prosince 1976, *Galleries Segoura SPRL v Société Rahim Bonakdarian*, 25/76, Recueil, s. 1851.

³⁰¹ V mezinárodním obchodě nelze vyloučit uzavření dohody o volbě soudu v ještě volnější formě, srov. kapitola 2., oddíl 2.11.5.

Oproti Nařízení Úmluva nepočítá s možností založení příslušnosti soudu jiným způsobem než uzavřením či zdokumentováním jurisdikční dohody písemně. V jejím režimu tedy není možné založit soudní příslušnost na základě zvyklosti zavedené mezi stranami či obchodní zvyklosti udržované v mezinárodním obchodě.³⁰²

Dohody o volbě soudu uzavřené v této formě umožňují kontrahentům založit příslušnost soudu, aniž by došlo k manifestaci vůle stran v písemné formě ať již v době uzavření jurisdikční dohody, nebo v pozdějším potvrzení této dohody. Jde tedy o implicitní dohodu o volbě soudu. Přesto je nutné, aby byl zjištěn skutečný konsenzus stran ohledně volby daného soudu.³⁰³

Samotná zvyklost zavedená mezi stranami tedy nezaloží jurisdikci soudu podle tohoto ustanovení, pokud v rámci ní nedošlo ke skutečné dohodě na příslušnosti soudu. Skutečnost, že jedna ze stran např. opakovaně zasílala v rámci vzájemných obchodů druhé straně odkazy na své VOP obsahující jurisdikční dohodu, nestačí k založení soudní příslušnosti. K prorogaci dojde pouze v případě, když tuto praxi trvající po dlouhou dobu nikdy druhá strana nezpochybnila, a bylo by tak v rozporu s principem ochrany dobré víry nepřiznat takové praxi právní následky. Pro uspokojení požadavků na zvyklost zachovávanou mezi stranami je tedy nutné, aby strany po určitou dobu pravidelně, opakovaně a určitým způsobem mezi sebou uzavíraly smlouvy určitého typu.³⁰⁴

2.11.5 Obchodní zvyklost udržovaná v mezinárodním obchodě

Nařízení umožňuje uzavřít dohodu o volbě soudu v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem, které strany znaly nebo musely znát a které strany smluv tohoto druhu v daném odvětví obchodu obecně znají a pravidelně se jimi řídí.³⁰⁵ Možnost sjednání volby soudu v této formě byla přidána již do textu Bruselské úmluvy ve snaze vyjít vstříc potřebám mezinárodního obchodu.³⁰⁶ Obchodní zvyklosti, zejména praxe standardizovaných podmínek (např. INCOTERMS, RAFTD)

³⁰² Srov. čl. 3 písm. c) Úmluvy; *Heidelberská zpráva*, s. 163–164, odst. 387; podrobněji kapitola 2., oddíl 2.11.4 a 2.11.5.

³⁰³ Srov. rozsudek ze dne 20. února 1997, *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL*, C-106/95, Recueil, s. I-911, body 17–19.

³⁰⁴ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 489–490, bod 172.

³⁰⁵ Srov. čl. 25 odst. 1 písm. c) Nařízení.

³⁰⁶ Srov. *Jenard-Mollerova zpráva*, bod 56.

a formulářů, lze rozhodně podřadit pod *lex mercatoria*, Nařízení tedy dle našeho názoru v tomto případě propůjčuje *lex mercatoria* závaznost.

Umožnění sjednání dohody o volbě soudu v této formě posiluje právní jistotu adresátů tím, že poskytuje stranám možnost dovolat se jurisdikční dohody, která nevyhovuje požadavkům čl. 25 odst. 1 písm. a) a b) Nařízení, ale zvyklost je obecně známá v daném odvětví mezinárodního obchodu. Znění čl. 25 odst. 1 písm. c) bylo inspirováno zněním čl. 9 odst. 2 CISG,³⁰⁷ a proto se lze při výkladu tohoto ustanovení inspirovat judikaturou a doktrinárními prameny týkajícími se příslušných ustanovení CISG. Téměř shodné znění obsahuje rovněž čl. 1:105 PECL.³⁰⁸

2.11.5.1 *Souhlas se předpokládá*

Pro platné uzavření dohody o soudní příslušnosti dle tohoto oddílu je nutné vycházet ze skutečného konsenzu stran.³⁰⁹ Souhlas smluvních stran s jurisdikční dohodou se však předpokládá, pokud je jejich chování v souladu se zvyklostí zachovávanou v daném odvětví mezinárodního obchodu, ve kterém strany působí, přičemž o existenci zvyklosti vědí nebo by o ní měly vědět.³¹⁰ Taková zvyklost existuje, pokud subjekty, které působí v daném odvětví mezinárodního obchodu, pravidelně postupují určitým způsobem v souvislosti s uzavíráním obchodů určitého typu.³¹¹ Strana, jež se zvyklosti udržované v mezinárodním obchodu dovolává, její existenci musí v případném řízení dokázat.³¹²

2.11.5.2 *Publicita*

V mezinárodním obchodu se běžně sjednávají smlouvy na základě standardizovaných formulářů, které jsou často vytvářeny odbornými organizacemi sdružujícími podnikatele v daném odvětví mezinárodního obchodu. Existence veřejně přístupných standardizovaných formulářů obsahujících jurisdikční ujednání, resp. publicita jurisdikční dohody dodržované v rámci obchodní zvyklosti, usnadňuje stranám možnost

³⁰⁷ Srov. Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň 11. dubna 1980, vyhlášeno pod č. 160/1991 Sb., kterou ratifikovaly všechny členské státy kromě Irska, Malty, Portugalska a Velké Británie.

³⁰⁸ Srov. *Principles of European Contract Law*.

³⁰⁹ Srov. rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, body 19–21.

³¹⁰ Srov. rozsudek ze dne 20. února 1997, *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL*, C-106/95, Recueil, s. I-911, body 17–19.

³¹¹ Srov. *MSG*, body 23, 24.

³¹² Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 163, odst. 385; *Magnus – Mankowski 2012*, s. 492–493, bod 121 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 374.

dokázat, že daná zvyklost je pravidelně a obecně dodržována.³¹³ Absenci publicity dohody o volbě soudu dodržované v rámci obchodní zvyklosti však nelze spojit s neplatností jurisdikčního dohody uzavřené v této formě.³¹⁴

2.11.5.3 Požadavky na obchodní zvyklost

Obchodní zvyklost musí být všeobecně známá a pravidelně dodržovaná většinou osob, které jsou v daném odvětví mezinárodního obchodu činy, a strany si byly nebo měly být její existence vědomy.³¹⁵ Musí se rovněž jednat o obchodní zvyklost udržovanou v mezinárodním obchodě, proto je inherentní požadavek na mezinárodní povahu prorogovaných obchodních transakcí. Jednání stran, jež naplňuje požadavky pro obchodní zvyklost, nepřestává tvořit obchodní zvyklost v momentě, kdy se jedna ze stran dovolává neúčinnosti jurisdikčního ujednání uzavřeného ve formě obchodní zvyklosti, a to za předpokladu, že v daném odvětví mezinárodního obchodu je taková obchodní zvyklost nadále dodržována. Existenci zvyklosti nebrání, pokud ji někteří obchodníci činní v relevantním odvětví zpochybňují.³¹⁶

Skutečnost, zda byla příslušná smlouva uzavřena v daném odvětví mezinárodního obchodu a zda v takovém odvětví mezinárodního obchodu, ve kterém obě strany působí, obchodní zvyklost existuje, musí posoudit národní soud,³¹⁷ a to např. provedením důkazu znaleckým posudkem. Příslušný soud nebude při řešení této otázky postupovat podle právního řádu některého z členských států, ale pouze podle toho, zda v daném odvětví mezinárodního obchodu, ve kterém strany působí, podnikatelé a další subjekty pravidelně a obecně dodržují určitý způsob chování v souvislosti s uzavíráním smluv určitého typu.³¹⁸ Zvyklost musí být zachovávána v odvětví mezinárodního obchodu, ve kterém jsou strany činné.³¹⁹

Nevyžaduje se mezinárodní dodržování zvyklosti nebo její dodržování v konkrétních či ve všech státech, ve kterých se Nařízení aplikuje.³²⁰ Přetrvává ovšem nejistota ohledně toho, zda se zvyklost musí dodržovat ve státech, v nichž sídlí nebo

³¹³ Srov. *Hugo Trumphy*, bod 28.

³¹⁴ Srov. tamtéž, body 44–45.

³¹⁵ Srov. tamtéž, body 25–26.

³¹⁶ Srov. tamtéž, bod 29.

³¹⁷ Srov. rozsudek ze dne 20. února 1997, *Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL*, C-106/95, Recueil, s. I-911, bod 21; *Hugo Trumphy*, body 35–37.

³¹⁸ Srov. *Hugo Trumphy*, body 25–26.

³¹⁹ Srov. *Jenard-Mollerova zpráva*, bod 58.

³²⁰ Srov. *Hugo Trumphy*, bod 27.

mají bydliště strany jurisdikční dohody.³²¹ Dle našeho názoru toto kritérium nabývá na významu pouze v souvislosti s požadavky na obchodní zvyklosti vyloženými v předchozích oddílech, a může tedy tvořit jedno z hledisek, na základě kterých soud určí, zda strana věděla či mohla vědět o obchodní zvyklosti. Relevanci dané skutečnosti pro posouzení případu bude posuzovat příslušný soud *ad hoc* podle okolností případu.

Otázku, zda musí být jurisdikční dohoda obsažena v písemném dokumentu, včetně otázky jazyka, ve kterém je sepsána, a způsobu, kterým je jurisdikční doložka případně vtělena do standardizovaného formuláře, musí posoudit národní soud podle toho, zda jsou tyto požadavky v souladu s obchodní zvyklostí udržovanou v daném odvětví mezinárodního obchodu. Nesmí zkoumat možný rozpor zvyklosti s ustanoveními národních právních řádů. Ustanovení čl. 25 odst. 1 písm. c) Nařízení se aplikuje i na osoby, které nejsou dle rozhodného práva podnikatelé ve formálním slova smyslu, postačí, aby tyto osoby jednaly v příslušných transakcích z profesionálních, a nikoliv z osobních důvodů.³²²

2.11.5.4 *Znalost zvyklosti smluvními stranami*

Vědomost stran o existenci ustálené zvyklosti se musí zakládat na tom, že v daném odvětví mezinárodního obchodu, ve kterém strany působí, se při uzavírání příslušných smluv daná zvyklost dodržuje pravidelně a obecně, a to neohledně na státní příslušnost stran či na to, zda je pramen, v němž je jednání naplňující danou zvyklost obsaženo, zveřejněn či nikoliv. Skutečnost, že druhá strana působí v relevantním odvětví mezinárodního obchodu krátce a nemá doposud dostatečné zkušenosti, je irelevantní.³²³

Posouzení vědomosti stran o udržování dané zvyklosti náleží národním soudům. Ty musí určit, za jakých podmínek lze mít za to, že strana věděla nebo měla vědět o konkrétní zvyklosti. V praxi národních soudů tedy panuje značná nejistota, podle jakých kritérií má národní soudce posoudit, zda strany měly nebo měly mít vědomost o příslušné zvyklosti.³²⁴ Ani SDEU dosud tato kritéria konkrétně nedefinoval. Na znalost nebo předpokládanou znalost smluvních stran ohledně dané zvyklosti lze usuzovat zejména na základě toho, zda strany spolu nebo s jinými podnikateli v daném odvětví mezinárodního obchodu již dříve obchodovaly a zda je chování, které tvoří

³²¹ Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 163, odst. 386.

³²² Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 491, bod 117.

³²³ Srov. *tamtéž*, s. 493, bod 122.

³²⁴ Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 162, odst. 384.

náplň dané zvyklosti, dostatečně všeobecně známé, neboť je pravidelně a obecně dodržováno v souvislosti s uzavíráním smluv určitého typu, a proto jej lze považovat za ustálenou zvyklost.³²⁵

2.12 *Materiální platnost dohody o volbě soudu*

Nařízení po vzoru Úmluvy³²⁶ zavádí jednotnou kolizní normu pro posouzení materiální platnosti dohody o volbě soudu.³²⁷ Jedná se o případy, kdy je jurisdikční dohoda neplatná, protože ji strany uzavřely v tísní, omylem, v důsledku podvodu, pod hrozbou násilí nebo jiné újmy či za jiných podobných okolností ovlivňujících určitost daného úkonu či svobodu a vážnost vůle. Materiální platnost dohody o volbě soudu se posoudí na základě práva soudu určeného v jurisdikční dohodě, včetně kolizních norem tohoto členského státu.³²⁸ Souhlasíme s Hayem,³²⁹ že umožnění zpětného a dalšího odkazu v kolizní normě není v evropském právu systémové,³³⁰ ale musíme mít na vědomí, že jedním z hlavních důvodů pro přijetí Nařízení byla snaha o harmonizaci pravidel Nařízení Brusel I s Úmluvou, jež zpětný a další odkaz ve své kolizní normě umožňuje.³³¹ Z důvodu oddělitelnosti dohody o volbě soudu od smlouvy, ke které směřuje, se tedy může materiální platnost dohody o volbě soudu řídit jiným právním řádem než smlouva, ke které jurisdikční dohoda směřuje.

Okamžik, ke kterému musí být v příslušném právním vztahu přítomny veškeré relevantní skutečnosti nutné pro materiální platnost dohody o volbě soudu, se určí rovněž podle rozhodného práva. Za takový okamžik se bude v zásadě ve všech právních řádech členských států považovat moment, kdy byla jurisdikční dohoda uzavřena.³³² Pozdější změna relevantních okolností nebude mít na materiální platnost dohody o volbě soudu vliv.³³³

³²⁵ Srov. čl. 9 odst. 2 Úmluvy OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň 11. dubna 1980, vyhlášeno pod č. 160/1991 Sb.; rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, bod 43.

³²⁶ Srov. kapitola 5., oddíl 5.16.

³²⁷ Kolizní norma se možná vztahuje i na otázku existence souhlasu stran s jurisdikční dohodou, srov. kapitola 2., oddíl 2.10.1.

³²⁸ Srov. odst. 20 preambule Nařízení.

³²⁹ Srov. *Hay 2013*, s. 3.

³³⁰ Srov. čl. 20 Nařízení Řím I.

³³¹ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 80–81; *Kruger 2008*, s. 223–224, bod 4.30.

³³² Srov. čl. 4:103, 4:107, 4:108 *Principles of European Contract Law*.

³³³ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 465, bod 58.

Vzhledem ke skutečnosti, že strany jurisdikční dohody mohou zvolit za příslušné soudy více členských států, není jasné, na základě právního řádu jakého ze států zvolených soudů by měl soudce určit rozhodné právo. Domníváme se, že v důsledku nepozornosti evropského zákonodárce tyto případy zůstanou *a lacuna* v Nařízení do doby, než se k němu SDEU autoritativně vyjádří. Pokud přesto v dohodě o volbě soudu, v níž strany zvolí za příslušné soudy více členských států, zároveň určí, že pro účely aplikace kolizní normy se má postupovat podle práva jednoho z těchto států zvolených soudů, měl by dle našeho názoru soud, jenž bude posuzovat materiální platnost takové dohody, s ohledem na projevenou vůli stran tuto dohodu respektovat a materiální platnost této dohody posuzovat na základě stranami určeného právního řádu jednoho ze států zvolených soudů.

V případě, že strany takové ujednání neučiní, bude pravděpodobně ten ze zvolených soudů, před kterým se řízení povede, z praktických důvodů posuzovat materiální platnost jurisdikční dohody dle svého práva, včetně pravidel mezinárodního práva soukromého. Pokud bychom stranám neposkytli možnost zvolit rozhodný právní řád jednoho ze států zvolených soudů pro aplikaci kolizní normy, neměly by tak žádnou možnost, jak v této věci zabránit *forum shoppingu*, neboť by kterákoliv ze stran mohla jednostranně určit právo, podle kterého se bude z příkazu kolizní normy posuzovat materiální platnost dohody tím, že podá žalobu u soudu toho ze států zvolených soudů, jehož právní řád jí bude vyhovovat.³³⁴

2.13 Zrušení, změna a dodatečné uzavření dohody o volbě soudu

Nařízení neuvádí postup pro zrušení, změnu a dodatečné uzavření dohody o volbě soudu. Vzhledem k doktríně o úplné a autonomní úpravě požadavků na formální platnost jurisdikční dohody obsažené v Nařízení³³⁵ se domníváme, že bude pro změnu nebo dodatečné uzavření dohody o volbě soudu třeba splnit pouze podmínky stanovené

³³⁴ Výše zmíněné platí v případě, že budeme respektovat výluky z aplikace Nařízení Řím I stanovenou v čl. 1 odst. 2 písm. e) a budeme postupovat v souladu s ustanoveními pravidel mezinárodního práva soukromého jednotlivých členských států, srov. kapitola 2., oddíl 2.10.1.

³³⁵ Srov. rozsudek ze dne 10. března 1992, *Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit*, C-214/89, Recueil, s. I-1745, bod 14; rozsudek ze dne 16. března 1999, *Trasporti Castelletti SpA v Hugo Trumpy SpA*, C-159/97, Recueil, s. I-1597, body 37–39.

v čl. 25 Nařízení. Neexistuje žádná hierarchie mezi jednotlivými formami jurisdikční dohody.³³⁶

Jsme tedy toho názoru, že jurisdikční dohoda může být měněna i formou méně striktní, než ve které byla původně uzavřena, a to včetně případů předchozího uzavření jurisdikční dohody formou notářského zápisu. Naopak zrušit lze jurisdikční dohodu pravděpodobně bezformálně, pouze za předpokladu, že strany projeví vůli ji zrušit. To neplatí pro nahrazení stávající jurisdikční dohody dohodou novou, v tomto případě je (jak bylo zmíněno výše) potřeba splnit požadavky čl. 25 Nařízení.³³⁷ Za specifickou formu dodatečné dohody o volbě soudu lze také považovat postup žalovaného v souladu s čl. 26 Nařízení spočívající v pasivním přijetí jurisdikce soudu, u kterého byla podána žaloba.³³⁸

2.14 Omezení volby soudu

Jednou z charakteristik každého vyspělého právního systému je respekt vůči smluvní autonomii stran a zajištění, aby mohly osoby soukromého práva volně vstupovat do práv a povinností, které svědčí jejich zájmům. Právo by do těchto soukromoprávních ujednání mělo zasahovat pouze v případech, kdy je to nezbytné k zajištění ochrany veřejného zájmu.³³⁹ Ačkoliv je Nařízení ovládáno rovněž zásadou autonomie vůle, musíme mít na paměti, že dohody o volbě soudu zasahují jak do soukromých, tak do veřejných zájmů.³⁴⁰ Možnost volby soudu tedy není absolutní a Nařízení stanoví její limity.

Úprava dohod o volbě soudu dle čl. 25 má obecně přednost před ostatními ustanoveními Nařízení, tedy zejména před případy založení soudní příslušnosti podle čl. 4 a 7 Nařízení. Nařízení ovšem předvídá situace, kdy strany uzavřou dohodu o volbě soudu vyhovující požadavkům čl. 25 Nařízení, ale k prorogaci nedojde pro rozpor s jinými ustanoveními Nařízení, které se budou aplikovat přednostně.

Nařízení zbavuje nebo omezuje účinky dohod o volbě soudu uzavřených v taxativně vyjmenovaných případech, jež jsou uvedeny v čl. 25 odst. 4. Jde o případy

³³⁶ Srov. rozsudek ze dne 11. července 1985, *F. Berghoefer GmbH & Co. KG v ASA SA*, 221/84, Recueil, s. 2699.

³³⁷ Pro stejný názor srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 506–507, bod 154.

³³⁸ Srov. kapitola 3.

³³⁹ Srov. *Briggs 2008*, s. 12, bod 1.22.

³⁴⁰ Srov. *Steinle – Vasiliades 2010*, s. 567.

speciální úpravy pojistných smluv,³⁴¹ věcí spotřebitelských,³⁴² individuálních pracovních smluv³⁴³ a případy výlučné příslušnosti.³⁴⁴ V těchto věcech se prosadí speciální ustanovení Nařízení i před jurisdikčními dohodami uzavřenými ve prospěch soudů třetích států,³⁴⁵ Nařízení však nemůže zabránit soudům třetích států vydat v těchto věcech svá rozhodnutí. SDEU dále přiznal před způsobem založení soudní příslušnosti dohodou o volbě soudu dle čl. 25 přednost založení soudní příslušnosti podřízením se příslušnosti soudu postupem žalovaného dle čl. 26.

2.14.1 Dohody o volbě soudu uzavřené se slabší smluvní stranou

Nařízení je v taxativně uvedených případech jurisdikčních dohod uzavřených v právních vztazích, v nichž je jedna ze stran vůči straně druhé fakticky znevýhodněna, ovládáno zásadou, že dohoda o volbě soudu uzavřená v těchto věcech není automaticky neplatná, musí však vyhovět speciálním požadavkům. Lze zobecnit, že dohoda o volbě soudu je platná, pokud je uzavřena ve prospěch slabší smluvní strany a umožňuje jí zažalovat silnější stranu u soudů odlišných od těch, které by byly jinak příslušné nebo byla-li dohoda o volbě soudu uzavřena až po zahájení sporu.³⁴⁶ Právo tak věnuje zvýšenou pozornost ochraně slabší smluvní strany a snaží se vyrovnat faktickou nerovnost mezi zúčastněnými subjekty tím, že slabší smluvní strana může vždy těžit z výhody jí bližšího sudiště.³⁴⁷ Dohoda o volbě soudu v těchto věcech musí splňovat samozřejmě i veškeré formální náležitosti stanovené pro obecnou jurisdikční dohodu v čl. 25 Nařízení.

Nařízení však nechrání jakoukoliv osobu ve faktickém postavení slabší smluvní strany. Speciální protektivní ustanovení, jež jsou pojata jako výjimka z obecného pravidla neomezené možnosti stran vybrat si pro svůj případ příslušný soud členského státu, dopadají pouze na osoby vystupující ve specifických vztazích v případech uvedených v čl. 25 odst. 4 Nařízení. Pojem slabší smluvní strany tedy nelze vykládat jako pojem faktický, ale jako doktrinální pojem vztahující se na osoby, které se účastní ve specifickém postavení právních vztahů předvídaných speciálními ochrannými

³⁴¹ Srov. čl. 15 Nařízení.

³⁴² Srov. čl. 19 tamtéž.

³⁴³ Srov. čl. 23 tamtéž.

³⁴⁴ Srov. čl. 24 tamtéž.

³⁴⁵ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 497, bod 133 a díla tam citovaná v pozn. pod čarou č. 411.

³⁴⁶ Srov. *Evrigenis-Kerameusova zpráva*, odst. 64.

³⁴⁷ Srov. *Rozehnalová a kol. 2013*, s. 266.

ustanoveními Nařízení.³⁴⁸ Omezující ustanovení chránící slabší smluvní stranu se použijí jednostranně, tedy pouze v případě, že je slabší strana v pozici žalovaného.³⁴⁹ V případě porušení ochranných pravidel o speciální soudní příslušnosti v řízeních se slabší smluvní stranou nebude takové rozhodnutí vydané v členském státě uznáno v jiném členském státě a případně ani vykonáno.³⁵⁰

V následujících oddílech se budeme zabývat konkrétními případy, ve kterých Nařízení vyžaduje pro platnost jurisdikční dohody splnění zvláštních požadavků, jež omezují smluvní volnost stran, které jsou v těchto vztazích činné. Vždy se nejprve pokusíme odpovědět na otázku, na jaké právní vztahy se zmíněné výjimky z obecného režimu sjednávání dohody o volbě soudu vztahují, a poté vyložíme samotná pravidla pro sjednávání soudní příslušnosti v těchto věcech.

2.14.1.1 *Speciální úprava ve věcech pojistných*

Pravidla upravující volbu soudu ve věcech pojištění stanoví Nařízení jako *lex specialis* vůči obecným ustanovením o dohodách o volbě soudu. Speciální úprava se vztahuje pouze na případy soukromého pojištění, nikoliv na věci sociálního pojištění nebo jiných pojistných vztahů veřejnoprávního charakteru.³⁵¹ Nařízení ani rozhodovací praxe SDEU doposud uspokojivě nezodpověděly otázku, na které případy speciální pravidla upravující věci pojištění dopadají. Je však dovozováno, že dopadají na práva a povinnosti stran pojistných smluv a na otázky vzniku, zániku a porušení pojistných smluv a na přímé žaloby proti pojistitelům.³⁵² SDEU z rozsahu aplikace této výjimky vyňal některé případy, kdy subjekty nejsou v hospodářsky nevyrovnaném postavení. Jde zejména o případy sporů mezi pojistiteli³⁵³ a pojistitelem a zajistitutelem (zajišťovnou).³⁵⁴

³⁴⁸ U pojistných smluv jím tedy rozumíme pojištěného, pojistníka, oprávněnou osobu nebo poškozeného, u spotřebitelských smluv spotřebitele a u individuálních pracovních smluv zaměstnance.

³⁴⁹ Srov. Pauknerová 2013, s. 106.

³⁵⁰ Srov. čl. 45 odst. 1 písm. e) a čl. 46 Nařízení.

³⁵¹ Srov. Pauknerová 2013, s. 106.

³⁵² Srov. Rozehnalová a kol. 2013, s. 268.

³⁵³ Srov. rozsudek ze dne 26. května 2005, *Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne a další proti Zurich España a Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)*, C-77/04, Recueil, s. I-4509, body 23–24.

³⁵⁴ Srov. rozsudek ze dne 13. července 2000, *Group Josi Reinsurance Company SA v Universal General Insurance Company (UGIC)*, C-412/98, Recueil, s. I-5925, bod 76.

Při výkladu ustanovení, jež se týkají pojistných smluv, můžeme z důvodu podobnosti této materie vycházet také z judikatury SDEU ve věcech spotřebitelských smluv.³⁵⁵

2.14.1.1.1 *Prorogace*

Úprava pojistných věcí v Nařízení je kogentní,³⁵⁶ dohodu o volbě soudu lze bez omezení uzavřít po vzniku sporu, v takovém případě Nařízení počítá s tím, že si slabší smluvní strana uvědomuje následky dohody o soudní příslušnosti. Dále lze dohodou umožnit slabší smluvní straně žalovat svého smluvního partnera u jiných soudů než u těch, které by byly jinak příslušné. Tuto možnost má pouze slabší smluvní strana (pojistník, pojištěný nebo oprávněná osoba), nikoliv strana silnější. Za příslušný lze také zvolit soud členského státu, ve kterém mají obě smluvní strany v době uzavírání dohody obvyklý pobyt nebo bydliště. Taková dohoda bude platná i v případě, že ke škodné události dojde v cizině, ledaže by taková dohoda nebyla přípustná dle práva státu zvoleného soudu. Dohodu o volbě soudu lze bez omezení uzavřít s pojistníkem s bydlištěm ve třetím státě, pokud nejde o povinné pojištění nebo o pojištění nemovitostí nacházejících se v některém členském státě.

Ve volbě soudu nejsou strany dále omezeny, pokud směřuje k pojistné smlouvě týkající se některého z rizik uvedených v čl. 16 Nařízení. Jde zejména o škody na námořních plavidlech a technice a na letadlech, pokud jsou způsobeny událostmi, které souvisejí s jejich využíváním pro obchodní účely, o škody na zboží přepravovaném plavidly nebo letadly, o veškerou odpovědnost (s výjimkou odpovědnosti za škody na zdraví cestujících nebo za škody na jejich zavazadlech, jež souvisejí s provozem výše uvedených zařízení) a o veškeré finanční ztráty v souvislosti s provozem těchto zařízení. Nařízení také neomezuje možnost zvolit soud v případě pojistné smlouvě týkající se „velkých rizik“ ve smyslu směrnice *Solventnost II*.³⁵⁷

2.14.1.2 *Speciální úprava ve věcech spotřebitelských*

2.14.1.2.1 *Spotřebitelská smlouva*

Speciální ustanovení upravující spory mezi spotřebitelem a druhou smluvní stranou se použijí v souladu s čl. 17 Nařízení ve věcech týkajících se smlouvy uzavřené

³⁵⁵ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 107.

³⁵⁶ Odchýlit se od ní lze v případech uvedených v čl. 15 Nařízení.

³⁵⁷ Srov. směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu (*Solventnost II*).

spotřebitelem pro účel, který se netýká jeho profesionální či podnikatelské činnosti, pokud jsou předmětem takové smlouvy koupě movitých věcí na splátky, půjčka návratná ve splátkách, úvěrový obchod určený k financování koupě takových movitých věcí a dále veškeré případy, kdy spotřebitel vstupuje ve smlouvu s osobou, provozující profesionální nebo podnikatelské činnosti v členském státě, v němž má spotřebitel bydliště, nebo pokud se taková činnost na tento členský stát zaměřuje, a tato smlouva spadá do rozsahu těchto činností.³⁵⁸

Definicí spotřebitelské smlouvy dle čl. 17 Nařízení se při výkladu Bruselské úmluvy a Nařízení Brusel I³⁵⁹ opakovaně zabýval SDEU. Ve věci *Engler* SDEU zdůraznil nutnost restriktivního výkladu pravidel upravujících výjimky z obecného režimu Bruselské úmluvy ve spotřebitelských věcech, přičemž tento výklad nesmí jít nad rámec případů výslovně předpokládaných Bruselskou úmluvou.³⁶⁰ Při posuzování skutečnosti, zda danou smlouvu lze považovat za spotřebitelskou smlouvu, je nutné tato ujednání vykládat v souladu se smyslem a účelem pravidel o spotřebitelských smlouvách, jejichž cílem je poskytnout ochranu spotřebiteli, jenž je v hospodářsky slabším postavení vůči svému smluvnímu protějšku.³⁶¹

2.14.1.2.2 *Spotřebitel*

Pro aplikaci ochranných ustanovení Nařízení ve věcech spotřebitelských smluv je nezbytné, aby žalovaná strana byla spotřebitelem. SDEU vymezil pojem spotřebitele pozitivně i negativně, a to jak s ohledem na osobní vlastnosti takové osoby, tak i na povahu a účel uzavírané smlouvy.³⁶² Spotřebitel může být pouze fyzická osoba³⁶³ vystupující v daném smluvním vztahu jako slabší subjekt,³⁶⁴ je konečným uživatelem předmětu smlouvy a sám se účastní celého kontraktačního procesu.³⁶⁵ O spotřebitele

³⁵⁸ Srov. čl. 17 odst. 1 Nařízení.

³⁵⁹ Srov. čl. 15 Nařízení Brusel I a čl. 13 Bruselské úmluvy.

³⁶⁰ Srov. rozsudek ze dne 20. ledna 2005, *Petra Engler proti Janus Versand GmbH*, C-27/02, Recueil, s. I-481, body 41–43; shodně rozsudek ze dne 14. května 2009, *Renate Ilsinger v Martin Dreschers*, C-180/06, bod 41, Recueil, s. I-3961, body 47 a 57.

³⁶¹ Srov. rozsudek ze dne 21. června 1978, *Bertrand v Paul Ott KG*, 150/77, Recueil, s. 1431, bod 21.

³⁶² Srov. rozsudek ze dne 27. dubna 1999, *Hans-Hermann Mietz v Intership Yachting Sneek BV*, C-99/96, Recueil, s. I-2277.

³⁶³ Srov. rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95, Recueil, s. I-3767, body 15–16.

³⁶⁴ Srov. *Bertrand*, bod 21.

³⁶⁵ Srov. rozsudek ze dne 19. ledna 1993, *Shearson Lehmann Hutton Inc. v TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und Beteiligungen mbH*, C-89/91, Recueil, s. I-139, bod 22.

nejde, pokud v daném vztahu vystupuje v rámci své podnikatelské činnosti, byť jde o tzv. drobného podnikatele.³⁶⁶

2.14.1.2.3 *Prorogace*

Ujednáním o soudní příslušnosti mohou strany spotřebitelské smlouvy vyloučit příslušnost jinak příslušných soudů, pokud byla jurisdikční dohoda uzavřena po vzniku sporu. Platně sjednaná je i dohoda, která umožňuje spotřebiteli zažalovat svého smluvního partnera u jiných než jinak příslušných soudů. Tato možnost je dána pouze spotřebiteli, nikoliv druhé straně smlouvy. Zvolit lze dále soud členského státu, ve kterém mají obě strany v době uzavření spotřebitelské smlouvy bydliště nebo obvyklý pobyt, ledaže by taková dohoda nebyla dle práva tohoto členského státu přípustná.

2.14.1.3 *Speciální úprava ve věcech individuálních pracovních smluv*

Pro aplikaci ustanovení na ochranu zaměstnance ve sporech se zaměstnavatelem se musí jednat o spor z „pracovní smlouvy“. Tento pojem zahrnuje pouze individuální pracovní smlouvy, nikoliv kolektivní pracovní smlouvy uzavřené mezi zaměstnavateli a zástupci zaměstnanců.³⁶⁷ Chybějící definici pojmu „pracovní smlouvy“ v Nařízení se pokusil vyložit SDEU ve věci *Shenavai* tak, že pracovní smlouvy vytvářejí trvalou vazbu mezi pracovníkem a zaměstnavatelem v rámci organizační struktury obchodní činnosti zaměstnavatele a jsou spojeny s místem, kde se práce vykonává. Na základě místa výkonu práce se rovněž určí aplikace kogentních ustanovení právního řádu takového místa a příslušných kolektivních pracovních smluv vztahujících se na výkon práce v tomto místě.³⁶⁸ Tento pojem musí být dle rozhodnutí ve věci *Weber*³⁶⁹ vykládán autonomně tak, že předpokládá ujednání mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, jehož předmětem je závislá činnost vázaná na pokyny a protiplněním je odměna.³⁷⁰

2.14.1.3.1 *Prorogace*

Dle ustanovení čl. 23 Nařízení je možné ve věcech individuálně určených pracovních smluv sjednat dohodu o volbě soudu pouze v případě, kdy k takové dohodě dojde až po vzniku sporu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, nebo v případě, kdy dohoda o volbě soudu umožňuje zaměstnanci podat žalobu u jiných soudů než u těch, jež jsou

³⁶⁶ Srov. *Bertrand*, bod 22.

³⁶⁷ Srov. *Jenard-Mollerova zpráva*, bod 60.

³⁶⁸ Srov. rozsudek ze dne 15. ledna 1987, *Hassan Shenavai v Klaus Kreischer*, C-266/85, bod 16.

³⁶⁹ Srov. rozsudek ze dne 27. února 2002, *Herbert Weber v Universal Ogden Services Ltd*, C-37/00, Recueil, s. I-2013.

³⁷⁰ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 109 a rozhodnutí tam citované v pozn. pod čarou č. 68.

uvezeny jako příslušné v oddíle o soudní příslušnosti pro individuální pracovní smlouvy.

2.14.2 Výlučná příslušnost

Případy výlučné příslušnosti tvoří jednu z výjimek aplikace obecného pravidla obsaženého v čl. 4 Nařízení, jež stanoví za příslušné soudy státu, ve kterém má žalovaný bydliště. Z toho důvodu je nutné rozsah těchto pravidel v souladu se zásadou, že výjimky se vykládají úzce, vykládat restriktivně podle účelu těchto ustanovení.³⁷¹ Pravidla o výlučné příslušnosti stojí na vrcholu hierarchie celého Nařízení a soudní příslušnost v těchto věcech nemůže být vyloučena žádným jiným pravidlem příslušnosti v Nařízení.³⁷² Věci, pro které stanoví Nařízení výlučnou příslušnost některých soudů, nemohou jiné soudy projednat a výlučně příslušné soudy jsou příslušné k projednání těchto věcí bez ohledu na bydliště stran.³⁷³

Soud výlučně příslušný je povinen vést řízení vždy, bez ohledu na to, zda bylo dříve zahájeno řízení jinde,³⁷⁴ naopak je povinností každého soudu členského státu *ex officio* zkoumat u věcí, které spadají pod rozsah čl. 24 Nařízení, zda je v dané věci příslušný. Pokud soud zjistí, že jeho příslušnost dána není, musí z úřední povinnosti prohlásit, že není příslušný, a to i v rámci odvolacího řízení.³⁷⁵ Sankcí za porušení pravidel o výlučné příslušnosti je odepření uznání a případně výkonu takových rozhodnutí dle čl. 45 a 46 Nařízení.

Také úprava jurisdikčních dohod musí ustoupit ustanovením týkajícím se věcí, ve kterých Nařízení stanoví v čl. 24 výlučnou příslušnost jiných soudů. Zvolený soud tedy nesmí věc, pro niž Nařízení stanoví výlučnou příslušnost jiného soudu, projednat a rozhodnout, naopak má povinnost prohlásit se za nepřislušný. Nařízení taxativně vypočítává níže uváděná řízení, ve kterých stanoví výlučnou soudní příslušnost.

³⁷¹ Srov. rozsudek ze dne 5. dubna 2001, *Richard Gaillard v Alaya Chekili*, C-518/99, Recueil, s. I-2771; rozsudek ze dne 9. června 1994, *Norbert Lieber v Willi S. Göbel and Siegrid Göbel*, C-292/93, Recueil, s. I-2535, bod 12.

³⁷² Srov. *Rozehnalová a kol.* 2013, s. 285.

³⁷³ Srov. rozsudek ze dne 13. července 2000, *Group Josi Reinsurance Company SA v Universal General Insurance Company (UGIC)*, C-412/98, Recueil, s. I-5925, bod 46.

³⁷⁴ Srov. rozsudek ze dne 27. června 1991, *Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company*, C-351/89, Recueil, s. I-3317, bod 26.

³⁷⁵ Srov. rozsudek ze dne 15. listopadu 1983, *Ferdinand M.J.J. Duijnste v Lodewijk Goderbauer*, 288/82, Recueil, s. 3663, bod 15.

2.14.2.1 *Práva k nemovitostem a nájem nemovitostí*

2.14.2.1.1 *Věcná práva*

Pro řízení, jejichž předmětem jsou věcná práva k nemovitostem a nájem nemovitostí, jsou příslušné soudy členského státu, v němž se nemovitost nachází. Výlučnou soudní příslušnost zakládá v těchto případech pouze řízení o věcných právech, nikoliv o závazkových právech spojených s transakcemi, jejichž předmětem jsou věcná práva (náhrada škody, zaplacení kupní ceny atd.). Takovými spory budou řízení, jejichž předmětem je určení rozsahu, obsahu, vlastnictví a držby nemovitých věcí a existence jiných věcných práv.³⁷⁶

SDEU v řadě případů upřesnil definici pojmu „věcná práva k nemovitostem“ negativním určením, kdy se o takové věci nejedná. O taková řízení nejde ve věcech, jejichž předmětem je žaloba na určení, že určitá osoba je držitelem věci,³⁷⁷ jejichž předmětem je prohlášení neúčinnosti dispozice s nemovitou věcí,³⁷⁸ žaloba na odstoupení od kupní smlouvy proti smluvnímu partnerovi z této smlouvy, jejímž předmětem je nemovitá věc,³⁷⁹ žaloba na náhradu škody způsobené užíváním bytu po zrušení převodu vlastnického práva³⁸⁰ a v neposlední řadě žaloba na zdržení se vytváření imisí.³⁸¹

2.14.2.1.2 *Nájem nemovitostí*

Soudy státu, v němž se nemovitost nachází, jsou rovněž výlučně příslušné v řízeních, jejichž předmětem je nájem této nemovitosti. Výjimkou jsou řízení vycházející z tzv. *timeshare* – nájmu nemovitostí za účelem jejich dočasného soukromého užívání po dobu nejvýše šesti po sobě následujících měsíců. Pro taková řízení jsou příslušné kromě soudů členského státu, v němž se nemovitosti nachází, i soudy toho členského státu, v němž má žalovaný bydliště, pokud je nájemcem fyzická osoba a pronajímatel i nájemce mají bydliště v témže členském státě.

³⁷⁶ Srov. rozsudek ze dne 10. ledna 1990, *Mario P. A. Reichert a další v Dresdner Bank*, C-115/88, Recueil, s. I-27, bod 11.

³⁷⁷ Srov. rozsudek ze dne 17. května 1994, *George Lawrence Webb v Lawrence Desmond Webb*, C-294/92, Recueil, s. I-1717, bod 19.

³⁷⁸ Srov. *Reichert*, body 12 a 15.

³⁷⁹ Srov. rozsudek ze dne 5. dubna 2001, *Richard Gaillard v Alaya Chekili*, C-518/99, Recueil, s. I-2771, bod 22.

³⁸⁰ Srov. rozsudek ze dne 9. června 1994, *Norbert Lieber v Willi S. Göbel and Siegrid Göbel*, C-292/93, Recueil, s. I-2535, bod 22.

³⁸¹ Srov. rozsudek ze dne 18. května 2006, *Land Oberösterreich proti ČEZ as*, C-343/04, Recueil, s. I-4557, bod 40; *Bříza 2006*, s. 51 an.

Rozsah pojmu „nájem nemovitosti“ vyložil SDEU ve věci *Erich Rösler*³⁸² tak, že zahrnuje spory mezi pronajímatelem a nájemcem, co se týče existence nebo výkladu nájemní smlouvy, náhrady škody způsobené nájemcem a spory ohledně placení nájemného.³⁸³ Řízení, ve kterém se pronajímatel domáhá náhrady škody způsobené na rekreační nemovitosti z důvodu porušení nájemní smlouvy špatnou péčí o pronajatou nemovitost ze strany nájemce, rovněž spadá pod rozsah pojmu „nájem nemovitosti“.³⁸⁴

2.14.2.2 *Založení, nulita nebo zrušení právnických osob a jiných entit nebo platnost usnesení jejich orgánů*

K projednání sporů z řízení, jejichž předmětem je platnost založení, nulita nebo zrušení společností nebo jiných právnických osob nebo sdružení fyzických nebo právnických osob nebo platnost usnesení jejich orgánů, jsou příslušné soudy členského státu, v němž má společnost, právnická osoba nebo sdružení sídlo.

SDEU značně zúžil podmínky aplikovatelnosti tohoto způsobu založení výlučné příslušnosti ve věci *Berliner Verkehrsbetriebe*.³⁸⁵ Německá veřejnoprávní instituce Berliner Verkehrsbetriebe („BVG“) a americká investiční banka JPMorgan uzavřely smlouvu, jejíž součástí byla rovněž dohoda o volbě soudu ve prospěch anglických soudů. JPMorgan následně podala proti BVG žalobu na zaplacení dlužné částky ze smlouvy u anglického soudu a BVG podala žalobu proti JPMorgan u soudu německého, ve které se domáhala vyslovení neplatnosti uzavřené smlouvy. BVG namítala, že anglický soud není příslušný a řízení by mělo proběhnout před německým soudem, jenž má být výlučně příslušný, protože se jedná o řízení, jehož předmětem je platnost usnesení orgánů právnické osoby,³⁸⁶ neboť usnesení orgánů BVG, na jejichž základě byla smlouva uzavřena, jsou neplatná z důvodu, že BVG jednala při uzavírání smlouvy *ultra vires*.

SDEU zdůraznil, že pravidla o výlučné příslušnosti tvoří výjimku z obecného pravidla o soudní příslušnosti, a rozhodl, že v tomto případě nešlo o spor o platnost

³⁸² Srov. rozsudek ze dne 15. ledna 1985, *Erich Rösler v Horst Rottwinkel*, 241/83, Recueil, s. 99.

³⁸³ Srov. *Erich Rösler*, bod 26.

³⁸⁴ Srov. rozsudek ze dne 27. ledna 2000, *Dansommer A/S v Andreas Götz*, C-8/98, Recueil, s. I-393, bod 38.

³⁸⁵ Srov. rozsudek ze dne 12. května 2011, *Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts proti JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch*, C-144/10, Recueil, s. I-3961.

³⁸⁶ Pro srovnání uvádíme, že anglická verze Nařízení v čl. 22 odst. 2 v pasáži, ve které česká verze hovoří o „usnesení“, užívá pojem „decisions“, což lze přeložit lépe jako „rozhodnutí“. Dle našeho názoru je věcně správnější anglická verze, neboť rozhodnutí je jistě širší pojem než usnesení, a česká verze tedy hypotézu tohoto ustanovení nedůvodně zužuje.

usnesení orgánů, ale o platnost smlouvy (byť údajně přijaté na základě neplatného usnesení orgánů právnické osoby) a takový spor již nelze podřadit pod případy výlučné soudní příslušnosti dle čl. 22 odst. 2 Nařízení Brusel I (čl. 24 odst. 2 Nařízení). SDEU zdůraznil, že opačný výklad by znamenal, že by pro téměř jakékoliv řízení zahájené na základě žaloby podané proti právnické osobě či jiné právní entitě – ať již z důvodu porušení smlouvy, či jiné právní skutečnosti – byly příslušné soudy členského státu, v němž má právnická osoba sídlo, a možnost jakékoliv autonomie vůle v oblasti volby soudu by byla pro strany prakticky vyloučena.

Rozhodnutí *Berliner Verkehrsbetriebe* tedy značně omezuje možnost aplikace zmíněného pravidla zakládajícího výlučnou soudní příslušnost. S jistotou se však bude aplikovat na interní spory v rámci právnické osoby či jiné právní entity (např. mezi společnostmi a společníky, ve sporu o platnost či neplatnost založení společnosti atd.), tedy na spory, ve kterých bude platnost či neplatnost založení společnosti nebo usnesení jejich orgánů uvedena jako primární důvod.³⁸⁷ Zásadně však nelze na základě tohoto ustanovení založit soudní příslušnost ve sporech smluvní povahy.³⁸⁸

2.14.2.3 *Zápisy do veřejných rejstříků*

Pro řízení, jejichž předmětem je platnost zápisů do veřejných rejstříků, jsou příslušné soudy členského státu, v němž jsou tyto rejstříky vedeny.³⁸⁹ Výlučná příslušnost je dána pouze pro řízení ohledně platnosti zápisů, nikoliv na účinky takových zápisů.³⁹⁰

2.14.2.4 *Patenty, ochranné známky a průmyslové vzory a podobná práva*

Nařízení stanoví v čl. 24 odst. 4 výlučnou příslušnost pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů, ochranných známek a průmyslových vzorů nebo jiných podobných práv, jež vyžadují udělení nebo zápis. Pro spory z těchto vztahů bude vždy příslušný soud členského státu, v němž bylo požádáno o udělení nebo zápis patentu, ochranné známky a průmyslového vzoru či kde byly uděleny nebo zapsány či platí za udělené nebo zapsané na základě právního aktu EU nebo mezinárodní smlouvy. Takový soud je příslušný bez ohledu na to, zda je příslušné řízení zahájeno prostřednictvím žaloby nebo námitky. Pro řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost evropského

³⁸⁷ Srov. *Berliner Verkehrsbetriebe*, body 26–27.

³⁸⁸ Srov. tamtéž, body 38–41.

³⁸⁹ Srov. čl. 24 odst. 3 Nařízení.

³⁹⁰ Srov. *Rozehnalová a kol. 2013*, s. 290.

patentu uděleného členskému státu, mají výlučnou příslušnost soudy tohoto členského státu, aniž je dotčena příslušnost Evropského patentového úřadu podle Úmluvy o udělování evropských patentů.³⁹¹

K rozsahu aplikace tohoto pravidla se SDEU nejprve vyjádřil ve věci *Duijnstee*,³⁹² když stanovil, že za řízení, jejichž předmětem je zápis nebo platnost patentů, se musí považovat řízení týkající se platnosti, existence nebo zrušení patentu nebo požadavku na přednostní právo na základě dřívějšího podání přihlášky.³⁹³

K rozsahu aplikace tohoto ustanovení se dále vyjádřil SDEU ve věci *GAT*.³⁹⁴ V tomto sporu o porušení francouzského patentu se jedna ze stran domáhala u německého soudu deklaratorního prohlášení o neporušení patentu. SDEU stanovil, že soudy, na území jejichž státu bylo požádáno o udělení nebo zápis patentu, kde byl patent udělen nebo zapsán nebo platí za udělený nebo zapsaný na základě mezinárodní smlouvy, jsou výlučně příslušné ve všech případech, kdy je napadena platnost či neplatnost patentu.³⁹⁵ Tato otázka je nezbytným předpokladem rovněž u žalob na porušení odpovídajících práv duševního vlastnictví. Tyto soudy budou příslušné i v řízeních o věcech, kde je pouze implikována platnost či neplatnost patentu.

Rozsah aplikace pravidel týkajících se výlučné soudní příslušnosti v těchto případech je tedy značně širší než v případech řízení ve věcech právnických osob a jiných entit.³⁹⁶

2.14.2.5 Výkon rozhodnutí

Pro řízení, jejichž předmětem je výkon rozhodnutí, jsou příslušné soudy členského státu, v němž byl nebo má být výkon rozhodnutí proveden.³⁹⁷

2.15 Jurisdikční dohoda ve věcech trustu

Speciální úpravu jurisdikčních dohod stanoví Nařízení u trustů, které v současné době již zná i české právo pod pojmem tzv. svěřenecký fond.³⁹⁸ Speciální úprava trustů

³⁹¹ Úmluva o udělování evropských patentů, Mnichov 5. října 1973.

³⁹² Srov. rozsudek ze dne 15. listopadu 1983, *Ferdinand M.J.J. Duijnstee v Lodewijk Goderbauer*, 288/82, Recueil, s. 3663.

³⁹³ Srov. *Duijnstee*, body 22 a 24.

³⁹⁴ Srov. rozsudek ze dne 13. července 2006, *Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG v Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG*, C-4/03, Sb. rozh., s. I-6509.

³⁹⁵ Srov. *GAT*, bod 25.

³⁹⁶ Srov. kapitola 2., oddíl 2.14.2.2.

³⁹⁷ Srov. čl. 24 odst. 5 Nařízení.

v Nařízení se vztahuje jen na ty trusty, jež spadají do věcné působnosti Nařízení, stranou úpravy zůstanou trusty založené pořízením pro případ smrti a další trusty spadající do oblasti Nařízením neupravených.³⁹⁹ Nařízení nestanoví ve věcech prorogace v oblasti trustů žádný teritoriální požadavek, úprava se tedy zřejmě použije na veškeré trusty volící soudy na území členských států.⁴⁰⁰

Speciální úprava trustů spočívá v tom, že osoby, na které se jurisdikční dohoda vztahuje, tedy zakladatel, člen správní rady trustu nebo oprávněná osoba, s ní nemusí vyslovit souhlas. Jejich souhlas se odvozuje již ze samotné účasti těchto osob na trustu, v jehož zakládající listině je jurisdikční doložka obsažena. Takovým způsobem může být soudní příslušnost sjednána ve sporech, ve kterých bude žalován zakladatel, člen správní rady trustu nebo oprávněná osoba ze sporů vyplývajících ze vztahů mezi těmito osobami nebo z práv a povinností těchto osob v rámci trustu, úprava tedy dopadá na „vnitřní vztahy“ v rámci trustu.⁴⁰¹

Okruh sporů, na něž se taková jurisdikční dohoda vztahuje, je tedy vymezen značně úzce. Vztahuje se jen na spory v rámci trustu, v ostatních sporech týkajících se trustu se uplatní obecná úprava volby soudu a žalovaná strana bude muset s jurisdikční dohodou vyslovit souhlas způsobem v Nařízení předvídaným.

2.16 *Následky porušení ujednání o volbě soudu*

2.16.1 Odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí

Pokud by se strana řízení, ve kterém bylo porušeno jurisdikční ujednání – tím tedy rozumějme, že soud nesprávně posoudil platně uzavřenou jurisdikční dohodu jako neplatnou nebo posoudil neplatně uzavřenou jurisdikční dohodu jako platnou –, dovolávala rozhodnutí vzniknuvšího z tohoto řízení nebo zažádala o jeho výkon v jiném členském státě, soudy tohoto členského státu nemohou uznání a výkon takového rozhodnutí odmítnout.

³⁹⁸ Srov. ustanovení § 1448 až 1474 zákona č. 89/2012 Sb., Občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

³⁹⁹ Srov. *Schlosserova zpráva*, odst. 112.

⁴⁰⁰ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 512, bod 168.

⁴⁰¹ Srov. *Schlosserova zpráva*, odst. 109.

Platnost dohody o volbě soudu může být posuzována jen jednou, a to soudem, u něhož bylo zahájeno řízení.⁴⁰² Nařízení taxativně vypočítává důvody pro odepření uznání a výkon rozhodnutí v čl. 45 a 46 tak, že na návrh kterékoliv strany se uznání a výkon rozhodnutí odepře, pokud:

- a) je uznání zjevně v rozporu s veřejným pořádkem dožádaného členského státu;
- b) žalovanému, v jehož nepřítomnosti bylo rozhodnutí vydáno, nebyl doručen návrh na zahájení řízení (nepravidelnosti v řízení);
- c) je rozhodnutí neslučitelné s rozhodnutím vydaným v řízení mezi týmiž stranami v členském státě, v němž se žádá o jeho uznání, nebo je neslučitelné s rozhodnutím vydaným dříve ve členském státě nebo ve třetí zemi v řízení mezi týmiž stranami a ve stejné věci, jestliže toto dřívější rozhodnutí splňuje podmínky nezbytné pro uznání v dožádaném členském státě (*res iudicata*);
- d) je rozhodnutí v rozporu s ustanoveními Nařízení na ochranu slabší smluvní strany či upravující výlučnou soudní příslušnost.

Porušení ustanovení upravující režim dohod o volbě soudu dle čl. 25 nepatří mezi výše uvedené případy. Na rozdíl např. od postupu soudu v rozporu s ustanoveními upravujícími výlučnou soudní příslušnost či ustanoveními obsaženými v Nařízení na ochranu slabší smluvní strany porušení ustanovení týkajících se jurisdikčních dohod nezakládá důvod pro odepření uznání a výkonu takového rozhodnutí. Příslušnost soudu k vydání rozhodnutí nesmí být přezkoumávána z jiných než výše uvedených důvodů, a porušení čl. 25 tedy nelze uplatnit ani v rámci hlediska veřejného pořádku.⁴⁰³

Úvahy o možnosti použití výhrady veřejného pořádku soudem dožádaného státu rovněž oslabuje skutečnost, že dle judikatury SDEU má být tato možnost využívána zcela výjimečně v takových případech, kdy by uznání rozhodnutí porušovalo tak zásadní zásadu, že by takový postup byl v nepřijatelném rozporu s právním řádem tohoto státu.⁴⁰⁴

⁴⁰² Srov. *Briggs 2008*, s. 239, bod 7.03.

⁴⁰³ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 122; *Briggs 2008* s. 362–363.

⁴⁰⁴ Srov. rozsudek ze dne 28. března 2000, *Dieter Krombach v André Bamberski*, C-7/98, Recueil, s. I-1935, bod 37.

2.16.2 Forum non conveniens a antisuit injunction

Nařízení neumožňuje ve věcech spadajících do své působnosti soudům členských států odmítnout svou příslušnost pro rozhodování konkrétního sporu z důvodu, že existuje soud, před nímž by bylo vhodnější spor projednat.⁴⁰⁵ Námitka *forum non conveniens* ponechává soudci velký prostor pro uvážení, zda není vhodnější, aby spor rozhodl cizí soud. Tato možnost není v Nařízení obsažena a použití této námitky by bylo v rozporu se zásadou právní jistoty a neblaze by působilo na jednotné použití pravidel o příslušnosti, jelikož je tato možnost uznána jen v omezeném počtu členských států.⁴⁰⁶ Tato námitka musí tedy kogentním pravidlům obsaženým v Nařízení ustoupit.

SDEU zapověděl možnost použití tzv. *antistuit injunction* ve věci *Turner*⁴⁰⁷ a toto rozhodnutí potvrdil ve věci *West Tankers*.⁴⁰⁸ Soudy členských států tedy nemohou formou soudního příkazu zakázat účastníkovi řízení, aby zahájil nebo pokračoval v řízení u jiného soudu či orgánu.

2.16.3 Náhrada škody a smluvní pokuta

V případě, že jedna ze stran postupovala v rozporu s uzavřenou výlučnou jurisdikční dohodou a nezvolený soud rozhodl o tom, že není ve věci příslušný, je nepochybné, že tato strana porušila svou povinnost, a nabízí se tedy možnost žádat po ní z tohoto důvodu náhradu škody.⁴⁰⁹ Tato možnost však dle našeho názoru neobstojí ve světle rozhodnutí ve věci *Benincasa*,⁴¹⁰ ve kterém SDEU rozhodl, že dohoda o volbě soudu má procesní charakter.

Ohledně charakteru jurisdikční dohody ovšem stále probíhají spory. Němečtí autoři a soudy se přiklání k názoru, že jurisdikční dohoda má procesní charakter, naopak anglická doktrína a soudy zastávají opačný názor a jsou otevřenější k možnosti žádat za její porušení náhradu škody.⁴¹¹ Náhradu škody již dvakrát přiznaly španělské soudy

⁴⁰⁵ Srov. rozsudek ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N. B. Jacksonovi, jednajícimu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“*, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383, body 45–46.

⁴⁰⁶ Tedy ve státech *Common Law*.

⁴⁰⁷ Srov. rozsudek ze dne 27. dubna 2004, *Gregory Paul Turner v Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd and Changepoint SA*, C-159/02, Recueil, s. I-3565, bod 31.

⁴⁰⁸ Srov. rozsudek ze dne 10. února 2009, *Allianz SpA a Generali Assicurazioni Generali SpA proti West Tankers Inc*, C-185/07, Recueil, s. I-663, bod 32.

⁴⁰⁹ Tato možnost teoreticky přichází v úvahu pouze v případě výlučné dohody o volbě soudu, protože nevýlučná dohoda o volbě soudu jinak příslušné soudy příslušnosti nezbavuje.

⁴¹⁰ Srov. rozsudek ze dne 3. července 1997, *Francesco Benincasa v Dentalkit Srl*, C-269/95, Recueil, s. I-3767, bod 25.

⁴¹¹ Srov. *Steinle – Vasiliades 2010*, s. 574–577.

v případech porušení jurisdikční dohody sjednané ve prospěch španělských soudů zahájením sporu ve Spojených státech amerických.⁴¹² Porušením dohody o volbě soudu dle našeho názoru přesto nemůže dojít k zásahu do subjektivních práv hmotněprávní povahy účastníka a z toho důvodu nelze požadovat náhradu škody. Tato otázka ovšem zůstává otevřená.⁴¹³

Pokud bychom možnost domáhat se náhrady škody v takovém případě připustili, nabízí se otázka, podle jakého práva budeme posuzovat její existenci a výši. V úvahu přichází možnost rozhodné právo určit podle *lex causae* hlavní smlouvy,⁴¹⁴ souhlasíme však s Takahashim, že by se v takovém případě mělo rozhodné právo určit podle kolizních norem práva zvoleného soudu.⁴¹⁵

Posílit postavení stran jurisdikční dohody by – prozatím v teoretické rovině – šlo uzavřením zajišťovací dohody, jež by určila, že strana, která dohodu o volbě soudu poruší, je povinna straně druhé nahradit náklady řízení vzniklé před nepřislušným soudem a další škodu, která v důsledku toho vznikne,⁴¹⁶ v prostředí českého práva tedy sjednáním smluvní pokuty.⁴¹⁷

⁴¹² Srov. Alvarez 2009, s. 529 an.

⁴¹³ Podrobněji srov. Magnus – Mankowski 2012, s. 511, bod 166; Briggs 2008, s. 283, bod 7.85; Takahashi 2009, s. 73 an.

⁴¹⁴ Srov. Alvarez 2009, s. 531.

⁴¹⁵ Srov. Takahashi 2008, s. 57 an.

⁴¹⁶ Srov. Heidelberská zpráva, strana 203, bod 462.

⁴¹⁷ Podrobněji srov. Bříza 2012, s. 169–170.

3. Založení příslušnosti soudu podřízením se jeho jurisdikci

3.1 Založení působnosti dle čl. 26

Není-li soud jednoho členského státu příslušný podle jiných ustanovení Nařízení, stane se dle čl. 26 příslušným, jestliže se žalovaný řízení před tímto soudem účastní.⁴¹⁸ Pravidla o soudní příslušnosti založené účastí žalovaného na řízení se tedy použijí pro všechny spory, ve kterých příslušnost soudu, jemuž byl spor předložen, nevyplývá z jiných ustanovení Nařízení. Jde o subsidiární způsob založení soudní příslušnosti a toto ustanovení se použije i na případy, ve kterých byl spor soudu předložen v rozporu s pravidly obsaženými Nařízením.⁴¹⁹

Účast žalovaného na řízení může být považována za konkludentní souhlas s příslušností soudu, jemuž byl spor předložen, a tedy za ujednání o jeho příslušnosti v rámci řízení vedeného u tohoto soudu. Ovšem bez nutnosti splnit formální náležitosti dle čl. 25 Nařízení a bez existence explicitní dohody stran na volbě daného soudu.⁴²⁰ Důsledek podřízení se jurisdikci soudu má stejné účinky jako uzavřená dohoda o volbě soudu, a lze tedy hovořit o dvojím způsobu prorogace – uzavřením dohody o volbě soudu a podřízením se pravomoci soudu.⁴²¹

Soud se stane příslušným na základě čl. 26 bez jakéhokoliv implicitního či výslovného prohlášení tohoto soudu za příslušný,⁴²² v případě postupu v souladu s dohodou o volbě soudu je postup odlišný. Na rozdíl od otázky platnosti jurisdikční dohody (které se strana či strany sporu dovolávají) zkoumané soudem *ex officio* musí soud ctít jurisdikční dohodu co do jejího prorogačního účinku jen v případě, že se jí dovolává jedna ze stran.

⁴¹⁸ Srov. čl. 26 Nařízení.

⁴¹⁹ Srov. rozsudek ze dne 20. května 2010, *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group proti Michal Bilas*, C-111/09, Recueil, s. I-4545, bod 21.

⁴²⁰ Srov. *Pocarova zpráva*, odst. 110.

⁴²¹ Podřízením se jurisdikci soudu dle čl. 26 Nařízení lze však na rozdíl od uzavření dohody o volbě soudu založit soudní příslušnost až v momentě, kdy dojde k soudnímu sporu.

⁴²² Srov. rozsudek ze dne 27. února 2014, *Cartier parfums – lunettes SAS and Axa Corporate Solutions assurances SA v Ziegler France SA a další*, C-1/13, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí, body 43 až 45.

K založení příslušnosti soudu podle čl. 26 je potřeba, aby u tohoto soudu již bylo zahájeno řízení. Nařízení nestanoví podmínky a požadavky pro zahájení řízení, soudy se v této věci řídí dle svého práva, včetně pravidel mezinárodního práva soukromého.⁴²³ Za předpokladu dodržení pravidel stanovených SDEU ve věci *Elefanten Schuh*⁴²⁴ se podle tohoto práva rovněž určí okamžik, ke kterému musí žalovaný zpochybnit mezinárodní příslušnost soudu, před nímž je řízení vedeno.⁴²⁵

Nařízení vyžaduje aktivní účast žalovaného, pasivita žalovaného v řízení nemůže založit příslušnost takového soudu dle čl. 26 Nařízení. Soud je naopak při neúčasti žalovaného s bydlištěm v některém členském státu povinen přezkoumat svou příslušnost a i bez návrhu se prohlásit za nepříslušný, pokud jeho příslušnost nevyplývá z pravidel o soudní příslušnosti obsažených v Nařízení.⁴²⁶

3.2 *Zabránění založení působnosti dle čl. 26*

Založit soudní příslušnost tímto způsobem nelze v případech, pro které konstruuje Nařízení výlučnou příslušnost, a po vznesení námitky nepříslušnosti žalovaným, resp. pokud se žalovaný jednání účastní, ale pouze za účelem, aby namítal nepříslušnost soudu.⁴²⁷ Žalovaný nemůže namítnout nepříslušnost soudu poté, co zaujme stanovisko, které je podle vnitrostátního procesního práva považováno za první obranu adresovanou soudu, jemuž byla věc předložena.⁴²⁸

SDEU stanovil, že odpor proti evropskému platebnímu rozkazu, ve kterém nebyla namítána nepříslušnost daného soudu, nelze považovat za účast žalovaného na řízení ve smyslu čl. 24 Nařízení Brusel I (čl. 26 Nařízení).⁴²⁹ Namítnutí nepříslušnosti má účinek popření příslušnosti soudu, před kterým se vede řízení, pouze v případě, že je žalobce i soud, jemuž byla věc předložena, s to od první obrany žalovaného pochopit, že cílem této obrany je příslušnost tohoto soudu zpochybnit.⁴³⁰

⁴²³ Srov. *Jenardova zpráva*, s. 38; rozsudek ze dne 3. října 1985, *P. Capelloni and F. Aquilini v J. C. J. Pelkmans*, 119/84, Recueil, s. 3147.

⁴²⁴ Srov. rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671.

⁴²⁵ Srov. *Elefanten Schuh*, bod 16.

⁴²⁶ Srov. čl. 28 Nařízení.

⁴²⁷ Srov. *Elefanten Schuh*, bod 14.

⁴²⁸ Srov. tamtéž, bod 15; rozsudek ze dne 13. června 2013, *Goldbet Sportwetten GmbH proti Massimo Sperindeo*, C-144/12, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí, bod 37.

⁴²⁹ Srov. *Goldbet*, bod 43.

⁴³⁰ Srov. *Elefanten Schuh*, body 14 a 15.

Účinky zabránění založení příslušnosti soudu na základě čl. 26 má rovněž podání žalovaného, v němž se společně s námitkou mezinárodní nepřislušnosti soudu vyjadřuje k věci.⁴³¹ Meritorní obrana však musí být subsidiární a z podání musí vyplývat jasný úmysl strany primárně zpochybnit příslušnost soudu. To platí, pokud žalovaný před popřením příslušnosti soudu neučinil žádný procesní krok, který se podle národního práva považuje za první vyjádření ve věci.⁴³²

Kromě případů, v nichž jde o spor ze vztahů, na které dopadají ustanovení Nařízení o výlučné příslušnosti, musí soud po doručení žaloby nejdříve tuto žalobu zaslat žalovanému k vyjádření, a až na základě odpovědi žalovaného či její absence může soud rozhodnout o své příslušnosti.⁴³³ Zůstává nejasné, zda zabránění založení příslušnosti soudu pouhé namítnutí místní nepřislušnosti tohoto soudu. Převažuje názor, že namítnutí místní nepřislušnosti má účinky popření soudní příslušnosti dle čl. 26 Nařízení.⁴³⁴ Přesto se domníváme, že z takového podání nelze dané účinky vyvozovat, neboť žalovaný popírá příslušnost konkrétního soudu, avšak stále zůstává v jurisdikci jednoho státu, a nepopírá tak mezinárodní příslušnost soudů daného státu.

3.3 *Aplikace čl. 26 na žalobce*

Ve věci *Spitzley*⁴³⁵ SDEU rozhodl, že příslušnost soudu dle čl. 18 Bruselské úmluvy (čl. 26 Nařízení) může být založena rovněž účastí žalobce na projednání sporu.⁴³⁶ Ve sporu šlo o žalobu podanou francouzskou společností Sommer Exploitation SA proti německé občance paní Spitzley u německého soudu. Spitzley ve věci namítla započtení svého nároku vůči nároku žalobce. Jednalo se o nárok, který měl vzniknout z důvodu, že na žalovanou stranu byla postoupena pohledávka, kterou měl její manžel vůči Sommer Exploitation SA. Součástí smlouvy uzavřené mezi Sommer Exploitation SA a Spitzleyem byla dohoda o volbě soudu ve prospěch francouzských soudů. Žalobce se v řízení před německým soudem věcně bránil vůči nároku, jenž byl vůči němu započten námitkou žalovaného.

⁴³¹ Srov. rozsudek ze dne 22. října 1981, *Établissements Rohr Société anonyme v Dina Ossberger*, 27/81, Recueil, s. 2431, body 7–8.

⁴³² Srov. *Elefanten Schuh*, bod 15.

⁴³³ Srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007.

⁴³⁴ Pro tento výklad se vyjadřuje např. Bříza, srov. *Bříza 2012*, s. 175, proti se vyjadřují např. autoři v *Magnus – Mankowski 2012* s. 518, bod 11.

⁴³⁵ Srov. rozsudek ze dne 7. března 1985, *Hannelore Spitzley v Sommer Exploitation SA*, 48/84, Recueil, s. 787.

⁴³⁶ Srov. *Spitzley*, body 20 a 27.

SDEU se při zodpovídání této předběžné otázky přiklonil k rozšiřujícímu výkladu čl. 18 Bruselské úmluvy (čl. 26 Nařízení) a stanovil, že aplikace zmíněného pravidla zakládajícího příslušnost soudu, před kterým se vede řízení, účastí žalobce na řízení není v rozporu se smyslem Bruselské úmluvy, neboť žalobce je v takovém případě v obdobném postavení jako žalovaný účastníci se řízení.⁴³⁷

3.4 Žalovaný s bydlištěm mimo EU

V čl. 6 odst. 1 Nařízení je stanoveno, že ve sporu s žalovaným, jenž má bydliště mimo EU, se určuje příslušnost soudů každého členského státu na základě jeho vlastních právních předpisů. Z tohoto ustanovení Nařízení stanoví výjimky,⁴³⁸ ale čl. 26 mezi ně nepatří.

Ačkoliv lze namítat, že čl. 26 zakládá hypotetickou dohodu o volbě soudu⁴³⁹ a odlišný režim této dohody a dohody explicitní ve smyslu čl. 25 by byl v rozporu se systematickou Nařízení, domníváme se, že úprava v Nařízení potvrdila již dříve převažující doktrinální názor,⁴⁴⁰ že tímto způsobem není možné založit soudní příslušnost v řízeních s žalovaným s bydlištěm mimo EU.⁴⁴¹

3.5 Ochrana slabších smluvních stran

Nařízení Brusel I nijak nemodifikovalo pravidlo zakládající soudní příslušnost podřízením se jurisdikci soudu účastí žalovaného na tomto řízení v případě sporů ve věcech pojistných smluv, spotřebitelských a individuálních pracovních smluv, které však stejně jako v případě Nařízení požívaly speciální ochranu, pokud strany uzavřely dohodu o volbě soudu. Bezpodmínečné znění textu Nařízení Brusel I potvrdil SDEU ve věci *Bilas*, ve které deklaroval, že soudní příslušnost stanovenou na ochranu slabší smluvní strany nelze nutit straně, jež se dobrovolně rozhodne účastnit se řízení.⁴⁴²

⁴³⁷ Srov. *Spitzley*, bod 19.

⁴³⁸ Mezi takové výjimky patří např. ustanovení upravující dohody o volbě soudu dle čl. 25 Nařízení.

⁴³⁹ Srov. *Rozehnalová – Týč 2003*, s. 279.

⁴⁴⁰ Srov. *Pocarova zpráva*, odst. 110; *Jenardova zpráva*, s. 38; *Rozehnalová a kol. 2013*, s. 303.

⁴⁴¹ Odlišné názory se opíraly zejména o odůvodnění rozsudku ze dne 13. července 2000, *Group Josi Reinsurance Company SA v Universal General Insurance Company (UGIC)*, C-412/98, Recueil, s. I-5925, bod 44–45, ve kterém SDEU uvedl, že bydliště žalovaného není pro účel tehdejšího ustanovení čl. 18 Bruselské úmluvy relevantní.

⁴⁴² Srov. rozsudek ze dne 20. května 2010, *Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group proti Michal Bilas*, C-111/09, Recueil, s. I-4545, bod 30.

Evropský zákonodárce se rozhodl zmírnit tvrdost tohoto pravidla v revizi Nařízení Brusel I a Nařízení nově obsahuje speciální úpravu pro případy založení soudní příslušnosti účastí žalovaného před soudem ve sporech ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv, v nichž vystupuje jako žalovaný pojistník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy nebo poškozený, spotřebitel či zaměstnanec.⁴⁴³ V těchto případech je povinností soudu, který není příslušný podle jiných ustanovení Nařízení, ověřit, že žalovaný je informován o možnosti namítat soudní nepřislusnost a o prorogačních účincích, jež vyvolá jeho účast na tomto řízení.

Z textu Nařízení vyplývá, že aplikaci tohoto ustanovení zřejmě nevyloučí ani skutečnost, že slabší smluvní stranu zastupuje advokát. Změnu v úpravě spočívající ve větší ochraně slabší strany při postupu soudu dle čl. 26 lze hodnotit jedinež pozitivně. Podle našeho názoru je plauzibilní, aby osoby, které jsou chráněny v případě sjednání dohody o volbě soudu na základě čl. 25, byly zvýhodněny rovněž v případě postupu dle čl. 26, jenž klade na strany před soudem mnohem vyšší nároky z důvodu procesních lhůt a možného rozrušení slabší strany skutečností, že vůči ní byla podána žaloba.

3.6 Přednost před dohodou o příslusnosti soudu

Ačkoliv Nařízení explicitně nestanoví přednost založení soudní příslusnosti účastí žalovaného na soudním řízení podle čl. 26 před založením příslusnosti soudu na základě jurisdikční dohody dle čl. 25, vyplývá toto pravidlo jednak implicitně z textu Nařízení a jednak z judikatury SDEU.

Extenzivní výklad čl. 18 Bruselské úmluvy (čl. 26 Nařízení) byl podán ve věci *Elefanten Schuh*, kde SDEU stanovil, že založení příslusnosti soudu, před kterým se vede řízení, účastí žalovaného na tomto řízení, má přednost před založením příslusnosti soudu zvoleného v dohodě o volbě soudu.⁴⁴⁴ Jurisdikční dohoda v momentě podřízení se pravomoci soudu, před kterým se vede řízení, ztrácí svou závaznost. SDEU argumentoval tím, že uzavření dohody o volbě soudu nepatřilo mezi výjimky z aplikace tehdejšího ustanovení čl. 18 Bruselské úmluvy (čl. 26 Nařízení), které taxativně stanovilo pouze případy, kdy se žalovaný dostaví k soudu proto, aby namítal

⁴⁴³ Srov. čl. 26 odst. 2 Nařízení.

⁴⁴⁴ Srov. rozsudek ze dne 24. června 1981, *Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain*, 150/80, Recueil, s. 1671, bod 10.

nepříslušnost tohoto soudu, nebo je-li jiný soud výlučně příslušný. Připuštění možnosti, aby se strany, jež uzavřely jurisdikční dohodu, mohly následně dobrovolně podřídit jurisdikci jiného soudu než toho, na kterém se dříve dohodly, není v rozporu se systematickou a smyslem Bruselské úmluvy. Čl. 26 má přednost rovněž před účinky dohody o volbě soudu uzavřené ve prospěch soudu třetího státu či rozhodčího soudu.⁴⁴⁵

Systematika určení soudní příslušnosti podle čl. 26 ve vztahu k litispendenčnímu pravidlu dle čl. 29⁴⁴⁶ je koncipována tak, aby se zabránilo prodlužování doby, po kterou soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, řízení přeruší, třebaže nepříslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, již nemůže být ve skutečnosti namítána.⁴⁴⁷

⁴⁴⁵ Srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 524, bod 25 a dílo tam citované v pozn. pod čarou č. 30.

⁴⁴⁶ Srov. kapitola 4.

⁴⁴⁷ Srov. rozsudek ze dne 27. února 2014, *Cartier parfums – lunettes SAS and Axa Corporate Solutions assurances SA v Ziegler France SA a další*, C-1/13, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí, bod 38.

4. Překážka zahájeného řízení

Nařízení stanoví pro řízení zahájená v rámci své působnosti striktní litispendenční pravidlo zákazu vedení dvou řízení v téže věci⁴⁴⁸ mezi týmiž stranami.⁴⁴⁹ Soud, u něhož bylo řízení zahájeno později, přeruší bez návrhu řízení do té doby, než soud, u kterého bylo řízení zahájeno dříve, určí svou příslušnost. Soud nemusí zkoumat, zda probíhá v téže věci mezi týmiž stranami řízení v jiném členském státě ve všech případech. K tomu je povinen pouze, pokud se z okolností jeví tato možnost jako zřejmá.⁴⁵⁰ Soud, před kterým bylo řízení zahájeno později, nemůže přezkoumávat příslušnost soudu prvního.⁴⁵¹ Aplikace litispendenčního pravidla tedy není vázána na podmínku přezkumu příslušnosti prvního soudu soudem, u kterého bylo řízení zahájeno později. Druhý soud přeruší řízení před ním vedené vždy, nikoliv pouze v případě, kdy by zjistil nepříslušnost prvního soudu.

Poté, co soud, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, určí svou příslušnost, musí se soud, u kterého bylo řízení zahájeno později, prohlásit za nepříslušný ve prospěch prvního soudu ve smyslu čl. 29 odst. 3 Nařízení. SDEU zdůraznil, že Nařízení nestanoví, za jakých okolností je třeba mít za to, že příslušnost soudu, který řízení zahájil jako první, je „určena“ ve smyslu čl. 29. Okamžik „určení“ příslušnosti se tedy bude vykládat podle práva *lex fori*.⁴⁵² Za okamžik, kdy bylo zahájeno řízení, se v souladu s čl. 32 Nařízení považuje okamžik, kdy byl u soudu podán návrh na zahájení řízení za předpokladu, že žalobce učinil všechny potřebné kroky směřující k doručení písemnosti žalovanému.

⁴⁴⁸ Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 175, bod 406; rozsudek ze dne 6. prosince 1994, *The owners of the cargo lately laden on board the ship “Tatry” v the owners of the ship “Maciej Rataj”*, C-406/92, Recueil, s. I-5439, bod 57; rozsudek ze dne 8. prosince 1987, *Gubisch Maschinenfabrik KG v Giulio Palumbo*, C-144/86, Recueil, s. 4861, body 15–17; rozsudek ze dne 9. prosince 2003, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl*, C-116/02, Recueil, s. I-14693, ve kterém SDEU rozhodl, že žaloba na plnění a negativní určovací žaloba jsou žaloby podané ve stejné věci.

⁴⁴⁹ K problematice identity stran se SDEU vyjadřoval např. v rozsudku *Tatry*, body 32–35; v rozsudku ze dne 19. května 1998, *Drouot assurances SA v Consolidated metallurgical industries (CMI industrial sites)*, *Protea assurance a Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne*, C-351/96, Recueil, s. I-3075, body 20–25.

⁴⁵⁰ Srov. *Jenardova zpráva*, s. 41.

⁴⁵¹ Srov. rozsudek ze dne 27. června 1991, *Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company*, C-351/89, Recueil, s. I-3317, bod 26.

⁴⁵² Srov. *Jenardova zpráva*, s. 41; dále srov. rozsudek ze dne 27. února 2014, *Cartier parfums – lunettes SAS and Axa Corporate Solutions assurances SA v Ziegler France SA a další*, C-1/13, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí, body 44–45.

Ve věci *Overseas Union Insurance*⁴⁵³ SDEU zdůraznil, že jedním z cílů tehdy účinného Nařízení Brusel I bylo minimalizovat možnost souběžných řízení za účelem zabránění vydání vzájemně si odporujících rozhodnutí, jestliže je pro rozhodování téhož sporu příslušných více soudů.⁴⁵⁴ Ve věci *Gasser* byla zdůrazněna role vzájemné důvěry mezi justičními systémy členských států, která tvoří základní zásadu litispendenčního pravidla.⁴⁵⁵ Účelem čl. 29 tedy není určit skutečnou příslušnost soudu, poskytuje pouze soudu, u něhož bylo řízení zahájeno jako první, příslušnost rozhodnout nerušeně o své příslušnosti.⁴⁵⁶

4.1 Úprava v Nařízení Brusel I

Nařízení Brusel I nepřipouštělo ze striktního litispendenčního pravidla výjimku ve prospěch jurisdikčních ujednání, resp. neposkytovalo ochranu zvolenému soudu ani před zjevným postupem některé ze stran v rozporu s jurisdikčním ujednáním.⁴⁵⁷ Do doby, než soud, u kterého byla podána žaloba jako první, nerozhodl o své nepříslušnosti, nemohly v téže věci jiné soudy vést řízení.⁴⁵⁸ Soudy takto musely postupovat, i kdyby bylo později zahájeno řízení u soudu, který byl příslušný na základě platně sjednané dohody o volbě soudu. SDEU požadavek na tento postup odůvodňoval tím, že pro oba soudy platí stejná jurisdikční pravidla, musí tedy dojít ke stejnému závěru, a opačný postup by narušoval vzájemnou důvěru mezi soudními systémy.

4.2 Změny zavedené v revizi Nařízení Brusel I

Nové pravidlo *lis pendens* v Nařízení umožňuje soudu, jež strany zvolily ve smyslu čl. 25, nerušeně rozhodnout o své příslušnosti a pokračovat v řízení bez ohledu na to, zda bylo již dříve zahájeno řízení u jiného soudu členského státu.⁴⁵⁹ Nová úprava tedy ve snaze o zajištění lepší procesní ekonomie v řízeních před soudy členských států modifikuje zásadu vzájemné důvěry mezi soudy členských států, na které byla

⁴⁵³ Srov. rozsudek ze dne 27. června 1991, *Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company*, C-351/89, Recueil, s. I-3317.

⁴⁵⁴ Srov. *Overseas Union Insurance*, bod 16.

⁴⁵⁵ Srov. rozsudek ze dne 9. prosince 2003, *Erich Gasser GmbH v MISAT Srl*, C-116/02, Recueil, s. I-14693, bod 72.

⁴⁵⁶ Tzv. *kompetenz-kompetenz*, srov. *Magnus – Mankowski 2012*, s. 567, bod 22.

⁴⁵⁷ Srov. *Gasser*.

⁴⁵⁸ Srov. čl. 27 odst. 1 Nařízení Brusel I.

⁴⁵⁹ Srov. čl. 31 odst. 2 Nařízení.

postavena doktrína *Gasser*.⁴⁶⁰ Soud jiného členského státu se v souladu s ustanovením čl. 31 odst. 3 Nařízení prohlásí za nepřislušný, když soud určený v dohodě o volbě soudu určí v souladu s ní svou příslušnost. Přerušit řízení je soud odlišný od soudu zvoleného povinen, jakmile zvolený soud zahájil řízení.⁴⁶¹

Toto pravidlo bylo jako výjimka z obecných ustanovení o litispendenci do revize zapracováno s ohledem na respekt vůči smluvní volnosti stran,⁴⁶² trvalou kritiku ze strany osob působících v mezinárodním obchodě⁴⁶³ a jako reakce na nekalé praktiky některých žalobců, zejména na případy, kdy byla úmyslně podána žaloba u soudu, který nebyl určen v dohodě o výlučné volbě soudu.⁴⁶⁴ V důsledku toho byl zvolený soud, u kterého bylo řízení zahájeno později, povinen přerušit před ním vedené řízení do doby, než soud, u kterého bylo řízení zahájeno dříve, rozhodne o své příslušnosti. V praxi tedy nepoctivý subjekt, jenž věděl, že bude brzy zažalován svým obchodním partnerem, podal často tzv. negativně určovací žalobu k soudu takového státu, o kterém je známo, že trvá i několik let, než soud vůbec rozhodne o své příslušnosti.⁴⁶⁵ Poctivá strana proto byla v rozporu se zásadou autonomie vůle nucena bránit se u jiného než nezvoleného soudu⁴⁶⁶ a řízení u zvoleného soudu bylo paralyzováno. Takové postupy se označovaly jako tzv. případ *Gasser* či „italské torpédo“.

Novým pravidlem mělo být dle úmyslu evropského zákonodárce zajištěno, že v takových případech bude dána zvolenému soudu přednost v rozhodování o platnosti a rozsahu uplatněné jurisdikční dohody na spory probíhající u tohoto soudu.⁴⁶⁷ Speciální ustanovení poskytující prioritu zvolenému soudu se však nepoužijí dle ustanovení čl. 31 odst. 4 Nařízení na otázky uvedené v oddílech upravujících soudní příslušnost ve věcech pojištění, spotřebitelských smluv a individuálních pracovních smluv, pokud je žalobcem pojistník, pojištěný, osoba oprávněná z pojistné smlouvy nebo poškozený, spotřebitel nebo zaměstnanec, a dohoda je podle ustanovení těchto oddílů neplatná. Tento postup dále není možný za situace, kdy strany uzavřely vzájemně si odporující dohody o výlučné volbě soudu nebo pokud soud určený v dohodě o výlučné volbě

⁴⁶⁰ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 117.

⁴⁶¹ Srov. čl. 31 odst. 2 Nařízení, odst. 22 preambule Nařízení.

⁴⁶² Srov. odst. 19 preambule Nařízení.

⁴⁶³ Srov. *Heidelberská zpráva*, s. 194, odst. 442.

⁴⁶⁴ Srov. odst. 22 preambule Nařízení.

⁴⁶⁵ Srov. *Gasser*, body 47–53; srov. k tomu podrobněji *Steinle – Vasiliades 2010*, s. 569 an.

⁴⁶⁶ Srov. *Steinle – Vasiliades 2010*, s. 572.

⁴⁶⁷ Srov. odst. 22 preambule Nařízení.

soudu zahájil řízení jako první. V takových případech se použijí obecná ustanovení Nařízení o litispendenci.⁴⁶⁸

Výše popsaná výjimka z obecného litispendenčního pravidla se vztahuje pouze na výlučné jurisdikční dohody, tedy nikoliv na taková ujednání, ve kterých se strany domluvily na tom, že vedle jinak příslušných soudů budou rovněž příslušné soudy zvolené.⁴⁶⁹ Výjimka se nevztahuje ani na jurisdikční ujednání ve prospěch soudů třetích států, jež priority nepožívají, protože se nejedná o „soudy členského státu“.

Změněné litispendenční pravidlo přesto nezabrání nepoctivé straně v podání žaloby k pomalému soudu na základě smyšlené dohody o volbě soudu.⁴⁷⁰ V takovém případě nemusí nepoctivá strana navíc spěchat s podáním žaloby, řízení zahájené na základě smyšlené jurisdikční dohody přeruší i případně dříve zahájené řízení u soudu jinak příslušného. Výslovné opatření proti tzv. torpédům bude na některé žalobce působit preventivně a ke zdržovací taktice se neuchýlí, nemá však potenciál tomuto riziku zcela zabránit.

4.3 *Mezinárodní pravidlo lis pendens*

Soudům členských států nebyla za účinnosti Nařízení Brusel I poskytnuta možnost se s ohledem na své uvážení, tedy nad rámec striktně formulovaných pravidel Nařízení, prohlásit za nepříslušné nebo přerušit před nimi vedená řízení, jejichž předmět spadl do působnosti Nařízení Brusel I. Tímto způsobem soudy členských států nemohly postupovat ani v případě, kdy měl soud třetího státu objektivně silnější vztah k danému případu, a bylo tedy pravděpodobné, že by bylo vhodnější, aby spor projednal tento soud.⁴⁷¹

Oproti úpravě v Nařízení Brusel I mají soudy členských států za účinnosti Nařízení nově možnost v rámci své diskrece přerušit řízení, která jsou před nimi vedena na základě soudní příslušnosti založené čl. 4, 7, 8 a 9 Nařízení z důvodu, že před soudem třetího státu probíhá dříve zahájené řízení a 1) před soudem členského státu bylo zahájeno řízení v téže věci a mezi týmiž stranami podle čl. 33 odst. 1, nebo 2) byla u soudu členského státu podána žaloba, která s tímto řízením souvisí a související

⁴⁶⁸ Srov. tamtéž.

⁴⁶⁹ Srov. kapitola 2., oddíl 2.5.3.

⁴⁷⁰ Srov. Camilleri 2011, s. 308.

⁴⁷¹ Srov. rozsudek ze dne 1. března 2005, *Andrew Owusu proti N. B. Jacksonovi, jednajícímu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-Inn Villas“*, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383, body 45–46.

žaloby je dle čl. 34 odst. 1 vhodné projednat a rozhodnout o nich ve společném řízení, aby se zabránilo vydání vzájemně neslučitelných rozhodnutí v oddělených řízeních. V obou případech musí být kumulativně splněny podmínky, že se očekává, že soud třetího státu vydá rozhodnutí, které je způsobilé k uznání a výkonu v tomto členském státě, a soud je přesvědčen, že přerušení řízení je nezbytné s ohledem na řádný výkon spravedlnosti.⁴⁷²

Při výkladu neurčitého pojmu „řádný výkon spravedlnosti“ je potřeba vycházet z odst. 24 preambule Nařízení, který stanoví, že „*při zohledňování řádného výkonu spravedlnosti by měl soud daného členského státu posoudit všechny okolnosti konkrétního případu. Mezi tyto okolnosti může patřit souvislost mezi skutečnostmi případu a mezi stranami a dotčeným třetím státem, fáze, do které řízení ve třetím státě dospělo v okamžiku, kdy je řízení zahájeno u soudu členského státu, a zda lze očekávat, že soud třetího státu bude moci vydat rozhodnutí v přiměřené době [...]*“. Pokud soud členského státu zvažuje, zda přerušit řízení ve smyslu výše uvedeného, musí zkoumat veškeré okolnosti konkrétního případu a rovněž posoudit, jestli je soud třetího státu v tomto konkrétním případě výlučně příslušný za okolností, za kterých by mohl mít výlučnou příslušnost soud členského státu.⁴⁷³

Zůstává otázkou, zda měl tímto evropský zákonodárce na mysli pouze výlučnou příslušnost ve smyslu čl. 24, nebo také jurisdikční ujednání splňující požadavky čl. 25, v němž však strany stanoví za výlučně příslušný soud třetího státu.⁴⁷⁴ Ačkoliv jsme si vědomi terminologie Nařízení, trůfáme si tvrdit, že výlučná jurisdikční dohoda, kterou některá ze stran v řízení uplatnila, má v konkrétním případě pro soud, ke kterému byla podána žaloba – s výjimkou možnosti jiného než určeného soudu založit svou příslušnost faktickým chováním žalovaného dle čl. 26 Nařízení v rozporu s výlučnou jurisdikční dohodou⁴⁷⁵ –, zásadně podobný dopad, jako kdyby byla příslušnost soudu založena na základě některého z případů výlučné příslušnosti dle čl. 24 Nařízení.⁴⁷⁶

⁴⁷² Naopak skončené řízení u soudu třetího státu, jehož výsledkem je rozhodnutí způsobilé k uznání a případně k výkonu v členském státě, konstruuje pro soud tohoto členského státu povinnost zastavit před ním vedené řízení dle čl. 33 odst. 3 Nařízení.

⁴⁷³ Srov. odst. 24 preambule Nařízení.

⁴⁷⁴ Srov. Hay 2013, s. 4.

⁴⁷⁵ Soud nemá takovou možnost v případě, že se řízení vede ve věci, pro kterou stanoví Nařízení výlučnou soudní příslušnost.

⁴⁷⁶ Toto však neplatí v režimu uznávání a výkonu rozhodnutí.

Zastáváme názor, že pro účely posouzení, zda má soud členského státu s ohledem na své uvážení přerušit v souladu s čl. 33 Nařízení řízení před ním vedené ve prospěch dříve zahájeného řízení u soudu ve třetím státě, by měla být podmínka, aby byl „soud třetího státu výlučně příslušný za okolností, kdy by mohl mít výlučnou příslušnost soud členského státu“ dle odst. 24 preambule Nařízení, považována za splněnou v případě, kdy byl soud třetího státu zvolený stranami ve výlučné jurisdikční dohodě, která jinak splňuje veškeré požadavky čl. 25 kladené na jurisdikční dohody.

Soud členského státu může v řízení přerušeném dle čl. 33 odst. 1 pokračovat, pokud je řízení u soudu třetího státu přerušeno nebo nepokračuje, má za to, že řízení u soudu třetího státu pravděpodobně neskončí v přiměřené době, nebo je zapotřebí pokračovat v řízení s ohledem na řádný výkon spravedlnosti. Soud členského státu řízení zastaví, jestliže bylo řízení u soudu třetího státu skončeno a jeho výsledkem je rozhodnutí způsobilé k uznání a případně k výkonu v tomto členském státě.

Soud členského státu aplikuje všechna výše zmíněná pravidla uvedená v čl. 33 a 34 Nařízení zásadně na návrh některé ze stran, a pokud to umožňuje *lex fori*, činí tak i bez návrhu. Podmínkou aplikace čl. 33 a 34 Nařízení je rovněž zahájení řízení u soudu třetího státu před zahájením shodného či souvisejícího řízení u soudu členského státu. V opačném případě totiž soudy členských států nebudou mít možnost v režimu Nařízení taková řízení přerušit. Domníváme se, že proto bude v praxi docházet k tzv. *race to courts*, „závodům“ o to, kdo podá žalobu jako první, což může negativně ovlivnit vůli stran rozhodnout o svých sporech smírně – a v konečném důsledku může stranám způsobit vznik zbytečných nákladů, jež vznikly ze soudního řízení ve věcech, které by jinak bylo možné vyřešit smírně a s menšími náklady.

Mezinárodní pravidlo *lis pendens* obsažené v Nařízení se v hrubých rysech podobá doktríně *forum non conveniens*, která je oproti kontinentálním soudům dobře známá soudům států *Common Law*. Lze spekulovat o tom, jestli se historická zkušenost či nezkušenost soudců z jednotlivých členských států s doktrínou *forum non conveniens* projeví v ochotě, s kterou budou aplikovat mezinárodní pravidlo *lis pendens* na řízení před nimi vedená. Máme však za to, že se v této oblasti objeví rozdíly v rozhodovací činnosti soudů ze zemí s rozdílnými právními systémy.⁴⁷⁷

⁴⁷⁷ Srov. Magnus – Mankowski 2012, s. 582, bod 67, kde autoři předvídají naprostou marginálnost praktického užití tohoto ustanovení.

5. Volba soudu v režimu Úmluvy

5.1 *Haagská konference o mezinárodním právu soukromém*

Haagská konference o mezinárodním právu soukromém je mezivládní mezinárodní organizace, jež v době dokončení této práce sjednocuje 75 států a jednu REIO. Byla založena v roce 1893 a za cíl si stanovila sjednocování pravidel mezinárodního práva soukromého, a to zejména přípravou mezinárodních smluv, které jsou následně otevřeny členským státům konference k podpisu. Jejími členy jsou jak Česká republika, tak EU, která k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém přistoupila na základě Rozhodnutí Rady ze dne 5. října 2006,⁴⁷⁸ neboť od vstupu Amsterodamské smlouvy v platnost má EU pravomoc přijímat opatření v oblasti soudní spolupráce v občanských věcech s přeshraničním prvkem, pokud jsou tato opatření nutná k řádnému fungování vnitřního trhu.⁴⁷⁹

5.2 *Základní charakteristika Úmluvy*

Úmluva byla uzavřena 30. června 2005 v rámci Haagské konference o mezinárodním právu soukromém a stejného dne bylo státům umožněno ji podepsat. Původní ambicí Haagské konference o mezinárodním právu soukromém bylo sjednotit veškeré mezinárodní procesní právo v jednom smluvním instrumentu, delegáti konference však nakonec našli shodu pouze v oblasti dohod o volbě soudu. Úmluva vstoupí v platnost prvním dnem měsíce, jenž následuje po uplynutí tří měsíců od ratifikace Úmluvy dvěma smluvními státy.⁴⁸⁰ V době dokončení této práce Úmluvu podepsaly dva státy a jedna REIO: Spojené státy americké, Mexiko a EU. Ratifikovalo ji zatím pouze Mexiko, a to 26. září 2007.

Očekávalo se, že k ratifikaci Úmluvy ze strany EU dojde po přijetí revize Nařízení Brusel I. Komise doporučila EU ratifikovat Úmluvu svým rozhodnutím ze dne 30. ledna 2014⁴⁸¹ a očekává se její brzká ratifikace. Komise doporučila nevyužít

⁴⁷⁸ Srov. rozhodnutí Rady 2006/719/ES ze dne 5. října 2006 o přistoupení Společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém, Úř. věst. L 297, 26. 10. 2006; EU je jejím členem od 3. dubna 2007.

⁴⁷⁹ Srov. *Pauknerová 2013*, s. 34.

⁴⁸⁰ Srov. čl. 31 Úmluvy.

⁴⁸¹ Srov. Rada, návrh rozhodnutí Rady o schválení Haagské úmluvy ze dne o dohodách o volbě soudu jménem EU; COM(2014) 046 final, 30. června 2005.

možnosti žádných výhrad kromě výhrady dle čl. 21 Úmluvy týkající se ochrany slabších smluvních stran v oblasti pojistných smluv.⁴⁸²

Úmluva vymezuje svou oblast působnosti tak, že se vztahuje na dohody o výlučné soudní příslušnosti uzavřené v občanských a obchodních věcech v mezinárodních věcech,⁴⁸³ avšak smluvní státy mohou aplikaci ustanovení Úmluvy v oblasti uznání a výkonu rozhodnutí vztáhnout i na nevýlučné jurisdikční dohody.⁴⁸⁴ Úmluva tedy stanoví pravidla pro věcné a formální náležitosti dohody o volbě soudu a zajišťuje uznání a výkon rozhodnutí vydaných na základě těchto dohod v ostatních smluvních státech. Vzhledem k mezinárodní povaze Úmluvy je nutné ji vykládat a aplikovat jako vícestrannou mezinárodní úmluvu mezinárodního práva veřejného.⁴⁸⁵

Úmluva respektuje zájmy stran i v oblasti procesní ekonomie, neboť veškeré dokumenty předkládané nebo doručované v jejím režimu jsou v souladu s čl. 18 vyjmuty z nutnosti veškerých formalit, včetně ověřování či apostily. Cílem Úmluvy je zajistit, aby zvolený soud byl povinen projednat a rozhodnout spor, ve kterém byla uzavřena výlučná dohoda o volbě soudu v jeho prospěch, aby všechny ostatní soudy smluvních států byly povinny o takové věci odmítnout vést řízení a aby rozhodnutí zvoleného soudu bylo uznáno a vykonáno u soudů jiných smluvních států.⁴⁸⁶

EU je smluvním státem Úmluvy jako tzv. REIO, na základě prohlášení Rady ze dne 26. února 2009.⁴⁸⁷ Úmluvu podepsala 1. května 2009. Členské státy EU nebudou stranami Úmluvy, budou vázány Úmluvou odvozeně od přistoupení EU. Poté, co EU ratifikuje Úmluvu, stane se Úmluva bez dalšího (bez jakékoliv implementace) součástí evropského práva.⁴⁸⁸

⁴⁸² Srov. tamtéž; k tomu podrobněji kapitola 5., oddíl 5.6.

⁴⁸³ Srov. čl. 1 odst. 1 Úmluvy.

⁴⁸⁴ Srov. kapitola 5., oddíl 5.18.

⁴⁸⁵ Na její aplikaci a výklad se tedy použijí pravidla obecného mezinárodního práva veřejného a zejména výkladová pravidla obsažená ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu, Vídeň 23. května 1969, vyhlášeno pod č. 15/1988 Sb.

⁴⁸⁶ Srov. *DH Report*, s. 21, odst. 1.

⁴⁸⁷ Srov. rozhodnutí Rady 2009/397/ES ze dne 26. února 2009 o podpisu Úmluvy o dohodách o volbě soudu jménem Společenství, Úř. věst. L 133, 29. 5. 2009.

⁴⁸⁸ Srov. rozsudek ze dne 10. ledna 2006, *The Queen, na žádost International Air Transport Association a European Low Fares Airline Association proti Department for Transport*, C-344/04, Recueil, s. I-403, bod 35; rozsudek ze dne 11. září 2007, *Merck Genéricos – Produtos Farmacêuticos Lda v Merck & Co. Inc. and Merck Sharp & Dohme Lda*, C-431/05, Recueil, s. I-7001, body 30–31.

5.3 *Smluvní státy s více právními systémy*

Úmluva předpokládá, že se jejími smluvními stranami stanou nejen unitární státy, ale rovněž státy neunitární (federace, konfederace nebo unitární státy s více právními systémy). Za takový stát považujeme ten stát, v jehož územních celcích platí více právních systémů, jež upravují ty oblasti mezinárodního práva soukromého, které spadají do působnosti Úmluvy. Aplikaci pravidel Úmluvy vůči těmto státům upravuje ustanovení čl. 25 tak, že ve vztahu k takovému smluvnímu státu s nejednotnými právními systémy se odkaz na právo, bydliště, soud či souvislost se státem považuje za odkaz na právo, bydliště, soud či souvislost s příslušným územním celkem.

Úmluva umožňuje stranám zvolit soud či soudy státu s více právními systémy (tedy např. místo volby soudu státu Texas zvolíme jako příslušné soudy Spojených států amerických) a příslušný soud se pak určí podle pravidel o soudní příslušnosti tohoto státu. Lze zvolit i soud či soudy konkrétního státu, který je součástí státu s nejednotným právním systémem.⁴⁸⁹ Tyto státy však nejsou povinny uplatňovat Úmluvu v situacích, jež zahrnují pouze tyto různé územní celky, a soud v územním celku takového státu není povinen uznat nebo vykonat rozhodnutí⁴⁹⁰ z jiného smluvního státu z důvodu, že bylo uznáno nebo vykonáno v jiném územním celku tohoto neunitárního smluvního státu.⁴⁹¹

Úmluva na mnoha místech odkazuje na „právo státu“.⁴⁹² V tomto případě platí to samé, co bylo uvedeno výše. Pod pojem „právo státu“ lze podřadit jak právo smluvního státu, tak právo příslušné územní jednotky tohoto smluvního státu. Obdobně budeme postupovat v případě dalších odkazů dle čl. 25 vypsanych výše (pojmy „bydliště“, „soud“ a „souvislosti se státem“).

5.3.1 **Organizace regionální hospodářské integrace (REIO)**

Úmluva definuje REIO jako organizaci sestávající pouze ze suverénních států, která má pravomoc v některých nebo všech věcech upravených Úmluvou.⁴⁹³ REIO má v režimu Úmluvy všechna práva a povinnosti smluvního státu v takové míře, v jaké má pravomoc

⁴⁸⁹ Srov. *DH Report*, s. 70, odst. 259.

⁴⁹⁰ Při výkladu Úmluvy používáme pojem „rozhodnutí“ ve smyslu „soudního rozhodnutí“ definovaného v čl. 4 odst. 1 Úmluvy.

⁴⁹¹ Srov. čl. 25 odst. 2 a 3 Úmluvy.

⁴⁹² Srov. např. čl. 6 písm. a) a b), čl. 9 písm. a), čl. 10 odst. 3 písm. a), čl. 13 odst. 4 nebo čl. 14 tamtéž.

⁴⁹³ Srov. čl. 29 odst. 1 tamtéž.

ve věcech Úmluvou upravených. Pojem státu dle Úmluvy tedy zahrnuje jak jednotlivé členské státy REIO, tak samotnou REIO, jež se může dle čl. 30 stát smluvním státem Úmluvy na místo svých členských států za předpokladu, že vykonává pravomoc ve věcech, které upravuje Úmluva. V takovém případě jsou členské státy REIO Úmluvou vázány z titulu podpisu a ratifikace Úmluvy REIO, jejímiž jsou členy.

Přistoupení k Úmluvě patří mezi výlučné pravomoci EU⁴⁹⁴ a je v souladu s doktrínou *AETR*,⁴⁹⁵ na základě které je zakázáno členským státům navenek se zavazovat takovým způsobem, jenž by byl neslučitelný s evropským právem. EU je výlučně oprávněna k uzavírání smluv v oblastech, které již dříve upravilo evropské právo.

5.4 Výklad Úmluvy

Úmluva je instrumentem mezinárodního práva veřejného. Při jejím výkladu se tedy uplatní obecná pravidla mezinárodního práva veřejného kodifikovaná ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu. Základní interpretační zásadou Úmluvy je však povinnost postupovat při jejím výkladu v souladu se zásadou jednotného výkladu pojmů obsažených v Úmluvě ve všech smluvních státech dle čl. 23. Soud aplikující Úmluvu by tedy měl vycházet v co největší míře rovněž z rozhodnutí a doktrinárních pramenů, jež pocházejí z dalších smluvních států.⁴⁹⁶

Při výkladu Úmluvy je nutné vycházet v prvním případě z jejího textu. Dne 30. června 2005 byla podepsána znění Úmluvy vypracovaná v anglickém a francouzském jazyce, přičemž obě znění mají stejnou platnost.⁴⁹⁷ Při výkladu může posloužit rovněž preambule Úmluvy, ačkoliv ji v žádném případě nelze jejím rozsahem a významem srovnávat s preambulí obsaženou v Nařízení. Interpretační hodnotu má zejména stanovení hlavního cíle Úmluvy, kterým je podpora mezinárodního obchodu a investic na základě posílení soudní spolupráce.

Soudy smluvních států tedy nesmí vykládat a aplikovat Úmluvu takovým způsobem, kdy by její aplikace jakkoliv bránila mezinárodnímu obchodu a investicím. V preambuli jsou obsaženy také některé další zásady, na kterých je Úmluva postavena,

⁴⁹⁴ Srov. posudek 1/03 ze dne 7. února 2006 ve věci *Luganské úmluvy II*, Sb. rozh., s. I-1145.

⁴⁹⁵ Srov. rozsudek ze dne 31. března 1971, *Komise Evropských společenství proti Radě Evropských společenství*, C-22/70, Recueil, s. 263.

⁴⁹⁶ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 28; *DH Report*, s. 69, odst. 256.

⁴⁹⁷ Srov. čl. 34 Úmluvy.

jmenovitě jde o snahu o zajištění co nejvyšší právní jistoty a zajištění účinnosti dohod o výlučné soudní příslušnosti a jejich uznání, tedy respekt vůči autonomii stran v mezinárodním obchodě.

V Úmluvě jsou obsaženy pojmy a termíny společné také pro jiné mezinárodní instrumenty Haagské konference o mezinárodním právu soukromém, jako příklad lze uvést pojem „zjevná nespravedlnost“ obsažený v čl. 6 písm. c). Při výkladu těchto pojmů a termínů se lze inspirovat rozhodovací praxí soudů smluvních států vykládajících příslušné instrumenty Haagské konference o mezinárodním právu soukromém a doktrinálními prameny k nim vypracovanými.

Při aplikaci Úmluvy neexistuje subjekt, který by měl monopol na výklad tohoto instrumentu a sjednocoval by rozhodovací činnost ostatních soudů stejným způsobem, jako ve vztahu k výkladu Nařízení činí SDEU. Výklad Úmluvy bude pocházet z decentralizované rozhodovací činnosti soudů smluvních států, která se bude sjednocovat u příslušných nejvyšších soudů pouze na národní úrovni. Lze tedy očekávat, že její výklad a praxe nebudou ve všech smluvních státech jednotné, neboť bude aplikována soudci, kteří zpravidla znají právo pouze jednoho státu. Podobný trend nejednotného výkladu lze vyzorovat i z aplikační praxe CISG.⁴⁹⁸ Výjimkou bude aplikace Úmluvy na území EU. Vzhledem ke skutečnosti, že Úmluva bude mít povahu vnější smlouvy EU,⁴⁹⁹ bude v této oblasti rozhodovací činnost soudů členských států sjednocovat SDEU.

5.5 *Vztah Úmluvy k jiným instrumentům*

5.5.1 *Vztah Úmluvy k mezinárodním instrumentům*

Úmluva obsahuje pravidla týkající se střetu aplikace Úmluvy s ostatními mezinárodními instrumenty v ustanoveních čl. 26. Při řešení konfliktů Úmluvy s jinými mezinárodními instrumenty v tomto článku neupravenými bude nutné postupovat na základě pravidel obecného mezinárodního práva veřejného, jež byla kodifikována ve Vídeňské úmluvě o smluvním právu. Úmluva v první řadě apeluje na soudce smluvních států, které jsou vázány oběma rozpornými mezinárodními instrumenty, aby byla vykládána jako

⁴⁹⁸ Srov. k tomu podrobněji *Brand – Herrup 2008*, s. 35–36.

⁴⁹⁹ Srov. kapitola 1., oddíl 1.7.1.

slučitelná s ostatními smlouvami platnými pro smluvní státy, bez ohledu na okamžik uzavření těchto smluv.⁵⁰⁰

Aplikace Úmluvy se rovněž nedotýká uplatňování smlouvy smluvním státem Úmluvy, nehledě na okamžik jejího uzavření, v případě, kdy žádná ze stran sporu nemá bydliště ve smluvním státě, jenž není stranou dané smlouvy. Pokud tedy dojde k uzavření výlučné dohody o volbě soudu ve prospěch soudu smluvního státu Úmluvy mezi stranami, které mají bydliště ve státech, jež jsou oba smluvními stranami jak Úmluvy, tak konfliktní mezinárodní smlouvy, budou se aplikovat ustanovení konfliktní mezinárodní smlouvy. Úmluva by se v takovém případě aplikovala, pokud by alespoň jedna ze stran měla bydliště ve státě, který je smluvním státem Úmluvy, ale nikoliv smluvním státem konfliktní mezinárodní smlouvy.

V případě, že se rozpor nevyřeší na základě pravidla vyloženého v předchozím odstavci,⁵⁰¹ ustupuje Úmluva všem mezinárodním smlouvám uzavřeným dříve, než pro daný smluvní stát vstoupila v platnost, pokud by se uplatňování Úmluvy neslučovalo s povinnostmi daného smluvního státu vůči nesmluvnímu státu.

Dotčeno není ani uplatňování mezinárodní smlouvy – bez ohledu na okamžik jejího uzavření – smluvním státem k dosažení uznání nebo výkonu rozhodnutí vydaného soudem smluvního státu, který je také stranou dané mezinárodní smlouvy. Takové rozhodnutí však nebude uznáno nebo vykonáno v menším rozsahu než v režimu Úmluvy. Diskutovaná výjimka z přednosti aplikace Úmluvy se použije pouze v případě, že smluvními stranami této mezinárodní smlouvy týkající se uznání a výkonu soudních rozhodnutí jsou jak stát původu, tak stát dožádaného soudu.⁵⁰² Toto pravidlo zvýhodňuje postavení věřitele, jenž si tak bude moci vybrat, pokud mu to nezakáže právo dožádaného státu, v jakém režimu chce své rozhodnutí uznat a vykonat.⁵⁰³

Smluvní státy Úmluvy mají rovněž právo učinit prohlášení o tom, že uplatňování konkrétní mezinárodní smlouvy, která ve vztahu ke konkrétní věci upravuje soudní příslušnost nebo uznávání a výkon rozhodnutí, nebude pro tento smluvní stát přijetím Úmluvy dotčeno. Ve vztahu k Úmluvě se tedy jedná o mezinárodní smlouvu, jež se bude aplikovat přednostně v souladu s principem *lex specialis*. V tomto případě však

⁵⁰⁰ Problém nenastane, pokud úprava v instrumentech nebude rozporná, a dále v případě, pokud se podaří rozpor odstranit výkladem.

⁵⁰¹ Srov. čl. 26 odst. 2 Úmluvy, který má aplikační přednost.

⁵⁰² Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 170.

⁵⁰³ Srov. *DH Report*, s. 75, odst. 287.

nejdou ostatní smluvní státy povinny aplikovat ustanovení Úmluvy na věc, kterou tato mezinárodní smlouva speciálně upravuje, v rozsahu jakéhokoliv nesouladu, pokud strany v dohodě o výlučné soudní příslušnosti zvolí za příslušný soud nebo soudy smluvního státu, který učinil prohlášení. Tedy v případě, kdy není zajištěna reciprocita.⁵⁰⁴

5.5.2 Vztah Úmluvy k právu REIO, resp. k právu EU

Z pohledu této práce i pro praxi mezinárodního obchodu je důležité stanovit jasná pravidla pro vztah aplikace Úmluvy a evropského práva, zejména Nařízení (Nařízení Brusel I bis). Jak bylo vyloženo v oddíle o vztahu Nařízení k jiným instrumentům mezinárodního práva,⁵⁰⁵ mezinárodní smlouvy uzavřené EU mají přednost před sekundárním právem. Níže podaný výklad je ilustrován na případě EU, vztahuje se však obecně na REIO.⁵⁰⁶

Úmluvou není dle čl. 26 odst. 6 Úmluvy dotčeno uplatňování pravidel EU⁵⁰⁷ (resp. REIO, která je stranou Úmluvy), přijatých před Úmluvou či po ní, pokud žádná ze stran nemá bydliště ve smluvním státě, který není členským státem EU, nebo pokud jde o uznávání nebo výkon soudních rozhodnutí mezi členskými státy EU.

Dohody o volbě soudu uzavřené mezi stranami, jež mají obě bydliště v EU, nebo pokud má v EU bydliště jedna strana a druhá strana má bydliště v nesmluvním státě Úmluvy, se tedy budou nadále řídit Nařízením. Úmluvou se naopak budou řídit ty dohody, kdy jedna ze stran dohody bude mít bydliště v členském státě EU a druhá strana dohody (či další strany dohody) bude mít bydliště ve státě, který je smluvním státem Úmluvy.⁵⁰⁸

V řízeních o uznání a výkonu rozhodnutí se Nařízení uplatní, pokud budou jak soud původu, tak dožádaný soud patřit mezi soudy členských států EU. Pokud bude jeden z těchto soudů soudem státu, jenž je smluvním státem Úmluvy, ale nikoliv

⁵⁰⁴ Srov. *DH Report*, s. 75–76, odst. 289.

⁵⁰⁵ Srov. kapitola 1, oddíl 1.7.2.

⁵⁰⁶ Podrobněji ke vztahu Úmluvy a práva EU, zejména k riziku spočívajícím v porušení pravidel Úmluvy soudem členského státu EU srov. *Beaumont 2009*, s. 156–157.

⁵⁰⁷ Výklad týkající se vztahu Úmluvy a Nařízení, resp. evropského práva, se *mutatis mutandis* vztahuje obecně na vztah Úmluvy a jakéhokoliv REIO.

⁵⁰⁸ Za předpokladu, že stát, který není vázán Nařízením, ale je smluvním státem Úmluvy, není rovněž smluvním státem Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano 30. října 2007 (Luganská úmluva II), či Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel 17. ledna 2005.

členským státem EU, bude se na řízení přednostně aplikovat Úmluva, tou však nebudou dotčena pravidla EU, pokud jde o uznání nebo výkon soudních rozhodnutí mezi členskými státy EU.⁵⁰⁹ Oproti obdobnému ustanovení, které stanovuje postup při konfliktu Úmluvy s jinými mezinárodními smlouvami,⁵¹⁰ není v tomto případě stanoveno, že rozhodnutí nesmí být uznáno či vykonáno v menším rozsahu než dle Úmluvy.⁵¹¹

5.6 Věcná působnost

Úmluva se vztahuje na výlučné dohody o volbě soudu uzavřené v občanských a obchodních věcech za předpokladu, že je v daném případě přítomen mezinárodní prvek. Pojem občanské a obchodní věci má být vykládán autonomně⁵¹² a z povahy Úmluvy – jako multilaterální mezinárodní smlouvy uzavřené mezi státy napříč právními systémy a kulturami – nelze tento pojem v Úmluvě ani přesně definovat. S jistotou lze říci, že se nevztahuje na trestní věci, problematiku vybírání daní a poplatků a další případy aktů *iure imperii*.⁵¹³

Pozitivní určení věcné působnosti Úmluvy doplňuje negativní určení její působnosti, když Úmluva omezuje dosah její aplikace na některé věci, které by byly jinak považovány za věci občanské a obchodní. Z věcné působnosti Úmluvy jsou vyloučeny dohody o výlučné soudní příslušnosti uzavřené ve věcech, jejichž stranou je spotřebitel,⁵¹⁴ které se týkají pracovních smluv,⁵¹⁵ včetně smluv kolektivních, a dále se neaplikuje zejména ve věcech osobního stavu a způsobilosti fyzické osoby k právním úkonům, ve věcech rodinného práva, včetně majetkových poměrů v manželství a vyživovací povinnosti a dědění.

Z hlediska mezinárodního obchodu je významné, že stranou působnosti Úmluvy stojí věci platební neschopnosti, přepravy cestujících a zboží, znečištění moří a omezení odpovědnosti za námořní nároky a věci hospodářské soutěže. Vyloučeny jsou věci

⁵⁰⁹ Srov. čl. 26 odst. 6 písm. b) Úmluvy.

⁵¹⁰ Srov. čl. 26 odst. 4 tamtéž.

⁵¹¹ Srov. *DH Report*, s. 79, odst. 305.

⁵¹² Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 17; *DH Report*, s. 30, odst. 49.

⁵¹³ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 48.

⁵¹⁴ Za spotřebitele se považuje fyzická osoba jednající především za sebe, rodinu nebo domácnost, srov. *DH Report*, s. 30, odst. 50; *Brand – Herrup 2008*, s. 55.

⁵¹⁵ Oproti definici smluv, jejichž stranou je spotřebitel, jsou pracovní smlouvy definovány předmětem jejich úpravy. Výjimka se tedy dotýká nejen individuálních pracovních smluv, ale rovněž kolektivních pracovních smluv a veškerých sporů týkajících se pracovních smluv, jako je např. spor z pracovního úrazu.

týkající se věcných práv k nemovitostem a nájmu nemovitostí, platnosti, neplatnosti nebo zrušení právnických osob a platnosti rozhodnutí jejich orgánů, platnosti a porušování práv duševního vlastnictví kromě práv autorských a souvisejících a platnosti zápisů do veřejných rejstříků. Z věcné působnosti Úmluvy je rovněž vyloučeno rozhodčí řízení a související řízení.⁵¹⁶

Z rozsahu aplikace Úmluvy jsou tedy vyloučeny zejména věci, které nepatří do soukromého a obchodního práva, dále věci, jež jsou pravidelně upraveny v rámci výlučné soudní příslušnosti a v nichž je možnost dispozitivní úpravy zásadně odmítána, a oblasti právní úpravy, které jsou upraveny zvláštními mezinárodními úmluvami. Na rozdíl od Nařízení nejsou z příkazu čl. 18 z rozsahu Úmluvy vyloučeny pojišťovací a zajišťovací smlouvy.⁵¹⁷

Rozsah aplikace výjimek stanovených v čl. 2 odst. 1 a 2 omezuje pravidlo, že z oblasti působnosti Úmluvy nejsou vyloučena řízení, ve kterých se věci vyloučené z její působnosti objevují pouze v rámci řešení předběžné otázky či v rámci námítky v soudním řízení, a věci vyloučené z působnosti Úmluvy netvoří předmět těchto řízení.⁵¹⁸ Úmluva se tedy bude aplikovat např. v řízení o žalobě o zaplacení kupní ceny z kupní smlouvy o převodu nemovitosti nebo ve sporu vzniklého z pojištění nemovitosti, neboť v případech těchto řízení je vyloučená věc posuzována pouze jako předběžná otázka.⁵¹⁹

Úmluva však nezabraňuje soudu, před nímž se vede řízení, ve kterém se věc vyloučená z působnosti Úmluvy objevuje v rámci předběžné otázky, přerušit řízení podle jeho vnitrostátního procesního práva a vyčkat si na rozhodnutí soudu, jenž by byl na základě obecných pravidel mezinárodního práva soukromého k rozhodnutí sporu příslušný ve věci, která před tímto soudem figuruje jako předběžná otázka.⁵²⁰

Úmluva nijak nedefinuje konkrétní výjimky z věcné působnosti obsažené v čl. 2 a neurčuje, jaká konkrétní řízení lze pod jednotlivé výjimky podřadit. Příslušný soud

⁵¹⁶ Srov. čl. 2 odst. 4 Úmluvy. S ohledem na snahu o zamezení jakýmkoliv konfliktům Úmluvy s jinými mezinárodními smlouvami – v tomto případě zejména s Úmluvou o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York 10. června 1958, vyhlášenou pod č. 74/1959 Sb. – by tato výjimka měla být vykládána široce. Měla by se vztahovat i na související řízení (jmenování rozhodce soudem, řízení o zrušení rozhodčího nálezu atd.), srov. *DH Report*, s. 36, odst. 84; *Brand – Herrup 2008*, s. 74–75.

⁵¹⁷ Srov. k tomu podrobněji *Beaumont 2009*, s. 143; *Schulz 2006*, s. 262–263.

⁵¹⁸ Srov. čl. 2 odst. 3 Úmluvy; tato rozhodnutí však nebudou zásadně uznána a vykonána dle čl. 10 Úmluvy; srov. k tomu podrobněji kapitola 5., oddíl 5.17.5.

⁵¹⁹ Srov. *DH Report*, s. 62, odst. 221.

⁵²⁰ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 73.

smluvního státu bude muset samostatně posoudit, zda konkrétní předmět sporu spadá pod některou z výjimek. V těchto situacích musí soud brát zřetel na skutečnost, že je dle čl. 23 povinen zasadit se v maximální míře o jednotný výklad Úmluvy. Lze ovšem reálně očekávat, že národní soudy budou otázku rozsahu výjimek z aplikace Úmluvy posuzovat nejčastěji dle ustanovení svých právních řádů. Vzhledem k absenci centrálního orgánu, který by rozhodovací praxi soudů smluvních států sjednocoval, nelze vyloučit, že různé soudy smluvních států budou výjimky z aplikace Úmluvy posuzovat odlišně, a v důsledku toho bude mezi soudy smluvních států docházet k vydávání rozporných rozhodnutí.⁵²¹

Negativní vymezení věcné působnosti Úmluvy není konečné, neboť Úmluva poskytuje smluvním státům v souladu s ustanovením čl. 21 možnost prohlásit, že se vůči nim Úmluva nebude vztahovat v řízení o konkrétní věci. Úmluva však apeluje na smluvní státy, aby takové prohlášení učinily jen v případě, když mají silný zájem vyloučit aplikaci Úmluvy na tuto oblast. Taková prohlášení smluvních států nesmí být širšího rozsahu, než je nezbytně nutné, a konkrétní věci, na které se Úmluva nebude vztahovat, musí být v tomto prohlášení jasně definovány.⁵²²

Smluvní stát může takové prohlášení učinit i později než při podpisu, ratifikaci, přijetí, schválení nebo přistoupení k Úmluvě, ale takové prohlášení vstupuje v platnost až prvním dnem měsíce, který následuje po uplynutí tří měsíců od data, kdy depozitář obdržel příslušné oznámení.⁵²³ Je tedy zabráněno retroaktivnímu účinku takových prohlášení. V rámci zásady recipacity se Úmluva neuplatní v řízeních, jejichž předmětem je věc vyloučená na základě výhrady tohoto smluvního státu jak ve smluvním státě, který prohlášení učinil, tak v řízeních před soudy ostatních smluvních států, ve kterých je předložena jurisdikční dohoda určující za příslušný soud či soudy státu, jenž toto prohlášení učinil.

Ačkoliv je Úmluva postavena na zásadě respektu vůči autonomii vůle, stranám uzavírajícím jurisdikční dohody není poskytnuta možnost její aplikaci na uzavřené výlučné dohody o volbě soudu vyloučit (*opt-out*), byť tuto možnost zpravidla jiné instrumenty Haagské konference o mezinárodním právu soukromém umožňují, např.

⁵²¹ Např. zvolený soud posoudí věc tak, že nespadá pod výjimky z věcné působnosti Úmluvy, a nezvolený soud naopak tak, že pod tyto výjimky spadá.

⁵²² Srov. *DH Report*, s. 65–66, odst. 234; *Beaumont 2009*, s. 150–151.

⁵²³ Srov. čl. 32 odst. 4 Úmluvy.

CISG. Pokud tedy věc bude spadat do působnosti Úmluvy,⁵²⁴ bude Úmluva bez dalšího zavazovat soudy v příslušných řízeních při rozhodování o své příslušnosti a ve věcech uznání a výkonu rozhodnutí vzešlých z těchto řízení. Nepřímo se však mohou strany vyvázat z aplikace Úmluvy nesplněním některých požadavků, jež jsou kladeny na výlučné soudní dohody dle čl. 3 písm. a), např. sjednáním nevýlučné dohody o volbě soudu.

Oproti pravidlům, která se týkají jurisdikčních dohod obsažených v Nařízení, je úprava věcné působnosti Úmluvy pojata v některých oblastech odlišně. Jde zejména o oblasti spotřebitelských smluv, pracovních smluv⁵²⁵ a pojistných smluv.⁵²⁶ Úmluva se nevztahuje ani na předběžná a ochranná opatření.⁵²⁷ V řízeních, jejichž předmětem budou věci vyloučené z aplikace Úmluvy, budou smluvní státy postupovat podle jiných aplikovatelných mezinárodních smluv, eventuálně na základě příslušných ustanovení vnitrostátního práva *lex fori*.

5.7 Teritoriální a osobní působnost

Oblast aplikace pravidel obsažených v Úmluvě je ohraničena územím jejích smluvních států. Úmluva však zásadně nepodmiňuje účinnost dohod o volbě soudu uzavřených v jejím režimu bydlištěm stran, jež uzavírají prorogační dohodu, v některém smluvním státě.

5.7.1 Státy jako strany řízení

Dle čl. 2 odst. 5 stranou působnosti Úmluvy nejsou řízení, v nichž vystupuje jako jedna ze stran stát, včetně vlády nebo jakékoliv osoby jednající za stát. I v tomto případě se však musí ctít věcná působnost Úmluvy a aplikovat ji pouze na výlučné dohody o volbě soudu a spory v občanských a obchodních věcech. V praxi tedy půjde zejména o případy sporů z veřejných zakázek, ve kterých byla uzavřena dohoda o volbě soudu.

Vzhledem k obecné teorii státní suverenity mezinárodního práva veřejného zůstává sporné, zda se toto pravidlo použije i v případě soukromoprávního sporu mezi

⁵²⁴ Srov. čl. 1 tamtéž.

⁵²⁵ Tyto smlouvy jsou vyňaty z věcné působnosti Úmluvy, nikoliv z věcné působnosti Nařízení, kde však požívají speciální ochrany.

⁵²⁶ Pojistné smlouvy spadají do věcné působnosti Úmluvy i Nařízení, oproti Nařízení však v Úmluvě nepožívají speciální ochrany.

⁵²⁷ Srov. čl. 7 Úmluvy.

dvěma smluvními státy zahájeného před soudem jednoho z těchto států.⁵²⁸ Aplikace Úmluvy však nemůže být na újmu výsadám a imunitám států nebo mezinárodních organizací, pokud jde o ně samotné či jejich majetek.⁵²⁹

5.8 Časová působnost

Otázka časové působnosti je řešena v souladu se zásadou zákazu retroaktivity v čl. 16 přechodných ustanovení tak, že se Úmluva vztahuje na dohody o výlučné soudní příslušnosti uzavřené po jejím vstupu v platnost pro stát zvoleného soudu.⁵³⁰ Rozhodující je tedy okamžik vstupu Úmluvy v platnost pro stát zvoleného soudu. Úmluva se tak nebude aplikovat na dohody o volbě soudu, pokud pro státy, ve kterých mají kontrahenti dohody o volbě soudu bydliště, již Úmluva vstoupila v platnost, nikoliv však pro stát zvoleného soudu. Okamžik, kdy bylo zahájeno řízení ohledně sporu, ve kterém je přítomno jurisdikční ujednání, je irelevantní.⁵³¹

Zákaz retroaktivity se však vztahuje pouze na režim výlučných jurisdikčních dohod. Dle čl. 32 odst. 5 se prohlášení stran podle čl. 19, 20, 21 a 26 nevztahují na dohody o výlučné soudní příslušnosti uzavřené před datem vstupu těchto prohlášení v platnost. Státy mají možnost rozšířit aplikaci pravidel o uznání a výkonu rozhodnutí Úmluvy rovněž na nevýlučné dohody o volbě soudu prohlášením učiněným dle čl. 22⁵³² a takové prohlášení není zařazeno do množiny uvedené v čl. 32 odst. 5. *A contrario* tedy platí, že zákaz retroaktivity se na režim nevýlučných dohod o volbě soudu nevztahuje. Bude tak možné, aby stát na základě svého prohlášení dle čl. 22 rozšířil aplikaci pravidel o uznání a výkonu rozhodnutí v Úmluvě rovněž na nevýlučné dohody o volbě soudu sjednané před vstupem Úmluvy či tohoto prohlášení pro tento stát v platnost.

Úmluva se nevztahuje na řízení zahájená před jejím vstupem v platnost pro stát soudu, u kterého bylo řízení zahájeno.⁵³³ Toto pravidlo se týká pouze otázky, zda se Úmluvou bude řídit řízení zahájené před příslušným soudem, a nijak se netýká posuzování platnosti či existence dohody o volbě soudu.⁵³⁴ Nelze tak tedy postupovat

⁵²⁸ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 75.

⁵²⁹ Srov. čl. 2 odst. 6 Úmluvy.

⁵³⁰ Rozhodující moment tedy není podpis, ratifikace, přijetí, schválení nebo přistoupení dle čl. 27, ale vstup v účinnost Úmluvy v tomto státě dle čl. 31 Úmluvy.

⁵³¹ Srov. *DH Report*, s. 62, odst. 218.

⁵³² Srov. kapitola 5., oddíl 5.18.

⁵³³ Srov. čl. 16 odst. 2 Úmluvy.

⁵³⁴ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 141.

při určování časové působnosti Úmluvy v řízeních dle čl. 5, ve kterých bude zvolený soud rozhodovat o tom, zda existuje výlučná dohoda o volbě soudu, resp. zda byla uzavřena platně. Časová působnost Úmluvy se v tomto případě určí na základě pravidla obsaženého v čl. 16 odst. 1, o kterém bylo pojednáno výše. Pravidlo, o němž pojednáváme v tomto odstavci, se naopak použije v řízeních vedených u nezvoleného soudu dle čl. 6 a v řízeních o uznání a výkonu rozhodnutí dle čl. 8. V těchto případech bude soud postupovat podle Úmluvy, pokud bylo řízení před ním vedené zahájeno poté, co Úmluva v tomto státě vstoupila v platnost.

5.9 *Mezinárodní prvek a bydliště stran*

5.9.1 *Mezinárodní prvek v oblasti soudní příslušnosti*

Pro aplikaci Úmluvy se vyžaduje, aby byl ve sporu, v němž se strany dovolávají uzavřené výlučné jurisdikční dohody, přítomen mezinárodní prvek. V opačném případě soud smluvního státu není povinen takovou dohodu posuzovat na základě Úmluvy a její účinky posoudí dle vnitrostátních pravidel svého práva či příslušné mezinárodní smlouvy. Mezinárodní prvek musí být obsažen ve „sporu“, oproti pojmu „rozhodnutí“⁵³⁵ není tento pojem v Úmluvě nikde definován, a bude se tedy muset určit podle pravidel mezinárodního práva soukromého příslušného soudu.⁵³⁶

Mezinárodní prvek je v hrubých obrysech definován v čl. 1 odst. 2 tak, že věc je mezinárodní, pokud strany nemají bydliště či sídlo v témže smluvním státě a veškeré prvky týkající se sporu, bez ohledu na místo zvoleného soudu, nesouvisejí s jedním státem. O mezinárodní věc se tak nejedná v případě, kdy jediným mezinárodním prvkem ve věci bude volba soudu. Mezinárodní prvek je však bez dalšího ve sporu obsažen, pokud mají strany bydliště či sídlo v jiném smluvním státě, nebo je mezinárodní prvek přítomen v jiném aspektu sporu (místo plnění, vznik škody atd.). Beaumont z „mlčení“ Úmluvy vyvozuje, že mezinárodní prvek bude ve sporu pro účely aplikace výjimek uvedených v čl. 19 a 20 přítomen i v případě, kdy bude možné vedle volby soudu nalézt jediný mezinárodní prvek ve volbě práva.⁵³⁷

⁵³⁵ Srov. čl. 4 odst. 1 Úmluvy.

⁵³⁶ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 49.

⁵³⁷ Srov. *Beaumont 2009*, s. 149–150.

Ve vztahu k existenci relevantního mezinárodního prvku ve sporu je smluvním státům umožněno vznést výhradu umožňující soudům státu, který vznesl výhradu, prohlásit se za nepřislušné pro rozhodování sporů, na něž se vztahuje dohoda o výlučné soudní příslušnosti dle Úmluvy, jestliže s výjimkou zvoleného sudiště neexistuje žádná souvislost mezi státem zvoleného soudu a stranami sporu.⁵³⁸ Půjde tedy o spory, ve kterých bude přítomen mezinárodní prvek, nikoliv však ve vztahu ke státu zvoleného soudu.

V textu Úmluvy nenalezneme jednoznačnou odpověď na otázku, k jakému okamžiku musí mít věc mezinárodní povahu. Z pohledu předvídatelnosti práva by se dle našeho názoru jevilo jako nejvhodnější posuzovat tak okamžik uzavření výlučné dohody o volbě soudu, protože tak by mohly strany v době kontraktace předvídat, v jakém režimu bude jejich jurisdikční dohoda posuzována. Relevantní argument proti tomuto výkladu lze nalézt v textu čl. 1 odst. 2 Úmluvy, jenž pojednává o mezinárodních prvcích týkajících se sporu, nikoliv dohody.

Pokud bychom za relevantní považovali okamžik zahájení sporu, museli bychom připustit nejen možnost, aby se z čistě vnitrostátní věci v době uzavření jurisdikční dohody stala v době zahájení sporu věc mezinárodní, ale i možnost, aby se z dříve mezinárodní věci stala věc vnitrostátní. Např. tak, že ve věci, v níž byl přítomen mezinárodní prvek z důvodu bydliště jedné ze stran v zahraničí, tato strana změní své bydliště a přestěhuje se do stejného státu, v jakém má bydliště strana druhá, a ke dni zahájení sporu se tedy bude jednat o vnitrostátní spor.⁵³⁹

Bříza se domnívá, že k aplikaci Úmluvy postačí, aby mezinárodní prvek existoval buď v okamžiku uzavření výlučné jurisdikční dohody, nebo v okamžiku zahájení soudního řízení.⁵⁴⁰ Ačkoliv se tak bude jednat o případ nepravé retroaktivity, s tímto názorem se ztotožňujeme a rovněž se přikláníme k výkladu, že pro platnost výlučné dohody o volbě soudu v režimu Úmluvy postačí splnit jedno, druhé či obě z výše uvedených kritérií. Úmluva je pojata tak, aby byl rozsah její aplikace co nejširší, a došlo tak v oblasti mezinárodních jurisdikčních dohod k vysoké míře sjednocení pravidel o soudní příslušnosti.⁵⁴¹ Tento rozšiřující výklad čl. 16 je tedy v naprostém

⁵³⁸ Srov. čl. 19 Úmluvy.

⁵³⁹ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 51–52.

⁵⁴⁰ Srov. *Bříza 2012*, s. 201.

⁵⁴¹ Srov. čl. 3 písm. c) Úmluvy, který stanoví velice volné požadavky pro formální platnost výlučné dohody o volbě soudu.

souladu se systematikou tohoto instrumentu. SDEU podal ve věci *Sanicentral*⁵⁴² obdobný výklad při zodpovídání otázky časové působnosti Nařízení Brusel I,⁵⁴³ tento výklad Úmluvy by tedy zvýšil soulad s Nařízením, což by dále zvýšilo právní jistotu mezinárodních kontrahentů.

5.9.2 Mezinárodní prvek v oblasti uznání a výkonu rozhodnutí

Ve věcech uznání nebo výkonu rozhodnutí v režimu Úmluvy je definice mezinárodního prvku jasnější, neboť Úmluva pouze vyžaduje, aby se strana domáhala uznání nebo výkonu zahraničního soudního rozhodnutí.⁵⁴⁴ Nároky kladené na relevanci mezinárodního prvku jsou tedy v případě řízení o uznání a výkonu rozhodnutí menší než nároky kladené na relevanci mezinárodního prvku nutného pro založení soudní příslušnosti na základě dohody o volbě soudu.

Rozsudek ve vnitrostátním případě, jenž původně stál mimo působnost Úmluvy, se stane mezinárodním v případě, když bude předložen k uznání nebo výkonu v jiném smluvním státě Úmluvy.⁵⁴⁵ Navrhovatel k tomuto může být motivován např. z důvodu změny bydliště či přesunu majetku druhé strany. Toto pravidlo znemožňuje dlužníkovi jednostranně se vyvázat z povinnosti fakticky splnit povinnost uloženou mu soudním rozhodnutím tím, že přesune svůj majetek do jiného smluvního státu.

Smluvní státy mají v souladu s čl. 20 možnost vyhradit si pro své soudy právo odmítnout uznat nebo vykonat rozhodnutí vydané v jiném smluvním státě, a to za předpokladu, že strany měly bydliště v dožádaném státě a všechny otázky související se sporem včetně vztahu stran s výjimkou místa zvoleného soudu korelují pouze s dožádaným státem.

5.9.3 Bydliště stran

Úmluva nevyžaduje k platnosti dohody o volbě soudu, aby strany této dohody měly bydliště na území některého smluvního státu Úmluvy. Na území některého smluvního státu se musí nacházet zvolený soud. Otázka určení bydliště však může mít význam pro zjištění, zda je v daném sporu přítomen mezinárodní prvek, k určení výjimek z režimu

⁵⁴² Srov. rozsudek ze dne 13. listopadu 1979, *Sanicentral GmbH v René Collin*, 25/79, Recueil, s. 3423, bod 6.

⁵⁴³ Srov. kapitola 2., oddíl 2.2.3.

⁵⁴⁴ Rozhodnutí ovšem musí být vydané soudem smluvního státu Úmluvy, který byl stranami zvolen ve výlučné dohodě o volbě soudu.

⁵⁴⁵ Srov. *DH Report*, s. 23, odst. 11; *Brand – Herrup 2008*, s. 53–54.

uznání a výkonu rozhodnutí dle čl. 20, k určení vztahu Úmluvy k jiným mezinárodním instrumentům dle čl. 26 a v neposlední řadě při posuzování případů týkajících se států s nejednotným právním systémem.⁵⁴⁶

Bydlištěm jiné než fyzické osoby se dle čl. 4 odst. 2 Úmluvy rozumí stát, ve kterém má tato osoba své sídlo, stát, na základě jehož práva byla zapsána nebo vytvořena, stát, ve kterém má své ústředí, nebo stát, v němž má umístěnu svou hlavní provozovnu. V režimu Úmluvy tedy může mít jiná než fyzická osoba čtyři různá bydliště. Úmluva však nedefinuje, co se rozumí bydlištěm fyzické osoby. Proto se domníváme, že vymezení tohoto pojmu je ponecháno na právním řádu soudu, který se touto otázkou bude zabývat, včetně jeho pravidel mezinárodního práva soukromého.⁵⁴⁷

5.10 Účinky prorogačních dohod

5.10.1 Zvolený soud

Dle čl. 5 Úmluvy je zvolený soud vždy příslušný pro rozhodování sporů, na které se vztahuje výlučná dohoda o volbě soudu. Jedinou výjimkou jsou situace, kdy není jurisdikční dohoda platná podle práva daného státu, včetně jeho pravidel mezinárodního práva soukromého.⁵⁴⁸ Toto tvoří jedno ze základních pravidel Úmluvy přijatých s ohledem na respekt vůči autonomii vůle stran a snahy o zajištění předvídatelnosti práva v mezinárodních věcech soukromé povahy. Požadavky na formální náležitosti dohody o volbě soudu jsou vyčerpány ustanovením čl. 3 písm. c) a vylučují jakoukoliv ingerenci národního práva.⁵⁴⁹

Zvolený soud je příslušný k projednání a rozhodnutí věci i v případě, že bylo dříve zahájeno řízení u jiného než zvoleného soudu, jde tedy o výjimky z principu *lis pendens*. Zvolený soud nesmí odmítnout uplatnit svou pravomoc na základě toho, že by spor měl být rozhodován soudem jiného státu. Zvolený soud se také nemůže prohlásit za nepříslušný z důvodu, že by bylo vhodnější, aby spor projednal jiný soud, nemůže tedy použít námitku *forum non conveniens*.⁵⁵⁰ Úmluva však nezasahuje do

⁵⁴⁶ Srov. kapitola 5., oddíl 5.3.

⁵⁴⁷ Pro stejný názor srov. *Bříza 2012*, s. 197.

⁵⁴⁸ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 80–81.

⁵⁴⁹ Srov. *DH Report*, s. 43, odst. 126.

⁵⁵⁰ K možnosti použití této doktríny jsme se vyjadřovali u Nařízení v kapitole 2., oddíl 2.16.2 a závěry tam uvedené lze vztáhnout i na výklad Úmluvy.

vnitrostátních pravidel procesního práva soudů smluvních států nad rámec pravidel v ní explicitně uvedených.

5.10.2 Nezvolený soud

Výlučnou dohodu o volbě soudu musí respektovat nejen zvolený soud, ale i jakýkoliv jiný soud vázaný Úmluvou. Pokud je před ním zahájeno řízení, na které se vztahuje dohoda o výlučné soudní příslušnosti ve prospěch jiného soudu smluvního státu, musí takové řízení přerušit nebo zastavit. Úmluva ponechává v tomto ohledu soudu smluvního státu volnost, záleží tedy čistě na jeho uvážení, případně na příslušných vnitrostátních procesních pravidlech tohoto soudu, zda se rozhodne řízení přerušit či zastavit.⁵⁵¹

Úprava založení soudní příslušnosti v Úmluvě se vztahuje pouze na výlučné jurisdikční dohody. Nezvolený soud je tedy povinen vždy respektovat dohodu o volbě soudu, neboť nemůže dojít k situaci, že by vedle zvoleného soudu mohl být příslušný jiný soud. Oproti úpravě v Nařízení však jiný než zvolený soud sám posoudí, zda došlo k dohodě o volbě soudu, a posoudí též rozsah této dohody. Pokud bude dohoda o volbě soudu sjednána tak, že se vztahuje např. pouze na otázky platnosti smlouvy, a nikoliv na otázky jejího plnění a před jiným než zvoleným soudem bude zahájeno řízení týkající se plnění této smlouvy, nebude muset tento soud přerušit či zastavit před ním zahájené řízení a za předpokladu, že bude jinak příslušný, bude moci věc sám projednat a rozhodnout.

Z tohoto pravidla Úmluva stanoví následující výjimky,⁵⁵² ve kterých nezvolený soud nemusí řízení před ním vedené přerušit či zastavit, a může tedy věc projednat:

- a) dohoda byla neplatná dle práva státu zvoleného soudu;⁵⁵³
- b) některá ze stran nebyla způsobilá k uzavření dohody podle práva státu soudu, u kterého bylo řízení zahájeno;⁵⁵⁴

⁵⁵¹ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 89.

⁵⁵² V souladu se zásadou, že výjimky se mají vykládat restriktivně, a zásadami, na kterých stojí Úmluva, je nutné níže uvedené výjimky vykládat úzce.

⁵⁵³ Nezvolený soud bude tedy posuzovat platnosti či neplatnost jurisdikční dohody na základě práva státu zvoleného soudu, včetně jeho pravidel mezinárodního práva soukromého, a nikoliv podle svého práva.

⁵⁵⁴ Nezpůsobilost může být tedy přezkoumávána dvakrát. Poprvé na základě práva pro materiální platnost dohody o volbě soudu, podruhé dle práva určeného na základě kolizních norem rozhodující soudu, srov. *DH Report*, s. 47, odst. 150; *Brand – Herrup 2008*, s. 91.

- c) uvedení dohody v platnost vedlo ke zjevné nespravedlnosti nebo by bylo zjevně v rozporu s veřejným pořádkem státu soudu, u kterého bylo řízení zahájeno;⁵⁵⁵
- d) dohoda nemohla být z výjimečných důvodů mimo kontrolu smluvních stran přiměřeně naplněna;⁵⁵⁶
- e) zvolený soud se rozhodl věc neprojednat.⁵⁵⁷

Výjimky obsažené v prvních dvou případech se obsahově v zásadě shodují s pravidlem obsaženým v čl. 3 odst. 3 Newyorské úmluvy, pro jejich výklad se tedy můžeme inspirovat judikaturou k této mezinárodní smlouvě.

Pod poslední uvedenou výjimku stanovenou pro případy, kdy se zvolený soud rozhodl věc neprojednat, lze rovněž podřadit situace, kdy byl zvolen konkrétní soud smluvního státu (nikoliv obecně soudy daného státu) a věc byla na základě vnitrostátních procesních pravidel tohoto smluvního státu postoupena jinému soudu v rámci téhož smluvního státu. Ustanovení Úmluvy nemohou takovému postoupení zabránit, neboť Úmluva nezasahuje do vnitrostátních procesních pravidel smluvních států. V takovém případě tedy nemusí nezvolený soud respektovat výlučnou jurisdikční dohodu a může věc sám projednat a rozhodnout.

Pokud tedy bude např. sjednána příslušnost Městského soudu v Praze a věc bude na základě občanského soudního řádu⁵⁵⁸ postoupena Krajskému soudu v Praze, který věc projedná a rozhodne, nebude takové rozhodnutí požívat před soudy jiných smluvních států ochrany podle čl. 6 Úmluvy. Nelze tedy zabránit tomu, aby v téže věci bylo zahájeno řízení před jiným soudem smluvního státu a ten vydal vlastní rozhodnutí. Takto pojatá výjimka efektivně zbavuje v těchto případech volbu soudu svých účinků.⁵⁵⁹

Domníváme se, že pravidlo spojující s vnitrostátním postoupením⁵⁶⁰ výše zmíněné následky je v Úmluvě nadbytečné, a troufáme si říci, že škodlivé. Smyslem Úmluvy je poskytnutí ochrany dohodám o volbě soudu v mezinárodních věcech.

⁵⁵⁵ O tom, které případy by vedly ke zjevné nespravedlnosti nebo by byly zjevně v rozporu s veřejným pořádkem, rozhodne nezvolený soud podle svého práva.

⁵⁵⁶ Nemožnost naplnění jak z důvodu právní nemožnosti, tak i faktické nemožnosti z důvodu nepředvídatelné, výjimečné situace, např. z důvodu války.

⁵⁵⁷ Výjimka stanovena z důvodu zabránění *denegatio justitiae*.

⁵⁵⁸ Srov. zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

⁵⁵⁹ Pro stejný názor srov. *Bříza 2012*, s. 212–213.

⁵⁶⁰ S takovým postupem spojuje Úmluva nepříjemné následky rovněž v případě uznání a výkonu rozhodnutí, srov. kapitola 5., oddíl 5.17.6.

Kontrahenti si při sjednávání jurisdikčních dohod zpravidla vybírají sudiště z důvodu specifických vlastností státu, ve kterém daný soud sídlí. Může se jednat o právo, jež bude soud aplikovat, blízkost pro žalobce či žalovaného nebo rychlost a nekorupční prostředí státu daného soudu. Stranám bude až na výjimky lhostejné, jaký konkrétní soud tohoto státu věc rozhodne. Konkrétní soud určují v prorogační dohodě většinou nevědomky či z důvodu opakované praxe inspirované např. smluvními vzory.

Spojovat s postoupením věci jinému soudu v rámci téhož státu tak závažný důsledek, jako je vyvázání jiných soudů smluvních států z povinnosti aplikovat pravidlo obsažené v čl. 6, je pro strany nepředvídatelné a přináší drakonické následky. Dané pravidlo a obdobné ustanovení vztahující se na oblast uznání a výkonu rozhodnutí v rámci Úmluvy⁵⁶¹ považujeme za jedno z nejslabších míst celého instrumentu. Nezbyvá však než toto pravidlo respektovat a stranám doporučit určovat v dohodách o volbě soudu v režimu Úmluvy za příslušné obecně soudy smluvního státu, nikoliv konkrétní soudy, čímž se výše zmíněnému riziku s jistotou vyhnou.

5.11 Náležitosti volby soudu

5.11.1 Dohoda o výlučné soudní příslušnosti

Základním předpokladem aplikace Úmluvy je dohoda mezi stranami na volbě soudu, který bude výlučně příslušný. Stejně jako Nařízení, tak i Úmluva explicitně neupravuje, dle jakého práva by se mělo zkoumat, zda došlo mezi stranami k dohodě. Stejným problémem jsme se podrobně zabývali při výkladu Nařízení⁵⁶² a závěry zde uvedené lze *mutatis mutandis* vztáhnout i na výklad Úmluvy. V režimu Úmluvy samozřejmě nelze uvažovat o aplikaci kolizních norem obsažených v Nařízení Řím I,⁵⁶³ jsme tedy toho názoru, že by se mělo rozhodné právo pro existenci souhlasu s jurisdikční dohodou určit podle kolizní normy,⁵⁶⁴ dle které se platnost či neplatnost dohody o volbě soudu určí na základě práva zvoleného soudu.⁵⁶⁵

⁵⁶¹ Srov. čl. 8 odst. 5 Úmluvy; k tomu podrobněji kapitola 5., oddíl 5.17.6.

⁵⁶² Srov. kapitola 2., oddíl 2.10.

⁵⁶³ Srov. kapitola 2., oddíl 2.10.1.

⁵⁶⁴ Srov. čl. 5 odst. 1 a čl. 6 písm. a) Úmluvy.

⁵⁶⁵ Pro stejný názor srov. *Beaumont 2009*, s. 139–140.

V režimu Úmluvy nelze založit příslušnost soudu účastí žalovaného na soudním řízení. Oproti Nařízení⁵⁶⁶ je tedy možné v rámci Úmluvy založit příslušnost výlučně zvoleného soudu pouze explicitní dohodou o volbě soudu splňující požadavky čl. 3 Úmluvy.

Ustanovení Úmluvy se vztahují pouze na soudní řízení o výlučných dohodách o volbě soudu. Možnost vztažení režimu Úmluvy na nevýlučné dohody o volbě soudu dle čl. 22 se týká pouze řízení o uznání a výkonu rozhodnutí. Na základě nevýlučných jurisdikčních dohod nelze v režimu Úmluvy založit příslušnost soudu.⁵⁶⁷ Shodně jako Nařízení, tak i Úmluva presumuje u uzavřených dohod o volbě soudu jejich výlučný charakter. Pokud se tedy strany nedohodnou jinak, bude se jako výlučná posuzovat i dohoda, která se k otázce svého výlučného či nevýlučného charakteru nevyjadřuje.⁵⁶⁸ Toto ustanovení obrací pravidlo, podle něhož se řídí např. soudy ve Spojených státech amerických, kdy se naopak předpokládá nevýlučná povaha jurisdikčních dohod.

Jako výlučné se budou posuzovat i dohody o volbě soudu označující za příslušné více soudů jednoho smluvního státu, a to v případě, když dají na výběr žalobci, u kterého z těchto soudů bude žalovat, nebo pokud určí jeden příslušný soud pro případ, že žaluje jedna strana, a druhý soud příslušný pro případ, že žaluje strana druhá, protože i v těchto případech dohoda vylučuje soudy jiných smluvních států.⁵⁶⁹ Za výlučné se však nepovažují asymetrické dohody o volbě soudu⁵⁷⁰ či dohody, jež stanoví za výlučně příslušné soudy více smluvních států (např. pro případ, že bude žalovat strana A, bude příslušný soud ve státě X a pro případ, že bude žalovat strana B, bude příslušný soud ve státě Y). Takové dohody nebudou v režimu Úmluvy posuzovány jako výlučné jurisdikční dohody, ale jako nevýlučné budou podléhat režimu čl. 22.

Dle našeho názoru nelze za výlučnou považovat dohodu o volbě soudu, která založí výlučnou soudní příslušnost soudu smluvního státu, ve stejné věci však strany uzavřou i rozhodčí smlouvu ve prospěch rozhodčího soudu. Strany v takovém případě totiž výslovně projeví svou vůli, aby vedle zvoleného soudu autoritativně projednal jejich věc jiný orgán. Pokud však strany zvolí za příslušné soudy z více států, které jsou

⁵⁶⁶ Srov. čl. 26 Nařízení.

⁵⁶⁷ Srov. kapitola 5., oddíl 5.18.

⁵⁶⁸ Srov. čl. 3 písm. b) Úmluvy.

⁵⁶⁹ Srov. *DH Report*, s. 39, odst. 104.

⁵⁷⁰ Srov. kapitola 5., oddíl 5.11.1.

součástí státu s nejednotným právním systémem, bude se taková dohoda o volbě soudu pravděpodobně považovat za výlučnou.⁵⁷¹

5.11.2 Dvě nebo více stran a účinky dohody vůči jiným osobám

Veškeré náležitosti, které musí být splněny pro sjednání platné dohody o volbě soudu v režimu Úmluvy, jsou uvedeny v úplném výčtu čl. 3 písm. a). Vyžaduje se dohoda o volbě soudu uzavřená mezi dvěma nebo více stranami, jedna strana nemůže straně druhé jednostranně určit příslušný soud.⁵⁷² Úmluva neposkytuje odpověď na otázky procesního nástupnictví či účinků jurisdikční dohody vůči třetím stranám, tyto otázky budou muset při aplikaci Úmluvy vyřešit národní soudy.

5.11.3 Stávající a budoucí spory

Dohoda o volbě soudu musí být sjednána za účelem rozhodování sporů, které vznikly nebo mohou vzniknout v souvislosti s konkrétním právním vztahem. Úmluva tedy stejně jako Nařízení umožňuje sjednání volby soudu pro stávající i budoucí právní vztahy a v náležitostech nutných pro platnost těchto ujednání mezi nimi nijak nerozlišuje.

5.11.4 Konkrétní právní vztah

Stejně jako v režimu Nařízení není možné sjednat zcela neohrazenou a neomezenou dohodu o volbě soudu, ale v dohodě musí být jasně identifikovány konkrétní případy, pro něž se zakládá příslušnost zvoleného soudu. Možnost prorogace není omezena jen na spory vzniklé ze vztahů smluvní povahy, limitem je pouze věcná působnost Úmluvy.⁵⁷³ Rozsah jurisdikční dohody určují také strany zněním samotné dohody, která může příslušnost zvoleného soudu zúžit jen na spory v dohodě uvedené.

5.11.5 Soudy smluvního státu

V dohodě o volbě soudu mohou být za příslušné určeny obecně soudy jednoho smluvního státu nebo jeden či více konkrétních soudů jednoho smluvního státu s vyloučením soudní příslušnosti soudů dalších států. Na jurisdikční dohody ve prospěch soudů nesmluvních států se nebude Úmluva vztahovat, byť by taková dohoda

⁵⁷¹ Srov. *Beaumont 2009*, s. 141–142; *Schulz 2006*, s. 252.

⁵⁷² Srov. *DH Report*, s. 38, odst. 94.

⁵⁷³ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 44–45.

splňovala formální požadavky čl. 3 a stanovila by takové soudy za výlučně příslušné. Oproti Nařízení⁵⁷⁴ Úmluva neumožňuje sjednat soudní příslušnost soudů více smluvních států, vždy musí být příslušné soudy jen jednoho smluvního státu.

5.12 Vnitrostátní pravidla soudní příslušnosti

Úmluva stanoví, že pravidla o soudní příslušnosti v ní obsažená se nedotknou vnitřních procesních pravidel určujících příslušnost konkrétního soudu v rámci smluvního státu. Toto pravidlo, které lze považovat za jedno ze zásad Úmluvy, musí být vykládáno široce a takovým způsobem, aby Úmluva nijak nezasahovala do interních pravidel určování příslušnosti v rámci soudního systému smluvního státu.⁵⁷⁵

Pokud strany zvolí za příslušné obecně soudy jednoho smluvního států, bude konkrétní příslušný soud určen na základě vnitrostátních norem tohoto státu. Soud smluvního státu však musí v takovém případě při určování vnitrostátně příslušného soudu náležitě přihlídnout k volbě smluvních stran.⁵⁷⁶ Aplikaci národních procesních pravidel nevyloučí ani dohoda o volbě soudu, v níž strany zvolí konkrétní soud (např. Městský soud v Praze).

V odborné veřejnosti byla vznesena otázka, jak postupovat v případě, když není konkrétní zvolený soud příslušný podle vnitrostátních procesních pravidel zvoleného smluvního státu. Brand a Herrup tvrdí,⁵⁷⁷ že taková dohoda bude stát mimo působnost Úmluvy, v důsledku toho nebudou soudy ostatních smluvních států povinny přerušit nebo pozastavit řízení dle čl. 6 a budou ve věci postupovat dle svého práva.⁵⁷⁸

Domníváme se, že taková dohoda by měla mít jurisdikční účinek alespoň co do založení příslušnosti soudů smluvního státu, ve kterém sídlí zvolený soud. Soudy tohoto státu i soudy jiných smluvních států by měly být při posuzování své příslušnosti Úmluvou vázány, samozřejmě při zachování pravidel, jež jsou obsažena v příslušných vnitrostátních procesních předpisech. Opačný postup by pro strany znamenal flagrantní porušení zásady legitimního očekávání a nepřijatelné zmenšení právní jistoty stran, které uzavírají jurisdikční dohody.⁵⁷⁹

⁵⁷⁴ Srov. kapitola 2., oddíl 2.5.3.

⁵⁷⁵ Srov. Brand – Herrup 2008, s. 85.

⁵⁷⁶ Srov. čl. 5 odst. 3 písm. b), c) Úmluvy.

⁵⁷⁷ Srov. Brand – Herrup 2008, s. 86–87.

⁵⁷⁸ Pro stejný názor srov. Schulz 2006, s. 254.

⁵⁷⁹ Tyto zásady prostupují celou Úmluvou a jejich důležitost je zdůrazněna již v její preambuli.

Pokud však výlučně zvolený soud smluvního státu postoupí tuto věc jinému soudu v rámci tohoto smluvního státu, nebudou soudy jiných smluvních států takovou dohodou vázány dle čl. 6 písm. e)⁵⁸⁰ a takové rozhodnutí nemusí být uznáno a vykonáno v režimu Úmluvy. O tomto problému pojednáme více v oddíle zabývajícím se uznáním a výkonem rozhodnutí.⁵⁸¹

5.13 *Oddělitelnost a samostatnost dohody o volbě soudu*

Problematiku samostatnosti dohody o volbě soudu na smlouvě, ke které směřuje, upravuje Úmluva v ustanovení čl. 3 písm. d) stejným způsobem jako Nařízení. Dohoda o výlučné soudní příslušnosti, jež je obsažena ve smlouvě jako jedna z jejích doložek, je považována za dohodu nezávislou na ostatních smluvních podmínkách této smlouvy. Nezávislost na smlouvě, ke které dohoda směřuje, se týká i posuzování platnosti či neplatnosti dohody o volbě soudu. Nelze tedy bez dalšího odvozovat neplatnost dohody o volbě soudu z neplatnosti smlouvy, k níž směřuje, a z neplatnosti dohody o volbě soudu podle Úmluvy nelze odvozovat neplatnost smlouvy, ke které směřuje. Platnost takové smlouvy se určí dle rozhodného národního práva.⁵⁸²

5.14 *Souvislost mezi zvoleným státem a stranami sporu*

Úmluva shodně jako Nařízení nepodmiňuje platnost dohody o volbě soudu objektivním spojením mezi právním vztahem, ke kterému směřuje jurisdikční dohoda, a zvoleným soudem, resp. státem zvoleného soudu. V režimu čl. 19 však Úmluva umožňuje smluvnímu státu prohlásit, že jeho soudy mohou odmítnout svou příslušnost ve sporech, na něž se vztahuje výlučná dohoda o volbě soudu, pokud s výjimkou místa zvoleného soudu neexistuje žádná souvislost mezi daným státem a stranami sporu.

Dle našeho názoru lze předpokládat, že většina smluvních států této výhrady nevyužije, neboť taková prohlášení budou odrazovat strany k volbě soudů těchto států za příslušné. Tím by nevyhnutelně došlo k omezení významu těchto států v rámci mezinárodního obchodu, neboť by mezinárodní kontrahenti přesunuli těžiště svých sporů do států, které vycházejí potřebám mezinárodního obchodu více vstříc. Některé

⁵⁸⁰ Srov. kapitola 5., oddíl 5.10.2.

⁵⁸¹ Srov. kapitola 5., oddíl 5.17.

⁵⁸² Srov. Brand – Herrup 2008, s. 47.

státy však mohou této možnosti využít v obavě před zahlcením svých soudů „cizími“ spory.

5.15 *Formy dohody o volbě soudu*

Výlučná dohoda o volbě soudu může být v souladu s čl. 3 písm. c) Úmluvy uzavřena nebo zdokumentována písemně nebo jiným komunikačním prostředkem tak, aby byly informace v dohodě využitelné pro další potřebu. Oproti Nařízení je výčet forem užší, neboť v režimu Úmluvy nelze sjednat dohodu o volbě soudu ve formě, jež odpovídá zvyklostem zavedeným mezi stranami, nebo v mezinárodním obchodě ve formě, která odpovídá obchodním zvyklostem.⁵⁸³

Na druhou stranu je Úmluva velkorysejší než Nařízení umožněním neformálního sjednání jurisdikční dohody s následným písemným „zdokumentováním“ této dohody. Nařízení vyžaduje, aby byla jurisdikční dohoda písemně „potvrzena“. Z odlišné formulace užití v Úmluvě lze dovodit, že v režimu Úmluvy se vyžaduje prostá existence daného textu v písemné formě bez požadavku na to, aby o něm věděla či s ním souhlasila kterákoliv ze stran.⁵⁸⁴

Vzhledem k možnosti prorogace pouhým písemným zaznamenáním dohody lze stejně jako v režimu Nařízení uzavřít dohodu o volbě soudu ústně s následným písemným zdokumentováním. K možnosti uzavření dohody o volbě pomocí prostředků elektronické komunikace platí v případě Úmluvy to samé, co bylo vyloženo ve vztahu k Nařízení.⁵⁸⁵ Dohodu tedy lze sjednat např. e-mailem či faxem. Pravidlo o možnosti použití prostředků elektronické komunikace obsažené v Úmluvě je formulováno shodně jako základní ustanovení Konvence o použití elektronické komunikace v mezinárodních smlouvách Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo (UNCITRAL).⁵⁸⁶

Národní právo nemůže podmínit platnost dohody o volbě soudu v režimu Úmluvy žádnými dalšími formálními požadavky nad rámec čl. 3 písm. c). Za oprávněný tedy nelze považovat požadavek, aby byla dohoda sepsána v určitém jazyce, určitým typem písma, aby tvořila vždy jednu z doložek smlouvy, ke které směřuje, nebo aby

⁵⁸³ Srov. čl. 25 odst. 1 písm. b) a c) Nařízení.

⁵⁸⁴ Srov. *Schulz 2006*, s. 253.

⁵⁸⁵ Srov. kapitola 2., oddíl 2.11.2.

⁵⁸⁶ Srov. Konvence o použití elektronické komunikace v mezinárodních smlouvách Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo, New York 23. listopadu 2005, dostupné v angličtině z: http://www.uncitral.org/pdf/english/texts/electcom/06-57452_Ebook.pdf. Odkaz platný ke dni 1. listopadu 2014.

byla sepsána ve formě notářského zápisu.⁵⁸⁷ Úmluva stanoví minimální i maximální formální náležitosti pro výlučné dohody o volbě soudu a nesplnění některého z těchto nároků vyloučí uzavřenou dohodu z režimu Úmluvy.⁵⁸⁸

Přesto dle našeho názoru nelze s jistotou vyloučit, že se některé soudy pokusí fakticky rozšířit formální požadavky argumentací, že aplikace dohody by vedla „ke zjevné nespravedlnosti“ nebo by byla v rozporu s „veřejným pořádkem“,⁵⁸⁹ např. z důvodu obsažení výlučné jurisdikční dohody ve formulářové smlouvě.⁵⁹⁰ Tak by byla naplněna podmínka pro použití výjimky z aplikace čl. 6, který stanoví povinnost nezvoleného soudu přerušit nebo zastavit řízení.

5.16 Formální a materiální platnost dohody o volbě soudu

Úmluva obsahuje kolizní pravidlo týkající se platnosti dohody o volbě soudu. Otázka platnosti či neplatnosti dohody o volbě soudu se určí na základě práva zvoleného soudu, včetně jeho pravidel mezinárodního práva soukromého.⁵⁹¹ Toto pravidlo se týká obecně otázek platnosti dohody, máme však za to, že otázka formální platnosti dohody je v Úmluvě vyřešena komplexně, a neponechává tedy již žádný prostor pro aplikaci kolizního pravidla a tedy ustanovení národních právních řádů smluvních států.⁵⁹² Na základě kolizní normy tak bude určováno rozhodné právo pro otázky materiální platnosti výlučné dohody o volbě soudu.

Zvolený soud, jiný soud než soud zvolený i soud, u kterého bude žádáno o uznání a výkon rozhodnutí, budou muset pro posouzení této materiální platnosti jurisdikční dohody použít stejné kolizní pravidlo, a tedy i stejné právo. Tak se minimalizuje nebezpečí, že soudy dojdou k odlišnému závěru.⁵⁹³ Stejně jako v případě Nařízení hodnotíme existenci jednotné kolizní normy upravující platnost jurisdikčních dohod v Úmluvě jako velký posun vpřed v právní úpravě jurisdikčních dohod, který směřuje k efektivnějším a bezpečnějším mezinárodním transakcím, neboť snižuje nejistotu stran ohledně toho, jak budou soudy posuzovat platnost jejich jurisdikčních dohod. Jsme přesvědčeni, že praxe toto pravidlo ocení, byť tento postup klade větší

⁵⁸⁷ Srov. *DH Report*, s. 40, odst. 110.

⁵⁸⁸ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 45.

⁵⁸⁹ Srov. čl. 6 písm. c) Úmluvy.

⁵⁹⁰ Srov. *Teitz 2005*, s. 552–553.

⁵⁹¹ Srov. čl. 5 odst. 1, čl. 6 písm. a) Úmluvy.

⁵⁹² Pro stejný názor srov. *Beaumont 2009*, s. 145.

⁵⁹³ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 81; *Schulz 2006*, s. 256.

nároky na národní soudce, kteří budou muset v těchto případech aplikovat často cizí právo.

5.17 *Uznání a výkon*

Bez zajištění uznání a výkonu rozhodnutí vydaných soudy smluvních států příslušných na základě výlučné dohody o volbě soudu v ostatních smluvních státech by byl přínos Úmluvy pro mezinárodní obchod a investice velice omezený. Možnost žalobce efektivně vymoci splnění povinností žalovaného z rozhodnutí zvoleného soudu by byla paralyzována, protože by se žalobce mohl nuceného výkonu rozhodnutí dovolat jen na území státu zvoleného soudu a žalovaný by před ním mohl „ukrýt“ svůj majetek do jiného státu.⁵⁹⁴ Pokud bude mít věřitel vykonatelné rozhodnutí, které však nelze uznat ani vykonat ve státě, v němž má dlužník majetek, nemá pro něj z ekonomického hlediska takové rozhodnutí vůbec smysl. Jednotný režim uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v režimu Úmluvy zbavuje věřitele nutnosti zkoumat, zda mu právo státu či států, ve kterých má dlužník majetek, umožňuje rozhodnutí uznat a vykonat. Věřitel se tak bude moci v plné míře ve všech smluvních státech spolehnout na standard uznání a výkonu rozhodnutí stanovený v Úmluvě.

Na základě pravidel stanovených v čl. 8 Úmluvy musí být rozhodnutí vydané soudem smluvního státu, jež strany zvolily v rámci výlučné dohody o volbě soudu, uznáno a vykonáno v ostatních smluvních státech. Kritéria zde obsažená implicitně tvoří předmět přezkumu dožádaného soudu. Dožádaný soud tedy musí samostatně posoudit, zda jde o rozhodnutí ve smyslu čl. 3 písm. a) Úmluvy, zda bylo vydáno soudem, zda se jednalo o soud jiného smluvního státu, zda byla příslušnost tohoto soudu určena na základě jurisdikční dohody a případně zda byla tato dohoda výlučná.

Pokud má žalovaný majetek ve více smluvních státech, může o uznání a výkon rozhodnutí zvoleného soudu žádat ve všech těchto smluvních státech.⁵⁹⁵ Pravidla obsažená v Úmluvě nebrání uznání a výkonu jiných rozhodnutí nad její rámec, stanoví pouze povinnost dožádaného soudu smluvního státu uznat a vykonat rozhodnutí splňující kritéria dle čl. 8 odst. 1. Pro uznání a výkon rozhodnutí v režimu Úmluvy nezáleží na tom, zda zvolený soud smluvního státu v odůvodnění svého rozhodnutí

⁵⁹⁴ Pokud by mu neumožnilo uznání a výkon rozhodnutí vnitrostátní právo konkrétního dožádaného soudu, to se se však bude lišit stát od státu.

⁵⁹⁵ Srov. Brand – Herrup 2008, s. 100.

založil svou pravomoc na pravidlech obsažených v Úmluvě či jinak, např. na základě bydliště žalovaného. Stačí, aby bylo rozhodnutí objektivně vyneseno na základě pravidel obsažených v Úmluvě.⁵⁹⁶

5.17.1 Řízení o uznání a výkonu

Úmluva neupravuje samotný proces uznání a výkonu rozhodnutí. Na toto řízení se z příkazu čl. 14 použije právo dožádaného státu. Pokud však Úmluva obsahuje speciální ustanovení, pravidla v ní obsažená vůči vnitrostátnímu právu převáží. Dotčený stát má jednat bez prodlení,⁵⁹⁷ úprava procesních (i hmotněprávních) lhůt je však rovněž přenechána vnitrostátnímu právu tohoto soudu. Ve stejném režimu jako soudní rozhodnutí⁵⁹⁸ budou dle čl. 12 vykonány soudní smíry, které schválil soud určený ve výlučné dohodě o volbě soudu a které jsou vykonatelné ve státě původu ve stejném rozsahu jako soudní rozhodnutí.

5.17.2 Odmítnutí uznání a výkonu

Z povinnosti uznat a vykonat rozhodnutí přijatá na základě výlučné dohody o volbě soudu v režimu Úmluvy připouští Úmluva výjimky, na základě kterých mohou soudy smluvních států uznání nebo výkon takových rozhodnutí odmítnout. Jedná se tedy o případy, kdy může soud smluvního státu z důvodů v Úmluvě výslovně stanovených na základě své diskrece odmítnout uznat či vykonat rozhodnutí. V žádném případě nelze Úmluvu vykládat tak, že by uznání a výkon rozhodnutí v těchto případech soudu smluvního státu zakazovala. Národní právo určí, zda musí soud k důvodům odmítnutí uznání a výkonu přihlížet *ex officio*, nebo na základě námítky dlužníka.⁵⁹⁹

Výjimky z povinnosti rozhodnutí uznat a vykonat tvoří v zásadě podobné důvody, pro něž nemusí nezvolené soudy smluvních států respektovat jurisdikční dohodu, případy porušení práva na spravedlivý proces či překážky věci rozhodnuté.⁶⁰⁰

Za zmínku stojí skutečnost, že pokud ve věci, ve které byla uzavřena výlučná jurisdikční dohoda ve prospěch soudu smluvního státu, bude podána žaloba k soudu jiného smluvního státu a ten tuto dohodu nesprávně posoudí jako neplatnou a ve věci

⁵⁹⁶ Srov. *DH Report*, s. 50, odst. 164.

⁵⁹⁷ Srov. *Beaumont 2009*, s. 147–148.

⁵⁹⁸ Srov. čl. 4 odst. 1 Úmluvy.

⁵⁹⁹ Srov. čl. 14 Úmluvy; *Schulz 2006*, s. 258.

⁶⁰⁰ Srov. *Bříza 2012*, s. 214.

rozhodne, nezabráňuje Úmluva soudům dalších smluvních států takové rozhodnutí uznat a vykonat, neboť čl. 8 a 9 se vztahují na rozhodnutí vydané zvoleným soudem. Zmíněné rozhodnutí vydané v rozporu s jurisdikční dohodou bude stát mimo působnost Úmluvy a dožádané soudy budou v takové věci postupovat podle svého práva.⁶⁰¹

5.17.3 Limity přezkoumání rozhodnutí

Dožádaný soud není v žádném případě oprávněn rozhodnutí vydané soudem původu přezkoumávat ve věci samé. Výjimku tvoří pouze případy, kdy je to nezbytné pro přezkoumání rozhodnutí z některého z důvodů stanovených pro odepření uznání či výkonu dle kapitoly III Úmluvy.⁶⁰²

Soud, u něhož se žádá uznání nebo výkon rozhodnutí, je vázán skutečnostmi zjištěnými soudem původu, na základě kterých tento soud založil svou příslušnost, pokud nejde o rozhodnutí pro zmeškání.⁶⁰³ Zavazují jej zejména zjištění týkající se existence dohody mezi stranami, platnosti nebo neplatnosti dohody, zda je dohoda výlučná, zda je přítomen mezinárodní prvek nebo zda dohoda spadá pod věcnou působnost Úmluvy.⁶⁰⁴ Dožádaný soud není vázán skutkovými zjištěními soudu původu pouze v případech otázek týkajících se výjimek z uznání a výkonu dle čl. 9 písm. c), d) a e).⁶⁰⁵

5.17.4 Vlastnosti rozhodnutí ve státě původu

Rozhodnutí bude uznáno a vykonáno pouze v případě, že je platné a vykonatelné ve státě původu. Toto pravidlo svazuje časové období, kdy lze rozhodnutí uznat nebo vykonat u dožádaného soudu, s časovým obdobím, kdy je rozhodnutí platné a vykonatelné ve státě původu.⁶⁰⁶ Uznání nebo výkon může být dále odložen nebo odmítnut v případě, že rozhodnutí je předmětem přezkoumání ve státě původu, nebo pokud lze ve státě původu stále uplatnit řádný opravný prostředek. Jestliže dožádaný soud z tohoto důvodu odmítne rozhodnutí uznat či vykonat, nebrání to stranám později požádat dožádaný soud znovu o uznání a výkon (nevytvoří se překážka věci

⁶⁰¹ Srov. *Teitz 2005*, s. 554.

⁶⁰² Srov. např. případy uvedené v čl. 8 odst. 1, čl. 9 písm. a) či čl. 11 Úmluvy.

⁶⁰³ Kdy se jedná, a kdy naopak nejedná o rozhodnutí pro zmeškání, bude posuzovat dožádaný soud na základě práva soudu původu, nikoliv na základě svého práva.

⁶⁰⁴ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 103.

⁶⁰⁵ Srov. *DH Report*, s. 51, odst. 167–168.

⁶⁰⁶ Srov. *Brand – Herrup 2008*, s. 107.

rozhodnutí). Toto pravidlo nemůže změnit ani vnitrostátní procesní právo dožádaného soudu.⁶⁰⁷

Základním cílem Úmluvy je poskytnout stranám v mezinárodním obchodu co možná nejvyšší standard právní jistoty. Vzhledem k závažným následkům, jež má uznání či výkon rozhodnutí pro žalovaného, je potřeba zajistit, aby bylo uznávané a vykonávané rozhodnutí konečné a neměnné. Dožádaný soud proto může v případech uvedených v předchozím odstavci vyčkat na rozhodnutí soudu státu původu o oprávněm prostředku (není k tomu však povinen). Cílem úpravy je snaha o zabránění následným komplikacím v případě, že by bylo rozhodnutí ve státě původu zrušeno poté, co bylo uznáno a vykonáno v dožádaném státě.

5.17.5 Vyloučené věci

Uznáno a vykonáno nebude rozhodnutí, ve kterém zvolený soud rozhodl jako o předběžné otázce o věci vyloučené dle čl. 2 odst. 2 Úmluvy nebo na základě prohlášení učiněného podle čl. 21.⁶⁰⁸ Takto by však soud neměl postupovat v případě, pokud by na základě svého práva dospěl v rámci řešení předběžné otázky ve vyloučené věci ke stejnému závěru jako zvolený soud.⁶⁰⁹ Rozhodnutí nemusí být uznáno či vykonáno také v případě, pokud bylo založeno na jiném rozhodnutí ve věci vyloučené. Mezi další důvody odmítnutí uznání či výkonu rozhodnutí patří dále pravidla obsažená v čl. 8 odst. 5, čl. 9, čl. 10 odst. 2 apod.

5.17.6 Rozhodnutí nevydal zvolený soud

Uznání a výkonu rozhodnutí v ostatních smluvních státech v režimu Úmluvy nebrání bez dalšího skutečnost, že rozhodnutí vydal soud smluvního státu, jemuž byla věc postoupena od zvoleného soudu téhož státu v souladu s pravidly interního rozdělování příslušnosti ve smyslu čl. 5 odst. 3 Úmluvy. S takovým rozhodnutím se bude nakládat stejně, jako by ho vydal soud výlučně zvolený. Dožádaný soud však může (není k tomu povinen) uznání a výkon takového rozhodnutí odmítnout, pokud mohl zvolený soud dle

⁶⁰⁷ Srov. tamtéž, s. 108–109.

⁶⁰⁸ Srov. čl. 10, odst. 1, 2 a 4 Úmluvy.

⁶⁰⁹ Srov. *DH Report*, s. 50, odst. 163, s. 57, bod 197; *Schulz 2006*, s. 262.

vlastního uvážení rozhodnout o tom, zda věc postoupí jinému soudu, a pokud se uznání a výkon rozhodnutí žádá proti straně, která proti tomuto postoupení podala námitku.⁶¹⁰

5.17.7 Exemplární náhrada škody

Uznání a výkon soudního rozhodnutí může být soudem smluvního státu odmítnuto (opět to není jeho povinnost), pokud rozhodnutí přiznává náhradu škody, včetně exemplárně zvýšené škody nebo represivní náhrady škody, která straně nenahrazuje skutečně vzniklou škodu nebo újmu. Dožádaný soud má přihlídnout k tomu, v jaké míře slouží náhrada škody k pokrytí nákladů řízení.⁶¹¹

Stejně jako v případě ostatních důvodů odmítnutí uznání nebo výkonu rozhodnutí, i tento důvod musí být vykládán restriktivně a soud by měl v řízení o uznání a výkonu rozhodnutí aplikovat svá pravidla národního procesního práva tak, aby cizímu soudnímu rozhodnutí poskytl v co možná největší míře takový účinek, který by rozhodnutí mělo podle práva soudu původu.⁶¹² Domníváme se, že soud má tedy právo rozhodnutí neuznat jen do takové míry, v jaké jde o náhradu škody nad rámec škody či újmy skutečně vzniklé.⁶¹³ Strana žádající uznání nebo výkon by v takovém případě měla postupovat v souladu s čl. 15, jenž stanoví pravidla pro uznání nebo výkon oddělitelné části soudního rozhodnutí.

5.18 Režim nevýlučných dohod o volbě soudu

Dle čl. 22 se za nevýlučnou jurisdikční dohodu považuje dohoda o volbě soudu uzavřená mezi dvěma nebo více stranami, jež určí za příslušný soud nebo soudy jednoho nebo více smluvních států, za předpokladu, že tato dohoda splňuje veškeré požadavky podle čl. 3 písm. c) Úmluvy, vyjma požadavku na výlučnou povahu jurisdikční dohody. Nevýlučné jurisdikční dohody stojí mimo věcnou působnost Úmluvy.

⁶¹⁰ Srov. čl. 8 odst. 5 Úmluvy.

⁶¹¹ Srov. čl. 11 tamtéž.

⁶¹² Srov. *DH Report*, s. 37, odst. 89.

⁶¹³ Pro stejný názor srov. tamtéž, s. 59–60, odst. 205.

5.18.1 Omezení na oblast uznání a výkon rozhodnutí

Na základě prohlášení smluvního státu dle čl. 22⁶¹⁴ je však možné řízení o uznání a výkonu rozhodnutí přijatých soudy smluvních států na základě nevýlučných jurisdikčních dohod podřídít režimu Úmluvy. Podřízení nevýlučných dohod o volbě soudu pod režim kapitoly II Úmluvy, zakládající soudní příslušnost takových dohod a povinnost ostatních soudů smluvních států Úmluvy takové ujednání respektovat, je však vyloučeno. Pro aplikaci Úmluvy na řízení o uznání a výkonu nevýlučných dohod je nutné, aby prohlášení dle čl. 22 učinil jak smluvní stát, ve kterém bylo rozhodnutí vydáno, tak smluvní stát, ve kterém se žádá o uznání a výkon tohoto rozhodnutí.⁶¹⁵

V souladu s čl. 16 odst. 2 může být v režimu Úmluvy uznáno a vykonáno soudní rozhodnutí pocházející z řízení, v němž soud určil svou příslušnost na základě nevýlučné dohody o volbě soudu, která byla uzavřena před vstupem Úmluvy v účinnost ve státě zvoleného soudu, ale řízení o uznání a výkonu rozhodnutí bylo zahájeno až po vstupu Úmluvy v účinnost v dožádaném státě.⁶¹⁶ Prohlášení smluvního státu podle čl. 22 může mít tedy retroaktivní účinek.

5.18.2 Podmínky uznání a výkonu

Úmluva podmiňuje aplikaci ustanovení týkajících se uznání a výkonu nevýlučných jurisdikčních dohod tím, aby byl v této dohodě jako příslušný uveden soud, jenž se nachází ve státě původu, a tento soud zahájil řízení jako první. Jako nevýlučné dohody o volbě soudu se budou posuzovat jak ujednání, která určí za příslušné soudy více smluvních států a příslušnost jiných soudů nevyloučí, tak dohody, jež příslušnost jiných než zvolených soudů vyloučí (samozřejmě za předpokladu, že jsou zvoleny soudy více smluvních států). Nevýlučné jsou i asymetrické dohody o volbě soudu.⁶¹⁷

Zároveň nesmí existovat rozhodnutí vydané jiným soudem, u kterého by mohlo být zahájeno řízení v souladu s dohodou o nevýlučné soudní příslušnosti, a mezi týmiž stranami nepobíhá řízení v téže věci u tohoto jiného soudu. Na rozdíl od možnosti dožádaného soudu odmítnout uznat a vykonat rozhodnutí dle čl. 9 písm. f) a g) – jedná se o možnost odmítnout uznání a výkon rozhodnutí v režimu výlučných jurisdikčních

⁶¹⁴ Takové prohlášení může mít retroaktivní účinek, srov. *DH Report*, s. 69, bod 254; k tomu podrobně kapitola 5., oddíl 5.18.

⁶¹⁵ Srov. čl. 22 odst. 2 Úmluvy.

⁶¹⁶ Srov. kapitola 5., oddíl 5.8.

⁶¹⁷ Srov. kapitola 5., oddíl 5.11.1.

dohod – není pro odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí dle čl. 22 vyžadováno, aby takové rozhodnutí vydané jiným soudem, u kterého by mohlo být zahájeno řízení v souladu s dohodou o volbě soudu, bylo v rozporu s rozhodnutím soudu určeného v nevýlučné jurisdikční dohodě a aby takové rozhodnutí splňovalo podmínky pro uznání a výkon ve státě dožádaného soudu.

Brand a Herrup uvádí, že by bylo v rozporu se zásadami a cíli Úmluvy, kdyby byl čl. 22 vykládán tak, že poskytuje dožádanému soudu větší prostor k odmítnutí uznání a výkonu rozhodnutí, než je tomu v řízení o uznání a výkonu rozhodnutí vydaného soudem příslušným na základě výlučné dohody o volbě soudu.⁶¹⁸ Souhlasíme s tím, že by bylo žádoucí, aby v případě, že dojde na základě prohlášení smluvních států dle čl. 22 ke vztažení působnosti Úmluvy rovněž na nevýlučné dohody o volbě soudu, byly tyto dohody podrobeny stejnému režimu jako dohody výlučné. Přesto nemůžeme opomenout skutečnost, že čl. 22 je vůči čl. 9 speciální povahy, a důvody k odepření uznání a výkonu rozhodnutí v něm obsažené mají tedy před pravidly obsaženými v čl. 9 přednost.

Opačný názor by byl nepřipustným „ohýbáním“ explicitního textu Úmluvy a neblaze by působil na právní jistotu účastníků. Úmluva upravuje odlišně pravidla pro výlučné a nevýlučné dohody na více místech, jako příklad lze uvést připuštění retroaktivity pro nevýlučné dohody a její kategorický zákaz v případě dohod výlučných.

5.18.3 Prorogační a derogační nevýlučné dohody

Rozhodnutí se v dožádaném státě uzná a vykoná, (mimo jiné) jestliže neexistuje rozhodnutí vydané jiným soudem, u kterého by mohlo být zahájeno řízení v souladu s nevýlučnou jurisdikční dohodou, ani mezi týmiž stranami neprobíhá řízení v téže věci u jakéhokoliv soudu. V opačném případě tyto skutečnosti zbavují dožádaný soud povinnosti rozhodnutí uznat či vykonat. Z principu se toto týká pouze nevýlučných dohod o volbě soudu, které mají pouze prorogační, a nikoliv derogační účinek.

V takovém případě jsou totiž soudy, jež by byly jinak příslušné, v pouze prorogační jurisdikční dohodě implicitně také zvoleny. Jedná se tedy o soudy, u nichž může být zahájeno řízení v souladu s touto dohodou. Rozhodnutí těmito soudy vydané a řízení mezi týmiž stranami a v téže věci před nimi vedené tedy zbavují dožádaný soud

⁶¹⁸ Srov. Brand – Herrup 2008, s. 156–157.

povinnosti rozhodnutí zvoleného soudu uznat či vykonat. Jiná situace nastane v případě jurisdikční dohody, která má kromě prorogačního účinku rovněž účinek derogační (bude se jednat např. o dohodu, jež určí jako příslušné soudy dvou smluvních států a příslušnost ostatních soudů vyloučí). Takovou dohodu nelze považovat za výlučnou, ale vyloučí příslušnost všech soudů, které v ní nejsou uvedeny jako příslušné.⁶¹⁹

⁶¹⁹ Srov. *DH Report*, s. 67–68, odst. 245–248.

6. Závěr

Úprava dohod o volbě soudu patří dle našeho názoru mezi nejdůležitější instituty mezinárodního práva procesního. Domníváme se, že dohody o volbě soudu budou vždy zastávat v mezinárodním obchodě dominantní místo a jejich úprava se v mnoha případech prosadí i proti alternativě spočívající ve volbě rozhodčí instituce či rozhodců. Úprava jurisdikčních dohod v Úmluvě má potenciál univerzálně sjednotit pravidla pro založení příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí přijatých zvolenými soudy v mezinárodním měřítku a úprava obsažená v Nařízení dále snižuje náklady a zvyšuje jistotu pro strany mezinárodních soudních sporů.

Ačkoliv si v žádném případě nepřejeme zobecňovat, domníváme se, že rozhodčí instituce či rozhodce budou spíše volit větší subjekty, stabilně operující v mezinárodním obchodě, a naopak k volbě soudů budou inklinovat středně velcí podnikatelé, kteří neobchodují v relevantním odvětví v takovém objemu a s takovou pravidelností. Jako marginální však nelze považovat ani vkládání jurisdikčních doložek do smluv, v nichž jedna ze stran vystupuje v rámci své soukromé činnosti nebo jako strana slabší.

Tato práce si položila za cíl být přínosem pro právní vědu i praxi. Zaměřili jsme se na veškeré aspekty projevu vůle stran, se kterými Nařízení a Úmluva spojují prorogační a případně derogační účinky, a na následky takových dohod pro zvolené a nezvolené soudy. Vždy jsme se snažili aktivně vyhledávat prázdná a sporná místa a čtenářům nabídnout náš názor na jejich řešení.

Sporná zůstává především otázka, zda Nařízení dopadá na volbu soudu třetích států – a to zejména ve světle rozhodnutí *Owusu*⁶²⁰ – a také otázka, zda mohou v režimu Nařízení soudy členských států přerušit, případně zastavit řízení před nimi vedené, pokud bylo ve stejné věci a mezi týmiž stranami dříve zahájeno řízení u soudu třetího státu, který strany zvolily ve výlučné dohodě o volbě soudu.⁶²¹ Teoretiky nejednotně vykládaná a SDEU prozatím neuspokojivě vyřešená stále zůstává i otázka, jakým právem se budou řídit otázky Nařízením či Úmluvou neupravené, včetně otázky existence souhlasu.⁶²² Za značnou mezeru v úpravě jurisdikčních dohod v režimu Nařízení stále považujeme řešení případů, kdy jedna ze stran podá žalobu v rozporu

⁶²⁰ Srov. kapitola 2., oddíl 2.2.1.1.

⁶²¹ Srov. kapitola 4., oddíl 4.3.

⁶²² Srov. kapitola 2., oddíl 2.10.

s uzavřenou dohodou o volbě soudu. Evropský zákonodárce se pokusil problém tzv. italského torpéda vyřešit změnou litispendenčního pravidla, to ovšem stále nezabrání nepoctivé straně v postupu *male fide*.⁶²³

Úpravu v Nařízení lze oproti Nařízení Brusel I přesto hodnotit jednoznačně pozitivně, jako krok správným směrem k zajištění větší právní jistoty v přeshraničních vztazích. Nařízení však stále přejímá některé problémy předchozí úpravy a uspokojivě je neřeší. Lze pouze doufat, že tato prázdná místa přesvědčivě zacelí svou rozhodovací činností SDEU. Úmluva si vytyčila za cíl globální sjednocení pravidel pro jurisdikční dohody a doufáme, že ji přijme co nejvíce států a stane se univerzálním instrumentem pro mezinárodní kontrahenty.

⁶²³ Srov. kapitola 4., oddíl 4.2.

Seznam zkratek

Bruselská úmluva

Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel 27. září 1968

Bruselské instrumenty

Bruselská úmluva, Nařízení Brusel I a Nařízení

CISG

Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň 11. dubna 1980, vyhlášeno pod č. 160/1991 Sb.

Dohoda o CMR

Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční přepravě cestujících a zavazadel, Ženeva 1. března 1973

EU

Evropská unie

Haagská úmluva o volbě soudu

Úmluva o dohodách o volbě soudu, Haagská konference o mezinárodním právu soukromém, 30. června 2005

Lisabonská smlouva

Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, Lisabon 13. prosince 2007

Luganská úmluva II

Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano 30. října 2007

Montrealská úmluva

Úmluva o sjednocení některých pravidel pro mezinárodní leteckou dopravu, Montreal 29. května 1999

Nařízení

viz Nařízení Brusel I bis

Nařízení Brusel I

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o soudní příslušnosti

	a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Brusel I bis	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech
Nařízení Řím I	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy
Nařízení Řím II	Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 ze dne 17. června 2008 o právu rozhodném pro mimosmluvní závazkové vztahy
Newyorská úmluva	Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York 10. června 1958, vyhlášeno pod č. 74/1959 Sb.
PECL	The Principles of European Contract Law
REIO	Organizace regionální hospodářské integrace
Římská úmluva	Úmluva o právu rozhodném pro smluvní závazkové vztahy, Řím 19. června 1980
SDEU	Soudní dvůr Evropské unie
SEU	Smlouva o Evropské unii
SFEU	Smlouva o fungování Evropské unie
Úmluva	viz Haagská úmluva o volbě soudu
Vídeňská úmluva o smluvním právu	Vídeňská úmluva o smluvním právu, Vídeň 23. května 1969, vyhlášeno pod č. 15/1988 Sb.

Použitá literatura

1. *Knihy*

	Zkrácená citace
<i>BĚLOHLÁVEK, Alexander J.</i> Římská úmluva a Nařízení Řím I: komentář v širších souvislostech evropského a mezinárodního práva soukromého. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-176-5.	<i>Bělohlávek 2009</i>
<i>BOBEK, Michal – BŘÍZA, Petr – KOMÁREK, Jan.</i> Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-377-6.	<i>Bobek – Bříza – Komárek 2011</i>
<i>BRAND, Ronald A. – HERRUP, Paul M.</i> The 2005 Hague Convention on Choice of Court Agreements: commentary and documents. Cambridge: Cambridge University Press, 2008, ISBN 978-0-521-87866-1.	<i>Brand – Herrup 2008</i>
<i>BRIGGS, Adrian.</i> Agreements on jurisdiction and choice of law. Oxford: Oxford University Press, 2008, ISBN 978-0-19-928230-2.	<i>Briggs 2008</i>
<i>BŘÍZA, Petr.</i> Volba práva a volba soudu v mezinárodním obchodě. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7176-606-0.	<i>Bříza 2012</i>
<i>KROPHOLLER, Jan – VON HEIN, Jan.</i> Europäisches Zivilprozessrecht: Kommentar zu EuGVO, Lugano-Übereinkommen 2007, EuVTVO, EuMVVO und EuGFVO. 9., völlig, neubearbeitete und erw. Aufl. Frankfurt am Main: Recht und Wirtschaft, 2011, ISBN 978-3-8005-1508-0.	<i>Kropholler – von Hein 2011</i>
<i>KRUGER, Thalia.</i> Civil Jurisdiction Rules of the EU and Their Impact on Third States. Oxford: Oxford University Press, 2008, ISBN 978-01-9922857-7.	<i>Kruger 2008</i>
<i>KUČERA, Zdeněk.</i> Mezinárodní právo soukromé. 7., opr. a dopl. vyd. Brno: Doplněk, 2009, ISBN 978-80-7239-231-5.	<i>Kučera 2009</i>
<i>MAGNUS, Ulrich – MANKOWSKI Peter.</i> Brussels I Regulation. 2nd rev. ed. Munich: Sellier European Law Publishers, 2012, ISBN 978-3-86653-142-0.	<i>Magnus – Mankowski 2012</i>

<i>PAUKNEROVÁ, Monika.</i> Evropské mezinárodní právo soukromé. Praha: Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-034-8.	<i>Pauknerová 2008</i>
<i>PAUKNEROVÁ, Monika.</i> Evropské mezinárodní právo soukromé. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-504-6.	<i>Pauknerová 2013</i>
<i>ROZEHNALOVÁ, Naděžda – TÝČ, Vladimír.</i> Evropský justiční prostor (v civilních otázkách). Brno: Masarykova univerzita, 2003, ISBN 80-210-3054-2.	<i>Rozehnalová – Týč 2003</i>
<i>ROZEHNALOVÁ, Naděžda a kol.</i> Mezinárodní právo soukromé Evropské unie (Nařízení Řím I, Nařízení Řím II, Nařízení Brusel I). Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2013, ISBN 978-80-7478-016-5.	<i>Rozehnalová a kol. 2013</i>
<i>SVOBODA, Pavel.</i> Úvod do evropského práva. 5. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-488-9.	<i>Svoboda 2013</i>
<i>TOMÁŠEK, Michal a kol.</i> Právo Evropské unie. Praha: Leges, 2013, ISBN 978-80-87576-53-3.	<i>Tomášek a kol. 2013</i>

2. Články

	Zkrácená citace
<i>ALVAREZ, Santiago Gonzales.</i> The Spanish Tribunal Supremo grants damages for breach of a Choice-of-Court agreement. IPRax 2009, s. 529 an.	<i>Alvarez 2009</i>
<i>BEAUMONT, Paul.</i> Hague Choice of Court Agreements Convention 2005: Background, Negotiations, Analysis and Current Status. Journal of Private International Law, 2009, Vol. 5, No. 1, s. 125 an.	<i>Beaumont 2009</i>
<i>BŘÍZA, Petr.</i> ČEZ, a.s.: české jádro na rakouských zahrádkách, aneb výlučná mezinárodní příslušnost civilních soudů podle čl. 16 Bruselské úmluvy. Jurisprudence, 2006, č. 6, s. 51 an.	<i>Bříza 2006</i>
<i>CAMILLERI, Simon Patrick.</i> Article 23: Formal Validity, Material Validity or Both? Journal of Private International Law, 2011, Vol. 7, No. 2, s. 297 an.	<i>Camilleri 2011</i>
<i>HAY, Peter.</i> Notes on the European Union's Brussels-I "Recast"	<i>Hay 2013</i>

Regulation. The European Legal Forum, Issue 1-2013, s. 1 an.	
<i>SCHULZ, Andrea</i> . The Hague Convention of 30 June 2005 on Choice of Court Agreements. Journal of Private International Law, 2006, Vol. 2, No. 2, s. 243 an.	<i>Schulz 2006</i>
<i>STEINLE, Jonas – VASILIADES, Evan</i> . The Enforcement of Jurisdiction Agreements Under the Brussels I Regulation: Reconsidering the Principle of Party Autonomy. Journal of Private International Law, 2010, Vol. 6, No. 3, s. 565 an.	<i>Steinle – Vasiliades 2010</i>
<i>TAKAHASHI, Koji</i> . Damages for Breach of a Choice-of-Court Agreement. Yearbook of Private International Law, 2008, Vol. X, s. 57 an.	<i>Takahashi 2008</i>
<i>TAKAHASHI, Koji</i> . Damages for Breach of a Choice-of-Court Agreement: Remaining Issues. Yearbook of Private International Law, 2009, Vol. XI, s. 73 an.	<i>Takahashi 2009</i>
<i>TEITZ, Louise Ellen</i> . The Hague Choice of Court Convention: Validating Party Autonomy and Providing an Alternative to Arbitration. American Journal of Comparative Law, 2005, Vol. 53, No. 3, s. 532 an.	<i>Teitz 2005</i>

3. Zprávy

	Zkrácená citace
<i>DOGAUCHI, Masato – HARTLEY, Trevor</i> . Explanatory Report on the 2005 Hague Choice of Court Agreements Convention. Hague: HCCH Publications, 2007.	<i>DH Report</i>
<i>GIULIANO, Mario – LAGARDE, Paul</i> . Report on the Convention on the law applicable to contractual obligations (1980 O. J. C 282, s. 1).	<i>Giuliano – Lagarde zpráva</i>
<i>HESS, Burkhard – PFEIFFER, Thomas – SCHLOSSER, Peter</i> . Report on the Application of Regulation Brussels I in the Member States, Study JLS/C4/2005/03, 2007.	<i>Heidelberská zpráva</i>
<i>POCAR, Fausto</i> . Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsaná	<i>Pocarova zpráva</i>

v Luganu dne 30. října 2007 – Důvodová zpráva profesora Fausta Pocara. Úř. věst. C 319, 23. 12. 2009.	
Zpráva o Luganské úmluvě o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech podepsaná v Luganu dne 16. září 1988. Úř. věst. C 189, 28. 7. 1990.	<i>Jenard-Mollerova zpráva</i>
Zpráva k úmluvě ze dne 9. října 1978 o přistoupení Dánska, Irska a Spojeného království. Úř. věst. C 59, 5. 3. 1979.	<i>Schlosserova zpráva</i>
Zpráva k úmluvě ze dne 25. října 1982 o přistoupení Řecka. Úř. věst. C 298, 24. 11. 1986.	<i>Evrigenes-Kerameusova zpráva</i>
Zpráva k úmluvě ze dne 26. května 1989 o přistoupení Portugalska a Španělska. Úř. věst. C 189, 28. 7. 1990.	<i>Almeida Cruz-Desantes Real-Jenardova zpráva</i>
Zpráva k úmluvě ze dne 27. září 1968 o příslušnosti a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. Úř. věst. C 59, 5. 3. 1979.	<i>Jenardova zpráva</i>

4. **Rozhodnutí SDEU**

	Zkrácená citace
Pozsudek 1/03 ze dne 7. února 2006 ve věci Luganské úmluvy II, Sb. rozh., s. I-1145.	<i>ne</i>
Usnesení ze dne 3. července 1964, <i>Flaminio Costa v E.N.E.L</i> , 6/64.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 31. března 1971, <i>Komise Evropských společenství proti Radě Evropských společenství</i> , C-22/70, Recueil, s. 263.	<i>AETR</i>
Rozsudek ze dne 30. dubna 1974, <i>R. & V. Haegeman v Belgian State</i> , 181/73, Recueil, s. 449.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 6. října 1976, <i>Industrie Tessili Italiana Como v Dunlop AG</i> , 12/76, Recueil, s. 1473.	<i>Tessili</i>
Rozsudek ze dne 14. října 1976, <i>LTU Lufttransportunternehmen GmbH & Co. KG v Eurocontrol</i> , 29/76, Recueil, s. 1541.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 14. prosince 1976, <i>Estasis Salotti di Colzani Aimo</i>	<i>Estasis</i>

<i>e Gianmario Colzani s.n.c. v. Rüwa Polstereimaschinen GmbH</i> , 24/76, Recueil, s. 1831.	
Rozsudek ze dne 14. prosince 1976, <i>Galleries Segoura SPRL v Société Rahim Bonakdarian</i> , 25/76, Recueil, s. 1851.	<i>Segoura</i>
Rozsudek ze dne 3. března 1977, <i>North Kerry Milk Products Ltd. v Minister for Agriculture and Fisheries</i> , 80/76, Recueil, s. 425.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 9. března 1978, <i>Amministrazione delle Finanze dello Stato v Simmenthal SpA</i> , 106/77, Recueil, s. 629.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 21. června 1978, <i>Bertrand v Paul Ott KG</i> , 150/77, Recueil, s. 1431.	<i>Bertrand</i>
Rozsudek ze dne 9. listopadu 1978, <i>Nikolaus Meeth v Glacetal</i> , 23/78, Recueil, s. 2133.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 13. listopadu 1979, <i>Sanicentral GmbH v René Collin</i> , 25/79, Recueil, s. 3423.	<i>Sanicentral</i>
Rozsudek ze dne 17. ledna 1980, <i>Siegfried Zelger v Sebastiano Salinitri</i> , 56/79, Recueil, s. 89.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 16. prosince 1980, <i>Netherlands State v Reinhold Rüffer</i> , 814/79, Recueil, s. 3807.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 24. června 1981, <i>Elefanten Schuh GmbH v Pierre Jacqmain</i> , 150/80, Recueil, s. 1671.	<i>Elefanten Schuh</i>
Rozsudek ze dne 22. října 1981, <i>Établissements Rohr Société anonyme v Dina Ossberger</i> , 27/81, Recueil, s. 2431.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 6. října 1982, <i>Srl CILFIT and Lanificio di Gavardo SpA v Ministry of Health</i> , 283/81, Recueil, s. 3415.	<i>CILFIT</i>
Rozsudek ze dne 22. března 1983, <i>Martin Peters Bauunternehmung GmbH v Zuid Nederlandse Aannemers Vereniging</i> , 34/82, Recueil, s. 987.	<i>Peters v ZNAV</i>
Rozsudek ze dne 14. července 1983, <i>Gerling Konzern Speziale Kreditversicherungs-AG and others v Amministrazione del Tesoro dello Stato</i> , 201/82, Recueil, s. 2503.	<i>Gerling</i>
Rozsudek ze dne 15. listopadu 1983, <i>Ferdinand M.J.J. Duijnste v Lodewijk Goderbauer</i> , 288/82, Recueil, s. 3663.	<i>Duijnste</i>

Rozsudek ze dne 19. června 1984, <i>Partenreederei ms. Tilly Russ and Ernest Russ v NV Haven- & Vervoerbedrijf neva and NV Goeminne Hout</i> , 71/83, Recueil, s. 2417.	<i>Tilly Russ</i>
Rozsudek ze dne 15. ledna 1985, <i>Erich Rösler v Horst Rottwinkel</i> , 241/83, Recueil, s. 99.	<i>Erich Rösler</i>
Rozsudek ze dne 7. března 1985, <i>Hannelore Spitzley v Sommer Exploitation SA</i> , 48/84, Recueil, s. 787.	<i>Spitzley</i>
Rozsudek ze dne 11. července 1985, <i>F. Berghoefer GmbH & Co. KG v ASA SA</i> , 221/84, Recueil, s. 2699.	<i>Berghoefer</i>
Rozsudek ze dne 3. října 1985, <i>P. Capelloni and F. Aquilini v J. C. J. Pelkmans</i> , 119/84, Recueil, s. 3147.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 11. listopadu 1986, <i>SpA Iveco Fiat v Van Hool NV</i> , 313/85, Recueil, s. 3337.	<i>Iveco Fiat</i>
Rozsudek ze dne 15. ledna 1987, <i>Hassan Shenavai v Klaus Kreischer</i> , 266/85, Recueil, s. 239.	<i>Shenavai</i>
Rozsudek ze dne 8. prosince 1987, <i>Gubisch Maschinenfabrik KG v Giulio Palumbo</i> , C-144/86, Recueil, s. 4861.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 10. ledna 1990, <i>Mario P. A. Reichert a další v Dresdner Bank</i> , C-115/88, Recueil, s. I-27.	<i>Reichert</i>
Rozsudek ze dne 27. června 1991, <i>Overseas Union Insurance Ltd and Deutsche Ruck Uk Reinsurance Ltd and Pine Top Insurance Company Ltd v New Hampshire Insurance Company</i> , C-351/89, Recueil, s. I-3317.	<i>Overseas Union Insurance</i>
Rozsudek ze dne 25. července 1991, <i>Marc Rich & Co. AG v Società Italiana Impianti PA</i> , C-190/89, Recueil, s. I-3855.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 10. března 1992, <i>Powell Duffryn plc v Wolfgang Petereit</i> , C-214/89, Recueil, s. I-1745.	<i>Powell Duffryn</i>
Rozsudek ze dne 17. června 1992, <i>Jakob Handte & Co. GmbH v Traitements Mécanico-chimiques des Surfaces SA</i> , C-26/91, Recueil, s. I-3967.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 19. ledna 1993, <i>Shearson Lehmann Hutton Inc. v TVB Treuhandgesellschaft für Vermögensverwaltung und</i>	<i>ne</i>

<i>Beteiligungen mbH</i> , C-89/91, Recueil, s. I-139.	
Rozsudek ze dne 21. dubna 1993, <i>Volker Sonntag v Hans Waidmann, Elisabeth Waidmann and Stefan Waidmann</i> , C-172/91, Recueil, s. I-1963.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 10. února 1994, <i>Mund & Fester v Hatrex Internationaal Transport</i> , C-398/92, Recueil, s. I-467.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 17. května 1994, <i>George Lawrence Webb v Lawrence Desmond Webb</i> , C-294/92, Recueil, s. I-1717.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 9. června 1994, <i>Norbert Lieber v Willi S. Göbel and Siegrid Göbel</i> , C-292/93, Recueil, s. I-2535.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 6. prosince 1994, <i>The owners of the cargo lately laden on board the ship "Tatry" v the owners of the ship "Maciej Rataj"</i> , C-406/92, Recueil, s. I-5439.	<i>Tatry</i>
Rozsudek ze dne 10. září 1996, <i>Commission of the European Communities v Federal Republic of Germany</i> , C-61/94, Recueil, s. I-3989.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 20. února 1997, <i>Mainschiffahrts-Genossenschaft eG (MSG) v Les Gravières Rhénanes SARL</i> , C-106/95, Recueil, s. I-911.	<i>MSG</i>
Rozsudek ze dne 3. července 1997, <i>Francesco Benincasa v Dentalkit Srl</i> , C-269/95, Recueil, s. I-3767.	<i>Benincasa</i>
Rozsudek ze dne 10. března 1998, <i>T. Port GmbH & Co. v Hauptzollamt Hamburg-Jonas</i> , spojené věci C-364/95 a C-365/95, Recueil, s. I-1023.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 19. května 1998, <i>Drouot assurances SA v Consolidated metallurgical industries (CMI industrial sites), Protea assurance a Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne</i> , C-351/96, Recueil, s. I-3075.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 16. března 1999, <i>Trasporti Castelletti Spedizioni Internazionali SpA v Hugo Trumpy SpA</i> , C-159/97, Recueil, s. I-1597.	<i>Hugo Trumpy</i>
Rozsudek ze dne 27. dubna 1999, <i>Hans-Hermann Mietz v Intership</i>	<i>ne</i>

<i>Yachting Sneek BV</i> , C-99/96, Recueil, s. I-2277.	
Rozsudek ze dne 11. ledna 2000, <i>Tanja Kreil v Bundesrepublik Deutschland</i> , C-285/98, Recueil, s. I-69.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 27. ledna 2000, <i>Dansommer A/S v Andreas Götz</i> , C-8/98, Recueil, s. I-393.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 28. března 2000, <i>Dieter Krombach v André Bamberski</i> , C-7/98, Recueil, s. I-1935.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 13. července 2000, <i>Group Josi Reinsurance Company SA v Universal General Insurance Company (UGIC)</i> , C-412/98, Recueil, s. I-5925.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 9. listopadu 2000, <i>Coreck Maritime GmbH v Handelsveem BV and Others</i> , C-387/98, Recueil, s. I-9337.	<i>Coreck</i>
Rozsudek ze dne 5. dubna 2001, <i>Richard Gaillard v Alaya Chekili</i> , C-518/99, Recueil, s. I-2771.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 27. února 2002, <i>Herbert Weber v Universal Ogden Services Ltd</i> , C-37/00, Recueil, s. I-2013.	<i>Weber</i>
Rozsudek ze dne 14. listopadu 2002, <i>Gemeente Steenbergen v Luc Baten</i> , C-271/00, Recueil, s. I-10489.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 9. prosince 2003, <i>Erich Gasser GmbH v MISAT Srl</i> , C-116/02, Recueil, s. I-14693.	<i>Gasser</i>
Rozsudek ze dne 1. dubna 2004, <i>Bellio F.lli Srl v Prefettura di Treviso</i> , C-286/02, Recueil, s. I-3465.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 27. dubna 2004, <i>Gregory Paul Turner v Felix Fareed Ismail Grovit, Harada Ltd and Changepoint SA</i> , C-159/02, Recueil, s. I-3565.	<i>Turner</i>
Rozsudek ze dne 28. října 2004, <i>Nürnberger Allgemeine Versicherungs AG proti Portbridge Transport International BV</i> , C-148/03, Recueil, s. I-10327.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 20. ledna 2005, <i>Petra Engler proti Janus Versand GmbH</i> , C-27/02, Recueil, s. I-481.	<i>Engler</i>
Rozsudek ze dne 1. března 2005, <i>Andrew Owusu proti N. B. Jacksonevi, jednajícímu pod obchodní firmou „Villa Holidays Bal-</i>	<i>Owusu</i>

<i>Inn Villas</i> “, a dalším, C-281/02, Recueil, s. I-1383.	
Rozsudek ze dne 26. května 2005, <i>Groupement d'intérêt économique (GIE) Réunion européenne a další proti Zurich España a Société pyrénéenne de transit d'automobiles (Soptrans)</i> , C-77/04, Recueil, s. I-4509.	ne
Rozsudek ze dne 10. ledna 2006, <i>The Queen, na žádost International Air Transport Association a European Low Fares Airline Association proti Department for Transport</i> , C-344/04, Recueil, s. I-403.	IATA
Rozsudek ze dne 18. května 2006, <i>Land Oberösterreich proti ČEZ as</i> , C-343/04, Recueil, s. I-4557.	ne
Rozsudek ze dne 13. července 2006, <i>Gesellschaft für Antriebstechnik mbH & Co. KG v Lamellen und Kupplungsbau Beteiligungs KG</i> , C-4/03, Sb. rozh., s. I-6509.	GAT
Rozsudek ze dne 19. dubna 2007, <i>UAB Profisa proti Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos</i> , C-63/06 Recueil, s. I-3239.	ne
Rozsudek ze dne 26. června 2007, <i>Ordre des barreaux francophones et germanophone a další proti Conseil des ministres</i> , C-305/05, Recueil, s. I-5305.	Francophones et germanophone
Rozsudek ze dne 11. září 2007, <i>Merck Genéricos - Produtos Farmacêuticos Lda v Merck & Co. Inc. and Merck Sharp & Dohme Lda</i> , C-431/05, Recueil, s. I-7001.	ne
Rozsudek ze dne 3. září 2008, <i>Yassin Abdullah Kadi a Al Barakaat International Foundation proti Radě Evropské unie a Komise Evropských společenství</i> , spojené věci C-402/05 P a C-415/05 P, Recueil, s. I-6351.	Kadi
Rozsudek ze dne 10. února 2009, <i>Allianz SpA a Generali Assicurazioni Generali SpA proti West Tankers Inc</i> , C-185/07, Recueil, s. I-663.	West Tankers
Rozsudek ze dne 14. května. 2009, <i>Renate Ilsinger v Martin Dreschers</i> , C-180/06, Recueil, s. I-3961.	ne

Rozsudek ze dne 16. července. 2009, <i>Zuid-Chemie BV proti Filippo's Mineralenfabriek NV/SA</i> , C-189/08, Recueil, s. I-6917.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 4. května 2010, <i>TNT Express Nederland BV proti AXA Versicherung AG</i> , C-533/08, Recueil, s. I-4107.	<i>TNT</i>
Rozsudek ze dne 20. května 2010, <i>Česká podnikatelská pojišťovna as, Vienna Insurance Group proti Michal Bilas</i> , C-111/09, Recueil, s. I-4545.	<i>Bilas</i>
Rozsudek ze dne 12. května 2011, <i>Berliner Verkehrsbetriebe (BVG), Anstalt des öffentlichen Rechts proti JPMorgan Chase Bank NA, Frankfurt Branch</i> , C-144/10, Recueil, s. I-3961.	<i>Berliner Verkehrsbetriebe</i>
Rozsudek ze dne 18. října 2011, <i>Realchemie Nederland BV v Bayer CropScience AG</i> , C-406/09, Recueil, s. I-9773.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 15. listopadu 2012, <i>Gothaer Allgemeine Versicherung AG a další proti Samskip GmbH</i> , C-456/11, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.	<i>Gothaer Allgemeine Versicherung</i>
Rozsudek ze dne 17. listopadu 2011, <i>Hypoteční banka a.s. proti Udo Mike Lindner</i> , C-327/10, Recueil, s. I-11543.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 7. února 2013, <i>Refcomp SpA proti Axa Corporate Solutions Assurance SA a další</i> , C-543/10, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.	<i>Refcomp</i>
Rozsudek ze dne 13. června 2013, <i>Goldbet Sportwetten GmbH proti Massimo Sperindeo</i> , C-144/12, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.	<i>ne</i>
Rozsudek ze dne 27. února 2014, <i>Cartier parfums – lunettes SAS and Axa Corporate Solutions assurances SA v Ziegler France SA a další</i> , C-1/13, dosud nezveřejněno ve Sbírce rozhodnutí.	<i>ne</i>

5. Mezinárodní úmluvy

Zkrácená citace

Dohoda mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti a uznání a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel 17. ledna 2005. *ne*

Evropská úmluva o mezinárodní obchodní arbitráži, Ženeva 21. dubna 1961, vyhlášeno pod č. 176/1984 Sb.	<i>ne</i>
Evropská úmluva o státní imunitě, Basilej 16. května 1972.	<i>Evropská úmluva o státní imunitě</i>
Konvence o použití elektronické komunikace v mezinárodních smlouvách Komise OSN pro mezinárodní obchodní právo, New York 23. listopadu 2005.	<i>ne</i>
Úmluva o dohodách o volbě soudu, Haagská konference o mezinárodním právu soukromém, 30. června 2005.	<i>Úmluva</i>
Úmluva o přepravní smlouvě v mezinárodní silniční nákladní dopravě, Ženeva 19. května 1956.	<i>Dohoda o CMR</i>
Úmluva o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Lugano 30. října 2007.	<i>Luganská úmluva II</i>
Úmluva o udělování evropských patentů, Mnichov 5. října 1973	<i>ne</i>
Úmluva o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů, New York 10. června 1958, vyhlášeno pod č. 74/1959 Sb.	<i>Newyorská úmluva</i>
Úmluva OSN o smlouvách o mezinárodní koupi zboží, Vídeň 11. dubna 1980, vyhlášeno pod č. 160/1991 Sb.	<i>CISG</i>
Vídeňská úmluva o smluvním právu, Vídeň 23. května 1969, vyhlášeno pod č. 15/1988 Sb.	<i>Vídeňská úmluva o smluvním právu</i>

6. Předpisy evropského práva

	Zkrácená citace
Bruselská úmluva o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Brusel 27. září 1968.	<i>Bruselská úmluva</i>
Lisabonská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii a Smlouvu o založení Evropského společenství, Lisabon 13. prosince 2007.	<i>Lisabonská smlouva</i>
Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 261/2004 ze dne 11. února 2004, kterým se stanoví společná pravidla náhrad	<i>ne</i>

a pomoci cestujícím v letecké dopravě v případě odepření nástupu na palubu, zrušení nebo významného zpoždění letů a kterým se zrušuje nařízení (EHS) č. 295/91.

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. *Nařízení*

Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení. *ne*

Nařízení Rady (ES) č. 1346/2000 ze dne 29. května 2000 o úpadkovém řízení. *ne*

Nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000. *ne*

Nařízení Rady (ES) č. 44/2001 ze dne 22. prosince 2000 o soudní příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech. *Nařízení Brusel I*

Nařízení Rady (ES) č. 4/2009 ze dne 18. prosince 2008 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a o spolupráci ve věcech vyživovacích povinností. *Nařízení o výživném*

Nařízení Rady (EU) č. 1259/2010 ze dne 20. prosince 2010, kterým se zavádí posílená spolupráce v oblasti rozhodného práva ve věcech rozvodu a rozluky. *ne*

Nařízení Rady Evropského hospodářského společenství č. 1/1958 ze dne 15. dubna 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství ve znění následných smluv o přistoupení a nařízení Rady (ES) č. 930/2004 ze dne 1. května 2004 o dočasné odchylce týkající se sepisování aktů orgánů Evropské unie v maltštině a nařízení Rady (ES) č. 920/2005 ze dne 13. června 2005, kterým se mění nařízení č. 1 ze dne 15. dubna *ne*

1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství, a nařízení č. 1 ze dne 15. dubna 1958 o užívání jazyků v Evropském společenství pro atomovou energii, kterým se zavádí dočasná odchylná opatření od těchto nařízení.

Směrnice Evropského parlamentu a Rady 2009/138/ES ze dne 25. listopadu 2009 o přístupu k pojišťovací a zajišťovací činnosti a jejím výkonu. *Solventnost II*

Smlouva o Evropské unii – konsolidované znění. Úř. věst. C 115, 9. 5. 2008. *SEU*

Smlouva o fungování Evropské unie – konsolidované znění. Úř. věst. C 115, 9. 5. 2008. *SFEU*

7. Předpisy práva České republiky

Zkrácená citace

Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů. *ne*

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, občanský soudní řád. *ne*

Zákon č. 91/2012 Sb., zákon o mezinárodním právu soukromém, ve znění pozdějších předpisů. *ne*

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů. *ne*

8. Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR

Zkrácená citace

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. září 2008, sp. zn. 29 Nd 336/2007. *ne*

Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. září 2012, sp. zn. 33 Cdo 3793/2011. *ne*

9. *Rozhodnutí dalších orgánů EU*

	Zkrácená citace
Rozhodnutí Rady 2006/325/ES ze dne 27. dubna 2006 o uzavření Dohody mezi Evropským společenstvím a Dánským královstvím o příslušnosti, uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech, Úř. věst. L 120, 5. 5. 2006.	<i>ne</i>
Rozhodnutí Rady 2006/719/ES ze dne 5. října 2006 o přistoupení Společenství k Haagské konferenci o mezinárodním právu soukromém, Úř. věst. L 297, 26. 10. 2006.	<i>ne</i>
Rozhodnutí Rady 2009/397/ES ze dne 26. února 2009 o podpisu Úmluvy o dohodách o volbě soudu jménem Společenství, Úř. věst. L 133, 29. 5. 2009	<i>ne</i>
<i>Evropská komise</i> , Návrh nařízení Evropského parlamentu a Rady o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech; KOM(2010) 748, 14. prosince 2010.	<i>ne</i>
<i>Rada</i> , Návrh rozhodnutí Rady o schválení Haagské úmluvy ze dne o dohodách o volbě soudu jménem Evropské unie; COM(2014) 046 final, 30. června 2005.	<i>ne</i>

10. *Další prameny*

	Zkrácená citace
Principles of European Contract Law.	<i>ne</i>
Rozhodnutí Cour de Cassation ze dne 26. září 2012, 11-26.022.	<i>ne</i>

Summary

The choice-of-court agreement is a traditional principle of Private International Law that aims to increase the legal certainty of the parties by respecting their expressed will to sue and to be sued in a specific court. In the European Union, this principle was regulated by the *Brussels Convention* and the *Brussels I regulation*, adopted within the scope of the judicial cooperation in civil matters in accordance with article 81 *Treaty on the Functioning of the European Union*. This thesis aims to lay out the rules applicable to the choice-of-court agreements in the *Brussels I bis regulation* that will come into force on the 10th of January 2015 and will replace the *Brussels I regulation*.

Furthermore, the thesis follows the global effort to unify the choice-of-court agreement rules within the operations of the Hague Conference on Private International Law and in the second part of the thesis, the author undertakes to explain the rules included in the *2005 Convention on Choice of Court Agreements* that it is hoped will attract global interest and will become one of the core instruments for international trade.

The thesis deals with the fundamental principles of both *Brussels I bis regulation* and the *2005 Convention on Choice of Court Agreements*, including their interpretation, principles and relationship to both other instruments of international law and to each other. The author thoroughly considers the entire process of conducting the choice-of-court agreements, analyzes the requirements necessary for the creation of the agreements, the range of jurisdictional agreements, their possible form, impact on the courts that are both chosen and not chosen, cases of formal and material invalidity, instances where the possibility of the conclusion of jurisdictional agreement is limited and consequences of a breach of choice-of-court agreements. The author actively seeks to identify the gaps in legislation or ambiguous problems, formulates his own opinions towards them and offers his own solutions., e.g. he recommends that the conflict-of-law rule for (material) validity shall govern the determination of the applicable law in all cases not explicitly governed by the *Brussels I bis regulation* and the *2005 Convention on Choice of Court Agreements*.

The study further investigates the related principle of submission to the jurisdiction of the court and the *lis pendens* rule and argues that the international *lis*

pendens rule shall also govern the choice-of-court agreements in favor of the court of the third country.

The summary of the main findings, the argued and disputable topics and the evaluation of the *Brussels I bis regulation* and the *2005 Convention on Choice of Court Agreements* are discussed in the conclusion of the thesis.

Abstrakt

Cílem diplomové práce je podat ucelený výklad institutu dohod o volbě soudu v režimu Nařízení Brusel I bis a Haagské úmluvy o volbě soudu a poukázat na hlavní problémy, které mohou nastat při aplikaci těchto instrumentů na spory ze vztahů, ve kterých byla uzavřena dohoda o volbě soudu. Práce je rozdělena do pěti hlavních kapitol. První čtyři kapitoly se zabývají úpravou Nařízení Brusel I bis, v páté kapitole jsou vyložena pravidla obsažená v Haagské úmluvě o volbě soudu.

První kapitola je věnována základní charakteristice Nařízení Brusel I bis, srovnává úpravu zde obsaženou s předchozí právní úpravou, zabývá se jeho zásadami a cíli, výkladem pojmů v něm obsažených a vztahu k jiným instrumentům. Druhá kapitola práce se zabývá detailní analýzou volby soudu v režimu Nařízení Brusel I bis, zejména působností čl. 25, účinky jurisdikčních dohod, jejich charakteristikou, náležitostmi nutnými pro jejich vznik, jejich rozsahem, jejich formami, formální a materiální platností, případy, kdy Nařízení Brusel I bis omezuje účinky volby soudu a následky jejich porušení. Ve třetí kapitole je zevrubně vyložena problematika založení příslušnosti soudu podřízením se jeho jurisdikci. Studie se zejména zabývá náležitostmi nutnými pro takové založení soudní příslušnosti a způsoby, kterými tomu lze zabránit. Čtvrtá kapitola obsahuje výklad týkající se pravidla překážky věci zahájené, a to zejména ve vztahu k dohodám o volbě soudu. Autor si klade otázku, zda by se nemělo mezinárodní pravidlo *lis pendens* vztahovat i na dříve zahájené spory před soudy třetích států, jež byly zvoleny ve výlučné jurisdikční dohodě. Pátá kapitola se detailně zabývá Haagskou úmluvou o volbě soudu, její základní charakteristikou, vztahem k jiným instrumentům, působností, náležitostmi sjednávání jurisdikčních dohod a jejich účinky, otázkami jejich platnosti, uznáváním a výkonem rozhodnutí a režimem nevýlučných dohod o volbě soudu. Závěrem dochází ke shrnutí práce, upozornění na možné problémy, nejasná místa právních úprav a zhodnocení přínosu příslušných instrumentů pro mezinárodní obchod.

**Title: International civil procedure in the European
 Union – selected issues**

Abstract

The purpose of the thesis is to offer a comprehensive commentary of the choice-of-court agreements under the *Brussels I bis regulations* and the *2005 Convention on Choice of Court Agreements* (“*Convention*”) and to refer to the main problems which may arise during the application of these instruments to the disputes arising from relationships in which the choice-of-court agreement was concluded. The paper is composed of five main chapters. The first four chapters deal with the framework of the *Brussels I bis*, the fifth chapter illustrates the rules of the *Convention*.

Chapter one is dedicated to the fundamental characteristics of the *Brussels I bis*. It compares the rules contained therein with the previous legislation, analyses its principles and purposes, the interpretation of the terms contained therein and the relation to the other instruments. Chapter two deals with the detailed analysis of the choice-of-court agreements under the *Brussels I bis*, particularly with the scope of effect of art. 25, the effect of jurisdictional agreements, their characteristics, formalities necessary for their creations, their extent, forms, formal and material validity, cases where the *Brussels I bis* restricts the effect of the choice-of-court agreements and the consequences of such violation. Chapter three explains in detail the issue of the establishment of the jurisdiction by submission to the jurisdiction of the court. The study is particularly concerned with the essentials necessary for the establishment of such jurisdictions and with the ways to prevent it. Chapter four contains an interpretation of the *lis pendens* rule, particularly in relation to the choice-of-court agreements. The author raises the question of whether the international *lis pendens* rule should apply also to previously initiated litigation before the courts of the third states that were chosen in the exclusive jurisdiction agreement. Chapter five investigates in detail the *Convention*, its fundamental characteristics, relation to other instruments, scope of effect, formalities of the conclusion of the jurisdictional agreements and their

effect, questions of their validity, recognition and enforcement and regime of non-exclusive choice-of-court agreements. The summary of the thesis, reminder of the possible problems, ambiguous places in legislations and the evaluation of the benefits of the adoption of relevant instruments for the international trade are discussed in the conclusion.

Klíčová slova

volba soudu, Nařízení Brusel I bis, Haagská úmluva o volbě soudu

Keywords

choice-of-court, Brussels I bis regulation, 2005 Convention on Choice of Court Agreements